

GENÇLİK, GELİŞİM ve DEĞERLER

SUNUŞ

Çok değerli okurlarımız,

KASAD-D Bahar Sempozyumlarının beşincisi olarak düzenlenen Gençlik, Gelişim ve Değerler Sempozyumunun konuşmalarından derlenen bu kitabın öncelikle faydalı olmasını temenni ediyor, emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Ailenin toplum için ne kadar önemli olduğu bilincinden hareketle tüm aile bireyleri ile her bir sempozyumda sevgiyle tek tek kucaklaştık, onlar için daha iyiyi daha güzeli nasıl başarabiliriz konuştuk. Bu kitaba konu olan sempozyumda, çok deneyimli konuşmacılarımız gençlerimiz hakkında çok değerli bilgiler aktardılar, KASAD-D ailesinden çok değerli arkadaşlarımız sizler için titiz bir çalışma ile bu bilgileri bir araya getirdirdiler. Bu konuda başta konuşmacılarımız, sempozyum düzenleme kurulumuz olmak üzere emek veren tüm arkadaşlarımızı gönülden tebrik ve teşekkür ediyorum. Bu bilgilerin asıl biz büyükler için baş ucu kitabı niteliği taşıyacağına inanıyorum. Gençlerimizi ne kadar mükemmel yetiştirirsek, yarınlarımızı da o oranda güzel inşa edebiliriz.

KASAD-D ailesinin böyle nice güzel çalışmalara imza atmasını ve gençlerimizin gül yüzlerinden gülcüklerin eksik olmamasını tüm samimiyetimle diliyorum.

Editör:

Ecz. Ayşen Calayır
Uzm. Dr. Şemsi Nur Karabela

Tasarım & Baskı:

İkramat Ofset

Bu kitap 29 Mart 2015 tarihinde KASAD-D tarafından düzenlenen “Gençlik Gelişim ve Değerler” sempozyumunun konuşma metinlerinden oluşturulmuştur.

Prof. Dr. Ayşe Karan

KASAD-D
Gençlik, Gelişim ve Değerler
Sempozyum Başkanı

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALAR

Dt. Gülnur ALPKAN	5 - 8
Prof. Dr. Ayşe KARAN	9 - 10

PANEL- 1:

GENÇLİKTE BİYOPSİKOSOSYAL GELİŞİM

Ergenlikte Psikososyal Değişim ve Gelişim

Ayşe Beyza BIÇAKCI	11 - 21
--------------------------	---------

Nesiller Arası Değişim, X-Y-Z Kuşağı

Uzm. Dr. Sema AKGÜN	22 - 25
---------------------------	---------

Sağlıklı Ailenin Temelleri ve Gençliğe Yaklaşım

Yrd. Doç. Dr. Şule SELMAN	26 - 45
---------------------------------	---------

PANEL- 2:

EFENDİMİZ (SAV) İN GENÇLERE YAKLAŞIMI

Peygamberimizin Gözünde Gençler, Gençlerin Gözünde Peygamberimiz

Yrd. Doç. Dr. Sevede DÜZGÜNER	48 - 58
-------------------------------------	---------

PANEL- 3:

GENÇLİK VE ÇOK YÖNLÜ EĞİTİMİ

Geçmişten Geleceğe Ergenlik ve Değerler Eğitimi

Prof. Dr. Kemal SAYAR	60 - 65
-----------------------------	---------

Gençlik ve Spor

Burcu ÇETİNKAYA	66 - 72
-----------------------	---------

PANEL- 4:

GENÇLER VE ÇEŞİTLİ ENGELLER

İltica ve Gençlik

Arş. Gör. Güler GÜNEŞ	74 - 85
-----------------------------	---------

Engelli Gençlik

Esin TÜCCAR	86 - 91
-------------------	---------

Şiddet, İstismar ve Gençlik

Deniz Işiker BEDİR	92 - 100
--------------------------	----------

PANEL- 5:

GENÇLİK - HAYAT - GELECEK

Tekno - Gençlik

Mehmet DİNÇ	102 - 107
-------------------	-----------

Çalışan Gençler İş Hayatı ve Sosyal Güvenlik

Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ	108 - 113
------------------------------	-----------

Bir Hazine Olarak Gençlik,

Ülkemizin Genç Nüfus Potansiyeli ve Gelecek Vizyonu

Serkan GÜR	114 - 117
------------------	-----------

SEMPOZYUMDAN BAZI ÖNEMLİ MESAJLAR	117 - 120
---	-----------

GENÇLİK, GELİŞİM VE DEĞERLER SEMPOZYUMU AÇILIŞ KONUŞMASI -1-

Dt. Gülnur ALPKAN

KASAD-D Yönetim Kurulu Başkanı

Değerli hocalarım, kıymetli misafirler, hanımefendiler, beyefendiler, “Gençlik, Gelişim ve Değerler” konulu KASAD-D 5. Bahar Sempozyumuna hoş geldiniz diyor saygıyla selamlıyorum.

Geçmiş 1986 yılına kadar dayanan Kadın Sağlıkçılar Dayanışma Derneği 2005 yılında sağlıkçılar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak, ülke çapında sağlıklı yaşama konusunda toplumsal bilinci geliştirmek ve bu doğrultuda çalışmalar yapmak, üyelerin mesleki bilgi ve tecrübelerini arttırmak ve mesleki sorunların çözümü için çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur. Kurumumuz 2013 yılında kurumsal yapısını daha da güçlendirerek Kadın Sağlıkçılar Eğitim ve Dayanışma Vakfı'nı kurarak, aynı platformda ikinci bir sivil toplum kuruluşunu ülkemize kazandırmıştır.

Bildiğiniz gibi faaliyetlerimiz arasında sağlık çalışanlarına yönelik mesleki eğitim seminerlerinin yanı sıra halka yönelik ve öğrencilere yönelik sağlık konularında eğitim seminerleri bulunmaktadır. Bakanlıklar, yerel yönetimler, kurum ve kuruluşlarla çeşitli konularda işbirliği yaparak, projeler hazırlamak ve uygulamak, aile, çevre ve toplum odaklı her türlü bilimsel ve sosyal çalışmalar yaparak çalıştaylar ve sempozyumlar düzenlemek diğer faaliyetlerimizdendir. 2010 yılında gerçekleştirdiğimiz “Yardımla Üreme Teknikleri Sempozyumu” her yıl gelenekselleşerek devam eden Bahar Sempozyumlarımızın ilkidir. Takip eden senelerde düzenlediğimiz değişen ve gelişen dünyamızda kadın, erkek ve çocuk kimliklerinin ve sorunlarının irdelendiği sempozyum üçlemeleri, aile birliğinin ve sürekliliğinin önemini göz önüne çıkaran önemli çalışmalarımızdandır. Bugün ise “Gençlik, Gelişim ve Değerler” konulu sempozyumumuzda gençliğin biyo-psikososyal gelişimi, değişimi, gençlere çok yönlü eğitimin getirdiği değerler, gençlerin karşılaştığı içsel ve dışsal problemler, tehditler, teknolojinin getirdikleri ve Peygamber Efendimizin örnek gençliği ve gençlere yaklaşımı konularını değerli konuşmacılarımız tarafından işleyeceğiz.

KASAD D olarak gençlerin olumlu gelişmelerine katkıda bulunmak amacıyla hazırlayıp yürüttüğümüz projelerimize kısaca değinmek istiyorum:

2014 yılında hayata geçirdiğimiz “YÜZ YÜZE” Orta Öğretimde İnternet Bağımlılığı Önleme

Projesi. Geleceğin teminatı olan gençlerimizin ruh ve beden sağlığının korunması için, sosyal uyumlarının güçlendirilmesi ve geliştirilmesi, sağlıklı, mutlu, çalışkan, üretken, kendine ve ülkesine güvenen bireyler olarak, toplumsal yaşama etkin katılımlarını teşvik hedeflenmiştir. Bu doğrultuda gençlerin internet ve sosyal ağlar konusunda bilgilendirilmesi ile bu kaynakların güvenli ve verimli bir şekilde kullanımının sağlanması amacıyla Proje Gençlik ve Spor Bakanlığının desteği ile Fatih ilçesinde liselerde uygulanmış ve dört bin öğrenciye ulaşılmıştır. Bugün burada **“YÜZ YÜZE”** Projesinin detaylarını paylaşmak istiyorum. Proje kapsamında hedef kitemizi 15-18 yaş gençler olarak belirledik ve Fatih bölgesinde 4 liseyi seçtik. Alanda çalışacak 40 psikoloğa “İnternet Bağımlılığını Önleme Ve Tedavisi” eğitimi verdik. İnternet Bağımlılığı temalı 3 kısa film çektik. Hedef okullarda idareci ve öğretmenlere İnternet Bağımlılığı seminerleri verdik. Rehber öğretmenlere, bilgisayar ve internet kullanmada riskli davranışları fark etme ve değerlendirme kapasitelerini artırma seminerleri verdik. Velilere internet, teknolojik yenilikler, internet bağımlılığı seminerleri, ayrıca olumlu ebeveynlik grup çalışmaları” yaptık. Tüm öğrenciler için; internet ve oyun kullanım düzeyi ölçme ve tarama testi yaptık. İnternet Bağımlılığı konulu kısa filmler eşliğinde farkındalık eğitimleri verdik. Sosyal beceri geliştirme grup çalışmaları yaptık. Gençleri çeşitli spor, sanat ve kültürel faaliyetlere yönlendirdik. Proje sonunda internet ve sosyal ağlar konusunda bilgilendirilen gençlerin, kaynakların güvenli ve verimli bir şekilde kullanılması konusunda bilinçlenmesini amaçladık. “YÜZ YÜZE” projemizin sürdürülebilirliğini sağlamak ve daha büyük kitleye ulaşmak üzere 2015 yılı için İçişleri Bakanlığı’ndan tekrar destek aldık ve 100,000 öğrenciye ulaşma hedefiyle projemizin sürdürülebilirlik çalışmalarına başladık.

Şu an devam eden gençlerle ilgili ikinci projemiz ise **“GEÇ DEĞİL”** projesidir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi ile ortaklaşa yürüttüğümüz bir projede amacımız liseli gençlerin madde bağımlılığı hakkında farkındalık seviyesini arttırmak, gençlerle birlikte gençler için çalışarak bağımlılık konusunda bilinç kazanmalarını sağlamak, onlara aktif roller vererek otorite baskısı hissettirmeden olumlu davranış değişikliği oluşturmalarını sağlamaktır. “Geç değil” projesiyle İstanbul’da 25 ilçede 409 devlet lisesinde 192.433 gence ulaşmayı hedeflemekteyiz.

KASAD-D ve KASAV gençlere yönelik bu projelerinin yanı sıra diğer yaş grubundaki bireylere yönelik de projeler yapmış ve yapmaktadır. Şu ana kadar yürüttüğümüz projelerden de bahsetmek istiyorum:

“OKULA GEÇ KALMA” Projesi; Avrupa Birliği fonu ile hayata geçirdiğimiz özel eğitim gereksinimli çocuklarda okul öncesi eğitimin güçlendirilmesi projesidir. 3 aylık bir projedir.

Birinci ayağında; Fatih bölgesindeki tüm anaokullarındaki 124 anaokulu öğretmenine “Erken Özel Eğitim Ve Kaynaştırma” eğitimi verilmiştir.

İkinci ayağında; Fatih ilçesinin sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelerinde, 14 mahallede 795 sokak dolaşılıp, 24786 hanede 3-6 yaş arasındaki 1195 çocuğa ulaşılarak çocuklara uzman psikolog ve pedagoglar tarafından “Gelişim Düzeyi Belirleme” taraması yapılmıştır. Tespit edilen 137 şüpheli ve 88 anomalili özel eğitim gereksinimli çocuk Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Rehberlik Araştırma Merkezleri’ne yönlendirilmiştir.

Üçüncü ayağında; Fatih Engelli Okulu’nda okuyan 50 öğrenci velisine “Özel Çocuk Bakım Eğitimi” kursu düzenleyerek ebeveynlere Milli Eğitim Bakanlığı sertifikası verilmiştir.

Bir diğer tamamlanmış projemiz **“SAĞLIKLI ANNELERLE SAĞLIKLI NESİLLERE”** projesidir. İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü ve Eyüp Belediyesi ortaklığında, nikâhlanacak çiftlere ve anne adaylarına eğitimler verilmiştir. 800 çifte ulaşılmış fakat sadece 30 çift bu eğitimi kabul etmiştir. Bu projeye 975 anne adayına ulaşılmış fakat 216 anne adayı eğitim almıştır.

Eğitim kapsamında, “Üreme Sağlığı”, “Cinsel Sağlık”, “Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar”, “Gebelik Önleme Yöntemleri”, “Gebelik Ve Takibi Ve Güvenli Annelik” konularında eğitim verilmiştir. Aynı proje kapsamında lise 11. Sınıf 133 öğrenciye “Ergenlik Tanımı”, “Ergenlik Döneminin Önemi”, “Ergen Cinselliği Ve Riskli İlişkiler”, “Ergen Ve Akran İlişkileri”, “Ergenlikte Beslenme Ve Hijyen”, “Ergen Sağlığı Ve Güvenli Annelik” konularında eğitimler verilmiştir.

KASAD-D’nin İçişleri Bakanlığı desteğiyle hayata geçirdiği Şizofreni ile birlikte yaşamak için **“ELİMİ TUTAR MISIN?”** projesi Şizofreni hastalarına yönelik, ön yargılı ve ayrımcı tutumların yansımaları önlemek ve bu insanların yalnızlıklarını ve acılarını bir nebze azaltabilmek düşüncesiyle başlamış bir projedir. Proje kapsamında; Erenköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi’ne bağlı Beylerbeyi ve Sultanbeyli TRSM bölgelerinde hasta, hasta yakını ve komşu grubu olmak üzere toplam altı gruba psiko eğitim grup programı uygulanmış, bu TRSM’lerde çalışan sağlık personeline programın öğretilmesi sağlanmıştır. Projemizde hedefimiz olan Şizofreni hastalığına bağlı sorunların, ihtiyaçların ve yapılması gerekenlerin öneminin kavranması ve bu konuda farkındalık oluşturulması sağlanmıştır.

Devam eden bir diğer projemiz de “**SOMA DAYANIŞMA**” projesidir. Mayıs ayında Manisa Soma’da meydana gelen elim kaza sonrasında, acılı şehit ailelerine destek vermek amacıyla Türkiye çapında faaliyette bulunan 22 Sivil toplum kuruluşunun işbirliğiyle yürüttüğümüz bir çalışmadır. Projemizin amacı; yardım temelli çalışan sivil toplum kuruluşları ile Soma kazasından etkilenen aileleri tanıştırmak onlara bir yıl süreyle yerinde ve uzaktan sosyal, hukuki, psikolojik destek vermeyi sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda Soma Koordinasyon Ekibi olarak KASAV, uygulayıcı STK’lar, uzman STK’lar ve ailelerin karşılıklı işbirliği çerçevesinde projenin yürütülmesini sağlamaktadır. Şu anda 164 şehit ailesine ulaşarak çalışmalarımızı yürütmekteyiz.

Bugün “**Gençlik, Gelişim Ve Değerler**” konulu sempozyumumuz vesilesiyle bir araya geldik. Bu güzel çalışmanın mimarı sempozyum başkanımız Prof. Dr. Ayşe Karan’a, düzenleme ve yürütme kurulunda bulunan takım arkadaşlarımız Yrd. Doç. Dr. Gülhan Cengiz, Uzm. Dr. Ayşe Güney, Eczacı Ayşen Calayır, Kurumsal İletişim Müdürümüz Betül Büşra Aslan, Klinik Psikolog Ayşe Beyza Bıçakçı ve Uzman Psikolog Tuğba Saliha Yalman’a teşekkürlerimi sunarım. Pazar gününü bizimle paylaşan siz değerli misafirlerimize verdikleri destekten dolayı ayrıca teşekkür etmek isterim. Bir sonraki buluşmamızda insanlığa faydalı yeni bir çalışma ile nice güzel kazanımı paylaşabilmek dilekleriyle sizleri saygıyla selamlıyorum.

GENÇLİK, GELİŞİM VE DEĞERLER SEMPOZYUMU AÇILIŞ KONUŞMASI -2-

Prof. Dr. Ayşe KARAN

Sayın;

Bu sempozyuma emeği geçen düzenleme kurulu, oturma başkanları ve konuşmacılarımız başta olmak üzere her zaman yanımızda olan tüm çalışma arkadaşlarımız ve siz değerli katılımcılarımız, bu mümtaz günde hepinize hoş geldiniz diyor, bizleri yalnız bırakmadığınız ve desteklerinizden dolayı en samimi duygularıyla selamlıyor, saygılar sunuyorum.

Düzenleme kurulundaki arkadaşlarımız bu onurlu ancak bir o kadar da mesuliyetli görevi bana tevdi ettiler, dileğim Rabbimin rızasına uygun bir şekilde sempozyumu sonuçlandırmak ve gençlerimize faydalı olmaktır.

Bu yıl beşincisini yapmaktan mutluluk duyduğumuz sempozyumlarımızda ailenin bütünlüğünden yola çıktığımızdan dolayı, tüm aile fertlerini tek tek ele alıyoruz, bu yılda gençlerimizi konuşacağız, onları kucaklayacağız.

Öncelikle iki teşekkür borcumu yerine getirmek isterim. Tüm kararlarımız düzenleme kurulundaki arkadaşlarımızla ortak ve şeffaf bir şekilde alınmıştır ve arkadaşlarımızla büyük bir uyum ve elbirliği içinde çalıştık. Her birine ayrı ayrı teşekkür diyorum. Sn. Gülhan Cengiz, Sn. Gülnur Alpan, Sn. Ayşe Güney, Sn. Ayşen Calayır, Sn. Büşra Aslan, Sn. Ayşe Beyza Bıçakçı, Sn. Saliha Yalman Hanımefendi’ye bir kez daha huzurlarınızda ayrı ayrı teşekkür ediyorum. İkinci teşekkürüm oturma başkanı arkadaşlarımız ve çok değerli konuşmacılarımıza. Hepsini ilk teklifte kabul etme inceliğini gösterdiler, kendilerine minnettarız ve çok çok teşekkür ediyorum.

Gençlik, çocukluk ile erişkinliği bağlayan bir köprüdür. Genç için çocukluk dönemi geride kalmıştır, fakat genç henüz yetişkin olgunluğunda değildir, toplumda belli bir noktaya ulaşmış değildir. Bu yüzden gençlik çağı bir belirsizlik ve arayışlar devresidir. Bu çağ, hayat için bir yön ve hedefin arandığı, meslek ve ailevi rollerin üstlenilmesi için gerekli kişilik özelliklerinin kazanıldığı, ferdin daha müstakil ve problemli bir kimse olarak hareket etmeye başladığı bir hazırlanma

dönemidir. İnsanın en heyecanlı ve dinamik olduğu zamanın da gençlik yılları olması, bu dönemde yanlışlara düşme ihtimalini doğrudan artırmaktadır.

Esasen terbiye çocukluk çağında ve ailede başlar. Sonrasında ise daha çok okul ve toplum yönlendirir.

Sevgili gençler, gözbebeği yavrularımız... Onları yönetmek, eğitmek isteyen o kadar kişi ve kural var ki, hangisine uyacağını şaşırılmış durumdalar. Dolayısıyla, sürekli eleştirip suçlayarak gençleri kendimizden koparmak yerine, en uygun araç ve üslubu kullanarak doğru ve güzel olana yöneltmek durumundayız. Garip olan bir diğer durum, asıl büyük yönlendirme çabasının “özgürleştirme” iddiası arkasına gizlenmiş olması.

Fahr-i Cihan (A.S.) Efendimiz’in “el-Emin” sıfatını, nübüvvet vazifesinden çok önce, genç yaşlarında kazanmış olması, ortam nasıl olursa olsun genç yaşlarda üstün vasıflar kazanılabileceğine bir işarettir. Günümüzde her yanlışta yalnızca ortamı suçlu bulan anlayış doğru değildir. Ortam elbette yönlendiricidir, fakat insanoğlunun kendi azmi ve iradesi de vardır.

Bu dönemde hayata hazırlık, yani eğitim son derece önemlidir.

İbn-i Sina eğitimi, taş üzerine nakışlar yapmaya, Gazali ise, yabancı ısırgan otlarını ayıklayan bir bahçıvanın faaliyetine benzetmektedir.

Hz. Ali (r.a.), “Çocuklarınızı kendi zamanınıza göre değil, onların yaşayacakları zamana göre yetiştiriniz” sözleri ile ileriye dönük eğitimin verilmesini tavsiye etmiştir.

İşte birbirinden değerli konuşmacılarımız bunun nasıl olacağını bize anlatacaklar. Sözü Betül Buşra Aslan’a veriyor, saygılar sunuyorum.

PANEL- 1 **GENÇLİKTE BİYOPSİKOSOSYAL GELİŞİM**

OTURUM BAŞKANI
Prof. Dr. Dilşad TÜRKDOĞAN

Konuşmacılar
Ayşe Beyza Bıçakçı
Dr. Sema Akgün
Yrd. Doç. Dr. Halime Şule Selman

ERGENLİKTE PSİKOSOSYAL DEĞİŞİM VE GELİŞİM

AYŞE BEYZA BIÇAKCI

Klinik Psikolog, KASAD-D YK Üyesi,
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Psikoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

Herkes hoşgeldiniz demek istiyorum. Baharın ilk günlerini yaşadığımız bu Pazar gününde sempozyuma gelmeyi tercih etmeniz bizim için çok önemli; kıymet verip zaman ayırdığınız ve geldiğiniz için teşekkür ederiz.

Girişteki kapak resminde özellikle devekuşu figürünü kullanmak istedim. Şule Hanım'ın ergen çocukları olan bir anne olarak seslenişinin ardından ben de ergenliğin hem içinde hem de dışında biri olarak sizlere sesleniyorum. Ergenlik döneminden bahsedildiğinde, kendimi çoğunlukla ergenlerin tarafını tutarken buluyorum. Ergenlerle çalışmayı seviyorum; belki de bu hala bir miktar kendimi ergen saydığım içindir. Ergenlik denilince aklıma devekuşu geliyor; çünkü iki arada bir derede olma hali bu bir yandan ve bizdeki deve misin kuş musun deyişini ergenlikle birlikte düşündüğümde çok örtüştürüyorum. Ergenlik dönemindeki kişiye bakacak olursak; çocuk deseniz değil, yetişkin deseniz değil, başka biri ergen. Bu yüzden bu kafasını kuma gömdükten sonra dışarıya bakan çizgi animasyonu özellikle sevdim ve sizlerle paylaşmak istedim. Evet, kafasını kuma gömdüğü zamanları olabilir bir ergenin; ancak resimdeki gibi dolaylı da olsa yüzü dışarıya bakmaktadır ve gelişimi için etrafı gözetlemekten geri durmaz. Gelişim ve değişim dediğimiz ergenlikten bahsederken ve bu bağlamda ergenliği tanımlamak için nereden başlamak lazım diye düşünerek ergenliği kimler nasıl tanımlamış diye öncelikle etimolojik sözcüklere baktım. Çok çeşitli tanımlar var muhakkak; ben çok temel birkaç tane şeyi burada söylemek istiyorum.

Ergenlik dönemini; Stanley Hall, en genel haliyle “fırtına ve stres dönemi” olarak tanımlamıştır. Freud'un psikoseksüel gelişim bakış açısı doğrultusundaki tanımı ise, “Acı verici psikoseksüel çatışmaların bir yansıması”dır. Psikososyal gelişimden bahsediyoruz ve bu hususta Erik Eriksonda ergenlik dönemini “kimlik krizi” olarak adlandırmıştır. Ergenlikten bahsederken hep kriz, çatışma, fırtına, stres, geçiş dönemi kavramların kullanıldığını görüyoruz. Bu ifadeler için illa ki olumsuz demek doğru olmayacaktır ancak ergenlikle birlikte genelde çok da güzel, umutlu ifadelerin kullanıldığına rastlayamıyoruz. Ergenlikten bahsedilirken sık duyduğumuz ifadeler: “bir an önce

geçip gitsin de kurtulalım, ne zaman geçecek ergenlik, ne zaman ergenlikten çıkacak bu çocuk, ne zannediyor bu çocuk kendini, ne yapıyor bu çocuk...” şeklinde oluyor. İfadelerden de anlaşılacağı üzere ergenlik dönemindeki “genç” büyüdüğünü iddia etse de çocuk diye adlandırılmaya devam ediyor.

Tanımlara bakmaya devam ederek, gençlerin sıklıkla kullandığı ekşi sözlükten bir tanım almak istedim: “Çocuklukla ergenlik arasındaki alacakaranlık kuşağı... Narkoz etkisi... Şu anda bir şeyler görüyor, ama her şey bulanık. Şekilleri seçemiyor, her şey biçimsiz, belli belirsiz. Anlam veremiyor, kafası karışıyor, bu da sinirlerini bozuyor; bağırması ondan. İşte ergenlik, tam da böyle nereden geldiği anlaşılamayan bir ışık gerginliğidir. Etrafı saran; görülen, sezilen, ama tam görülemeyen, bir türlü anlamlandırılmayan dünyanın, hayat karşısında huzursuzlanmak, bağırma biraz.” Alacakaranlık kuşağı, narkoz etkisi ifadeleri çarpıcı geliyor; hakikaten de öyle -bedensel değişimin biyolojik değişimin temellerini çok iyi anlattığı için Şule Hanım ona istinaden rahat konuşabiliyorum- biyolojik olarak birden büyümenin olduğu, özellikle beyinde değişimin ve gelişimin çok fazla olduğu bir dönem ve buna uyum sağlamak çok da kolay değil. Mesela bedensel büyümenin hızlı olması dolayısıyla sakarlıklar çok sık görülebiliyor ve ergenlik dönemindeki gence bir de bu sebeple kızılabilir.

Önceki çağlara bakıldığında, ergenlik dönemi suçlayıcı bir faktör olarak görülüp; geçsin, bitsin, gitsin denirken şimdi artık tıbbi ve bilimsel gelişmelerle birlikte ergenler biraz daha aklanıyor gibi görünüyor. Tabii burada ebeveynleri zora sokan durumlarla da karşı karşıya kalınabiliyor. Ergenliğin kriz ve çatışmaları bu kadar gerekçelendirildiğinde anne babalar nasıl konumlanacaklarıyla ilgili kararsız kalabiliyorlar ve bu da çocukların elinde bir argüman olabiliyor ki burada denge kurmak çok önemli.

Biraz da gelişim alanlarına bakalım isterim, genel olarak bütün çocukluk dönemi ve insan hayatı boyunca gelişim gösterdiği alanlar bunlar: **Biyolojik gelişim**le başlıyor çok temel olarak, **ahlaki gelişim**, **zihinsel gelişim**le birlikte gidiyor. **Psikososyal gelişim**, hem kendini hem çevresini anlamlandırma sürecinde bu dönemdeki kritik alanlardan. Ben kimim, neyim, neydim, ne oluyorum ve nereye gidiyorum, önümde hangi modeller var gibi soruların ön plana çıktığını görürüz.

Çevreye baktığımızda, ev-aile-okul-öğretmenler-akranlar-sosyal yaşam gibi alanlar bulunuyor. Ergenlik döneminde genç, neredeyse vaktinin çoğunu okulda geçiriyor ve öğretmenlerinin,

özellikle de arkadaşlarının etkisi gencin üzerinde çok daha fazla oluyor. Bazı çocuklar ise çalışıyorlar. Çocuğun çalışması ayrı bir konu tabii ki; ancak çocuğun ya da ergenlik dönemindeki gencin çalışması meselesi, çocukluğunu yaşamasına, eğitimi ve potansiyellerini gerçekleştirmesine mani olmaması durumunda konuşulabilir. Sağlığını olumsuz etkilemeyecek çalışma koşulları bulunmalıdır ve bu çok kritik meseledir, buralarda ciddi kafa karışıklıkları ve tartışmalar olabiliyor.

Gelişim alanlarından **psikoseksüel gelişime** bakacak olursak; cinsel gelişim, ergenlik döneminde, özellikle biyolojik açıdan temel belirleyicilerden olmakla beraber cinsel kimlik gelişiminin de bu dönemde olması bakımından en önemli ergenlik meselelerindedir. Ergenlik dönemindeki gencin artık net bir şekilde hem kendi cinsel kimliğini anlamlandırması hem de karşı cinsi anlamlandırması ve hayatta kendinden beklenen cinsiyet rollerini anlamlandırması açısından kritik önem taşımaktadır.

Bilişsel gelişim dediğimizde ise, kişinin dünyayı, kendini anlamlandırmada zihninde oluşan şemalar, değer yargıları, kalıplar ve bunların iyileri, kötöleri, doğruları, yanlışları derken ciddi bir gelişim sürecini ifade ediyoruz. Burada bahsi geçen kavramları, yazması söylemesi kolay ancak yaşaması çok da kolay değil. Çocuklukta güvenli bir limandan dünyaya bakılıyor; beslenmesi anneden hele ki ilk aylarda, okulda olduğu zamanlarda öğretmeni kolluyor, anne ya da baba okula getiriyor götürüyor, güvenli bir hayat var; fakat ergenlikten itibaren işler farklılaşıyor. Diyelim ki çocuğun okulu başka bir ilçede ve otobüse binip gidiyor, artık bu safhada tek başına ama tam anlamıyla yalnız değil, özgür değil; ergenlik çağındaki genç “ben otobüse binip falanca ilçeye gidip arkadaşlarımla sinemaya gideceğim” dese, annesi, babası ya da bakım vereni ona karışabiliyor ve izin vermeyebiliyor. Çocuğun bu noktada kafası oldukça karışık; “neyi kendim yapmalıyım, neyi yapmamalıyım, işinize gelince çocuk oluyorum işinize gelince artık büyüdün diyorsunuz” şeklinde serzenişleri oluyor. Hakikaten de şimdi çocukların anlamlandırmakta zorlandığı bir süreç var, anne babalarda bunu iyi yönetemediklerinde işler oldukça karışabiliyor.

Biraz daha ileride bahsetmeyi düşünüyorum ama aklıma gelmişken söylemek istediğim bir konu var; hem klinikte hem çevremde gördüğüm. Transaksiyonel analiz kuramından örnek vermek istiyorum burada, Transaksiyonel analizde ego durumlarından bahsedilir; bir insanın bir yetişkin tarafı vardır, ebeveynlerinden değerleri, kuralları öğrendiği bir ebeveyn tarafı vardır ve yine herkesin içinde bir de çocuk tarafı vardır. Kişinin dış dünyayla ilişki kurduğu, işini yürüttüğü, mantıklı tarafı yetişkin tarafıdır. Kişi zaman zaman bazı durumlar karşısında ani tepkiler verebilir

ya da duygusal değişimler karşısında içindeki çocuk tarafı ortaya çıkabilir, çocuk ego durumuyla davranış gösterebilir, kişiyi çocukluk yaşantılarına döndürebilir. Değer yargıları ya da daha kültürel yargıları ilgilendiren bir durum karşısında kişi ebeveyn moduna geçebilir ve tıpkı ebeveynleri gibi davranabilir. Burada ergenin ya da çocuğun, yani yetişkin olmayan bir bireyin yetişkin modunda davranmasını bekleyemeyiz, beklememeliyiz de çünkü haksızlık olur. Anneye, babaya ya da ilişki kurduğu öğretmene veya bir otorite figürüne bakıyoruz, orada da bir yetişkin yok. Orada bir yetişkin olsa aslında süreci idare edip kollayabilir. Yetişkinin, ebeveynin, bakım verenin, kimse çocukla muhatap olan onun görevi idare edebilmek krizi çözebilmek, kriz yönetimi. Çocuğun tam da öğrenmesi gereken şey bu; modele ihtiyacı var. Sizler de bundan sonra bir bakın bana da geri bildirim verirseniz çok memnun olurum, benim gördüğüm anne baba çocuk çatışmalarında, özellikle yetişkin anne baba -ergen arasında değil o çatışma, iki ergenin, iki ayrı gruptaki ergenin çatışması. Şöyle bir fark olabiliyor, anne-baba kendi neslinin ergeni, çocuk kendi neslinin ergeni- Sema hocam kuşaklardan, nesillerden bahsederken daha detaylı anlatacaktır ben de heyecanla bekliyorum. Anne babalar genellikle: “benim ergenlik dönemimde şöyleydi, biz ergenliğimizde böyle bir şey görmedik, biz ergenlik nedir bilmeyiz. Bizim ergenlikten anladığımız şudur şudur...” diyorlar; ancak çocuğun ergenliği farklı ve herkes çocuğu için kendi ergenliği ya da kendi tasarladığı gibi bir ergenlik yaşasın istiyor olabiliyor ama dünya değişiyor. O dönemde şimdiki çevresel koşullar olsaydı bilmiyorum bir önceki nesil nasıl bir ergenlik geçirirdi. Sıkıntılar buralarda gibi görünüyor, bu yüzden biraz buralara bakmamız gerektiğini düşünüyorum.

Çocukluktan yetişkinliğe doğru aslında köprü gibi ergenlik dönemi; hatta sallanan ve tahta, aralarda kırıkların çatlakların olduğu bir köprü. Ancak ip sağlam olursa, çok büyük bir hasar geçirmeden giderse de sallantılara rağmen, kırıklara rağmen köprü geçilmiş olur. Bütün bu sallantılar, kırılmalar olur; çünkü çok güzel, sorunsuz bir yol değildir bu, risklidir, köprüdür, en nihayetinde aşağısı boşluktur; ne kadar sağlam yapılırsa ve ne kadar sağlam olmayan malzemeden yapılırsa buna göre karşıya geçiş değişecektir. Bu malzemeler de okul faktörü, aile faktörü, akran faktörü gibi koruyucu faktörlerdir; bir köprüdür bu süreç, bir geçiştir o yüzden de aslında ergenin yaşadığı o kriz çok anlaşılabilir bir krizdir. Ergenlerin tarafından konuşuyor görüyorum ama yetişkinler olarak bunu düşünerek hareket etmek lazım. Bu yüzden ergenliğin başlangıç yaşına +/- 10 diyecek olsak, ben ergenlik için bir bitiş yaşı yazamadım. Biyolojik gelişim açısından bir yaş söylenebilir belki, ama ben yazamadım.

Yanlı hatırlamıyorsam Goethe'nin bir sözü vardı: *"Ortalama bir insanın ergenliği yirmi yaşında bitebilir ama dehaların bitmez, ömür boyu, ölüme kadar devam eder çünkü o kriz, zihnin gelişimi, sıkıntılı hal sürekli devam eder"*. Bugün buradan çıkarken hepimiz ergeniz diyebilmeyi bekliyorum. Bu dönemdeki en kritik nokta kimlik karmaşası diyebiliriz, Erikson'un psikososyal gelişim kuramındaki ergenlik dönemi görevlerinden en kritiği kimlik gelişimidir. Kimliğin en çok öne çıktığı, kimlik gelişiminin olduğu aynı zamanda karmaşanın da olduğu bir dönemdir ve kafa karıştırıcıdır. "Neyi seçmeliyim, önümde hangi modeller var" diye genç sürekli bir arayış içerisinde. Özellikle bu dönemde otoriter bir figür olduğu için ebeveyn ve okulda öğretmenlere karşı bir duruş olabilir, akranlar daha idealize edilebilir ya da kişinin modelleri arasında uçurum olabilir. Ergenlik dönemindeki bir gencin "nasıl bir kimlik geliştirmeliyim, ne yöne doğru yol almalıyım" gibi ciddi soruları vardır. Bu bir krizdir ama kriz fırsata çevrilmelidir; fırsata çevrildikten sonra da gelişme, büyüme olur.

Ergenlikteki kriz ve çatışma düşünülecek olursa, şöyle bir ergenlik hayal etmemeliyiz diye düşünüyorum, "Benim çok sakin, çok sessiz, çok güzel, çok uyumlu, her şeyle çok güzel baş edebilen, ne desek yapan bir çocuğum var. Benim çocuğum ergenlik geçirmedir" deyip bunu çok övünerek anlatan aileler var. Keşke geçirseymiş ve siz bununla baş edebilseymişsiniz ve büyüyerek gelişim basamağında bir adım atmış olsaydınız. Her kriz bir büyümeyi beraberinde getirir, travmatik yaşantılar, yaralar zordur insan hayatında ama baş etme gücünü, bağışıklığı arttırır. Aşı oluyoruz mesela, özellikle çocukluk dönemlerinde; bu yüzden bazı sorunlar, çatışmalar bir miktar bağışıklığın gelişmesi için gereklidir. Çok sessiz sakin bir çocuk, uyumlu, çok güzel ama çatışmalar, sorunlar her zaman olacak; çünkü hayat böyle ve bir sorunla hayatın neresinde karşılaşacağı çok önemli ve eğer gelişim süresinde karşılaşacak olursa bununla baş etmesi ve baş etme stratejileri, bağışıklık geliştirmesi çok daha kolay ve daha uygun. Yetişkinlikte karşılaşıldığında daha zorlanabilir. Ergenliğin biyolojik kanadı için bir yaş söylenebilir belki ama 30-40 yaşında psikososyal açıdan ergenlik dönemi yaşayan insanlar tanıyorum, geçirmesi daha zor. Kimlik oluşmasına baktığımızda; burada ergenlik çağı tabii ki çocukluk çağı olan geçmişten de yetişkinlik çağı olan gelecekte kopuk olarak ele alabileceğimiz bir dönem değil.

Çocukluk çağı özdeşimlerinin kabul veya reddi çok önemlidir. Kabul ettiğinde nasıl kabul ettiği, sorgulayıp sorgulamadığı; reddettiğinde nasıl reddettiği ve reddin üzerinden bir kimlik geliştirip geliştiremediği çok kritiktir. Tabii ki içinde yaşanan tarihi ve sosyal bağlamda çok önemli, kimlik

gelişimi bu iki kaynaktan aslında biraz daha fazla beslenir. Politik durum, içinde bulunulan kültür, ailenin kendi kültürü memleketin kendi kültürü çok etkili olabiliyor. Başka bir yerde, aynı biyolojik yapıyla o ergen, o çocuk konulsa farklı bir ergenlik süreci, farklı bir kimlik geliştirebilir. Başka bir yerde bambaşka bir tarihi ve sosyal bağlamda bambaşka bir kimlik geliştirebilir.

Kimlik duygusu ile aşağı yukarı neleri kastediyoruz diye baktığımız da esasen cinsiyet rolü tabii ki de ergenlikte geliştirilen cinsiyet rolleri kastediliyor; "kadın mıyım, erkek miyim, kadınlık ya da erkeklik rolleri nedir; bu toplumda, bu durumda, benim çağımda yetişkinlikte çocuklukta kadın ne yapar, erkek ne yapar ve ne yapmaz, ben ne yapmak istiyorum, ne yapmak istemiyorum; benden beklenenler, benim istediklerim ve istemediklerim" gibi bir sürü sorunun cinsiyet rolünün ve kimliğinin oluşmasında önemli faktörler olduğunu görüyoruz.

Mesleki tercih de bu dönem görevlerinden, hele ki bizim memleketimizde hepimizin geçtiği bir üniversiteye giriş dönemi var. Üniversiteye giriş dönemiyle sınırlı değil tabii ki, bu süreç çocukluktan başlıyor, ilkokuldan itibaren çok uzun bir süre mesleki tercih için yatırım yapılıyor. Yatırıma çok erken başladığı için kişinin üzerindeki baskı daha yoğun oluyor ve gerçekten mesleki bir tercih yapması gereken kendi ilgilerinin, alakalarının ve yeteneklerinin farkında olabileceği bir dönem geldiğinde iş olduğundan daha ağır bir yükte seyrediyor. Geçmişte ciddi bir yatırım var ve kişi o yatırımı düşünmek zorunda kalıyor. Belki bu kadar yüklü olmayabilirdi başka bir bağlamda; ama şu anda bakıldığında diyelim ki sayısal öğrencisi ve hep o yönde bir yatırım yapılmış ancak hevesi bambaşka bir alanda, sanatla ilgilenmek istiyor; diyor ki burada her anlamda hem maddi hem manevi yatırıma var, ne yapacağım. Zaten, mesela sanattan örnek verecek olursak, "sanatla ilgili işleri zaten yaparsın, bak işte elle tutulur bir mesleğin olsun" gibi yönlendirmeler çok sık görülüyor.

Mesleki tercih, bunun ülkemizdeki tezahürü ve tabii ki toplumsal roller, ergenliğin en riskli konularından biri haline geliyor; klinikte de psikopatolojilerin, sıkıntıların yoğun olmasında çok tetikleyici bir stres faktörü. Ergenliği Erikson bir askıya alma dönemi olarak nitelendirmiş. Ben en yakın kendimden örnek vereyim. Bu sunumu hazırlamak için araştırmalarımı, okumalarımı uzun sürede yaptım ama sunumu hazırlama kısmını askıya ala ala, erteleye erteleye en son güne bıraktım. Esasen askıya alma döneminden kasıt biraz da şu: ergenlikte; çocuklukta gibi çok net roller yok, yetişkinlikteki gibi direkt sorumluluklar yok ve içinde bulunulan durumda alınması

gereken sorumlulukları, yapılması gerekenleri ertelemeye ve ötelemeye yönelik bir sistem tanıyor. Bunun iyi tarafı şu olabilir, deneme şansı var; farklı görüşleri deneye deneye bulması için fırsatı var. O yüzden askıya alma dönemidir. Erikson'un kastı burada tabii ki belli bir kültür için değil, daha kültürler üstü bir teorem çerçevesinde bunu söylüyor. Bu askıya alma, gencin hemen bir karar verip o yolda gitmek zorunda olmaması, mesuliyetinin olmaması açısından bir şanstır; şansız olabilecek tarafı şu olabilir, çok daldan dala gezinirken kişi savrulabilir. Bu yüzden bu dönemin kritik olarak ele alınmasında bir faktör de budur. Burada kimlik bunalımı denilirken, gerçekten kendinizden de bilirsiniz aramızda ergen arkadaşlarımızda var, yetişkinler de var, kimlik bunalımıdır bu ve bir krizdir. Bu bunalımı yaşamak da, yine tekrar ediyorum ve çok olumluyorum gibi, ama iyidir, eğer bu bunalımdan çıkacak olumlu bir rol bulabilirseniz. Burada, sonucunda uyum sağlayacağınız bir model bulmanız beklenen ve iyi geliştirici şeydir. Uyumsuzluk olduğunda da riskli durumlar ortaya çıkabilir, ondan sonra risklere bakmak gerekir.

Riskli davranışlar gösteren çocuklar ve ergenlerle ilgili Kültegin Ögel'in editörlüğünü yaptığı bir kitapta gördüm risk ağacı kavramını ve çok hoşuma gitti, burada bunu sizinle paylaşmak istiyorum. Bir ağaç metaforuyla bunu anlatıyorlar ve böyle kavramsallaştırdıklarında şu tabloyu görürüz:

Toprak olarak zeminde çevresel etmenler, kültürel, ekonomik, politik etkenler, sosyoekonomik düzey gibi zeminde çevresel etmenler vardır.

Ağacın kendisine baktığımızda; *Kökler*: okul, aile, akran, sosyal ilişkiler, arkadaşlıklar... Buralardan nasıl, ne kadar beslendiğinde, sağlıklı bir veri geldiğinde, bunlar: aileden alınan eğitim, değerler, okuldan alınan eğitim, akranlarıyla kurduğu güzel ilişkiler gibi köklerden iyi şeyler geliyorsa o ölçüde güçlü olacaktır.

Gövde, artık bağlantıdır ve vereceği sonuçla ilgili bağlantılarla, tutumla alakalı becerileri, kişinin güçlü ve zayıf yanları, yetenekleri ve koruyucu faktörleri devreye girecektir. Herkesin biyolojik yapısı kadar psikolojik yapısı da, becerileri de farklıdır, bağışıklığı farklı yönlerde, zaafı, hassas yönleri de daha farklı olabilir. Bunlar da bir bağlantı sağlarlar.

Dallar, uyumlu ya da riskli davranış olarak gelişebilir. Her ne kadar iyiye toprak, köklerden ne kadar iyi geçiş sağlamaya müsaitse, gövdede yani bağlantıda çok temelde bir sıkıntı yoksa dallar iyi gelişecek ve meyve verecektir ki bu uyum olabilir; ne kadar sıkıntılı olursa da riskli davranışlar dediğimiz, riskli cinsel davranışlar, madde kullanımı, suç işleme, okuldan kaçma ve intihar gibi sonuçlarla karşı karşıya kalınır.

Ergenliğin bu kadar belirsiz ve kaygan zemininde, gençlerin iyi rehberlik alamadığı durumlarda riskli davranışlara gitmesi çok olasıdır. Bunu, genci tutalım, şuraya ayağını bağlayalım gibi aşırı korumacı bir yaklaşımla değil, bir çember halinde düşünerek ele almak gerekir. Merkezinde bizlerin olduğu, mesela ergenlerin ailesinin, sosyal çevresinin olduğu ve ergenin esnek uzayıp kısılabilen rahat bir belinden rahat bir iple bağlı olduğu bir sistem olması gerekir. İsteddiği kadar uzağa gidebilen ama nereye dönebileceğini bilen; bir yerde onu tutan, sıkıntıya düşeceği zaman, uçurumdan düşeceği zaman kendini çekebilecek birilerinin ve arada bağın olduğunu bilmesi önemlidir.

Eğer ergen kendisine, ailesine, okuluna, akranlarına ne kadar güvenirse hataya düştüğünde, yanlış bir şey yaptığında, dönebilecek bir yer olduğunu, onu koruyan kollayan birinin olduğunu bilirse o kadar da keşfe açık olur. Keşfetmeye açık olması demek, dünyayı daha rahat anlayıp kimliğini kurmada daha rahat verisinin olması demektir.

Bahçıvanı atlardım, yaprak ve meyve veren ağacın bahçıvanı da aslında sizlersiniz, bizleriz. Bu hem ağacın tamamı, çevresel etmenleri geliştirmesi gereken kural koyucular, politikacılar, uzmanlar, konuya ilgililer... Bahçıvanın rolü kritik, toprakta bir sıkıntı varsa bahçıvan bunu bilir; çünkü uzmanıdır, ona göre gübresini verir vs. dalları budanacak yerleri varsa ki burada riskli davranışlar bunlar, budar, aşısı yapılacaksa aşılarda, ziraatla ilgili yanlış bir şey söylemek istemem ama üç aşağı beş yukarı anladığım bunlar. Burada bahçıvan çok kritiktir ve evet çocuk ailenindir ama riskli durumlarda, ailenin bakmadığı ya da yanlış hareket ettiği durumlarda da müdahale edebilecek bir mekanizma olmalıdır.

Ergen-ebeveyn ilişkisine diğer ilişkilerden bir parça daha fazla değinmek istiyorum. İhtiyaçlar var; hem ailenin ihtiyacı var bunu sadece aile olarak okumamak lazım ama en fazla ergen ebeveyn ilişkisi ön plana çıktığı için bu dönemde kriz olarak bunu getirmek istedim. Ailenin ihtiyaçları var, gencin ihtiyaçları var. Burada ihtiyaçların çatışması noktasında aslında kriz ortaya çıkıyor. İhtiyaçlara sahip çıkmak çok kritiktir, bunu hemen hemen her konu için söyleyebiliriz.

Her insanın kendi ihtiyacına sahip çıkması çok önemlidir. Bizler belki kültürel olarak, doğu kültürü olarak ihtiyacımıza sahip çıkmaktansa başkası odaklı, diğeri odaklı yaşayabiliyoruz. Aslında aile kendi ihtiyacına sahip çıktığında, çatışılabilir bu süreçte, genç de kendi ihtiyacına sahip çıktığında ve bu konuşulduğunda uzlaşamayacak bir nokta çok da kalmayacaktır. Uzlaşamayacak noktalar tabii ki olabilir ama beş meselede uzlaşmazsanız da üçünde uzlaşırsınız; sekiz meseleden dolayı kavga etmektense bu bir kardır.

Burada anlaşılacak çok önemli; nesiller arası fark var ister istemez, anne ve babayla çocuk, iki taraf da şunu söylüyor: “anlamıyor, beni anlamıyor, söylediğimi anlamıyor, ne hissettiğimi anlamıyor, ya da beni anlamıyorsunuz, ne yaşadığımı bilmiyorsunuz”... Çok haklılar. Anlıyor olabilirsiniz ancak çocuk bunu görmedikten sonra ya da anne baba çocuğun her söylediğini anlayıp idrak ettiğini görmedikten sonra bilemez, bu anlamıyorsunuzdur. Sizin ne kadar anladığınızı anlattığınız kadar olur; bunu o yüzden konuşmak lazım. İsteddiğiniz şeyden vazgeçmeyin, orta yola gelecek kadar esnek olun ve bunu iyi ifade edebilmeye çalışın deriz genelde. Çatışmanın kaynağı da biraz buralardan geliyor. Anne babanın, ailenin güvenli liman rolünü hissettirmesi ergenlikte çok önem arz ediyor. Anne baba bazen sevgi gösterebilir; ergenlik dönemindeki genç ise “ben çocuk muyum” diyerek itip reddedebilir; ama biliriz ki çocuk onu aslında ister. İlgi, sevgi gördüğünde hoşuna gider, ne kadar sizi bedeniyle reddediyor görünse de bir yandan, “hala anne babam yanımda, ben onların çocuğuyum, zorda olduğumda benim yardımına koşacaklar” diye düşünür. O yüzden rol model ve rehber olarak anne babanın gencin yanında olması iyidir. Bu manada anne babanın yetişkinlerin rehberliği iyi idrak etmesi gerekir diye düşünüyorum: rehberlik alıp elini tutup götürmek değildir. Yolu açmaktır belki tarif etmektir, alternatifleri göstermektir hatta ara bul, bir bak bakalım, ben sana tarif edeyim demektir. Bu bir yol tarifi gibidir, yolda eğer çalı çırpı engel varsa bunları belki biraz temizlemektir. Rehberlik, kontrol olarak algılandığında çocuk tarafından tepki gösterilir.

Genç: “ben bir yetişkin olacağım, ben bir birey olacağım, kendimi ortaya koymam lazım; ama anne babamın egosuyla hareket ediyorsam, anne babamın kimliğiyle hareket ediyorsam ben kendiminkini ortaya çıkaramam; kimliğimin ortaya çıktığını görmem lazım, benim bunu hakikaten yapıp yapamadığımı bilmem lazım” diyecektir. Bu yüzden genci cesaretlendirmek fakat boş bırakmamak, kontrol değil buradaki kriter, cesaretlendirmek, rehberlik etmek ve takip etmek.

Ergenlikle ilgili düşündüğümde birkaç soru var aklımda, konuşurken de net cevabını veremiyorum sizlerle o yüzden bunu paylaşmak istiyorum. Ben ergenliğin, bir spektrum, bir yelpaze olarak ele alınması gerektiğini düşünüyorum; bugün gelinen noktada kendi alanımızla ilgili gerek psikolojik gerekse psikopatolojik meseleleri konuşurken birçok konuyu spekturum olarak ele alıyoruz. İki tarafının da olduğu arada geçişlerin olduğu şekilde.

Ergenlik sürecinde tek bir ergen tanımı yapamıyoruz, yapmıyoruz ve yapmamalıyız diye düşünüyorum. Ergenliğini, uyumlu ve uyumsuzluğu ele alalım, iki uçta geçiren ve arada geçiren kişiler vardır. Baktığımızda hepsini toplasak muhtemelen normal bir dağılım gösterir işte ortalama

krizde geçiren insan sayısı daha fazladır gibi. Aslında iki uç olarak da baktığımızda birçok meseleler için psikolojik meseleler için de her özelliğin her insanda olduğunu varsayabiliriz. Diyelim ki çok sakin olmak ve çok öfkeli olmak iki kutup olsun, bu iki kutup da her insanda vardır. Her zaman sakin olmak ya da her zaman öfkeli olmak genelde işlev bozucudur. Sağlıklı olanı ikisi arasında yer değiştiren, gerekli yerde gerekli davranışı göstermektir. Ergen bir bireyi ele aldığımızda da bu özelliklerin arasında gidip gelmesi, zaman zaman daha artıp yüksek özellik neyse o özellik göstermesi, zaman zaman biraz daha düşmesi beklenebilir. Onun dışında da ergenlik dediğimiz dönem, genç dediğimiz insan tek bir biçimde tanımlanamaz iki tarafada yakın iki kutba da yakın ergenliğini çok ağır geçirenler, orta halli ara ara gidip gelenler, daha sakin geçirenler vardır. O yüzden ergenliği yaşla sınırlandırmak ne kadar doğrudur ve mümkündür, nesiller arası ergenliğe bakmak bize ne kadar veri sağlar şeklindeki kafamdaki soruları sizinle paylaşmak istiyorum; çünkü tek bir ergenlik tanımı yok, hala kuramlara bakarak eski bir ergenlik tanımı yapıyoruz.

Nesil değişti, nesillerle ilgili ayrı ayrı ergenlik tanımlarına ihtiyacımız var; çünkü aynı uyaranlara maruz değil şimdiki nesil ve nesli belki daha yüksek aralıklarla tanımlarken şimdi birkaç yaşla 2-3 yaşla çok farklı özellikler görülebiliyor. Bunlar benim gözlemim ve bunlarla ilgili bilimsel bir veri sunamıyorum. Ayrıca ergenlikten bahsederken problemlerin daha çok konuşulduğunu görüyoruz. Bu kavramsallaştırmayı problem olarak mı ele alalım yoksa büyüme olarak mı; nasıl ele almalıyız? Daha yapıcı olarak düşündüğümüzde problemleri görüp büyümeyi fırsat olarak düşünme ve büyüme olarak ele almak daha iyi bir çıkış yolu gibi geliyor bana. Bu konuşmayı hazırlarken de, ilk burada konuşmaya başlarken de Yusuf Nalkesen’in “gitmek mi zor, kalmak mı zor, o sabahı gel bana sor” şarkısını anımsadım. Ergenlik için “girmek mi, zor çıkmak mı zor onu bir de ailelere, etraftakilere sor, ergene sor” şeklinde bir çağırımı oldu bende.

Ergenlik dönemini, biraz daha gündemimize almamız gereken ve üzerinde düşünmemiz, yeni şeyler söylememiz gereken bir mesele olarak düşünüyorum. Reha Erdem’in Beş Vakit filminde şöyle bir tanım vardı, ben son söz niyetine onu aktarayım: “Ergenlik; kaybedilen çocukluğun yasıdır, ergenlik birey olabilmek için, var olabilmek için ebeveynlerle yaşanan savaştır, ergenlik değişimdir, dönüşümdür, ikinci bir doğumdur.” İkinci bir doğum ifadesinin güzel bir özet olduğunu düşünüyorum ve son olarak ergen ne demektir diye baktığımızda ermek fiilinden geliyor, olgunlaşmak, olmak diye düşünecek olursak ergenlik bahsini “Olmak ya da olmamak, işte bütün mesele bu” diyerek Shakespeare ile bitirebilirim. Çok teşekkürler ilgiyle dinlediğiniz için.

NESİLLER ARASI DEĞİŞİM, X - Y - Z KUŞAĞI

Uzm. Dr. Sema AKGÜN

Kendimi kısaca tanıttığım olursam; Yoğun Bakım ve Anestezi uzmanı bir Tıp doktoruyum. Uzun bir süre hekimlik yaptıktan sonra yaklaşık 8 senedir de farklı hastanelerde yöneticilik yaptım.

X-Y-Z nesli benim gündemime nasıl girdi, niye bu konuyu anlatıyorum kısaca bahsetmek isterim.

Bir önceki çalıştığım hastanemde ben sadece üst düzey yöneticilerin mülakatlarına girerdim onlar da genellikle X kuşağındandı, dolayısıyla onları biliyordum çünkü en iyi tanıdığım kuşaktı. Geçen seneden itibaren hastanenin özellikle mavi yaka grubunda iletişim sıkıntısı biraz daha fazla diye bütün mülakatlara girmek istedim ve inanılmaz derecede şaşırıldım. Birden hiç tanımadığım bir nesille karşı karşıya kaldım ve psikologlara, sosyologlara danışmaya başladım. Eyvah dedim! Yani bir şeyler olmuş ve ben bu değişimi ıskaladım. Böylece X-Y-Z nesli benim gündemime girdi.

Bu kuşak nedir? Bu arkadaşlarımız kimdir? Böyle bir şey var mı yok mu? Çünkü psikologların bir kısmı “yok böyle bir şey, şehir efsanesi” derken, bir kısmı “ohoo daha neler var” diyor. Tabii onlar da kendi içlerinde ayrışıyorlar. Ben bir psikolog değilim, bir hekimim ve ben biraz daha farklı açıdan bakıyorum. Evet, böyle bir şey var ve çok gerçek olduğunu görüyordum. Sonra şaşırarak farklı yazılar okumaya başladım. Gördüm ki sadece bu yüzyılda değil yaklaşık 1000’li yıllardan itibaren, 1100, 1400’lerden beri sessiz kuşaktan başlayarak Z kuşağına kadar bu devinim hep olmuş. Yani bu sosyal medya ve teknolojinin gelişimiyle falan alakalı değildi. Tümüyle insan psikolojisinin dinamiklerinin dönüştürdüğü, devindirdiği bir şeymiş ve bunu da çok şaşırarak öğrendim.

Bu değişebilir mi? Yine psikologlar der ki; “Evet! Kuşakların bu kadar sert farkları olsa da bir tık dönüştürülebilir. Birbirleriyle uyumları sağlanabilir, ama kalın çizgilerini korurlar. Rönesans tipik bir Y kuşağı faaliyetidir, haçlı seferleri tipik bir X kuşağı faaliyetidir” gibi tarihte çok önemli olayların olduğu dönemleri, hep o kuşakların özellikleriyle bağdaştırıyorlar.

Ben bir yönetici, bir insan, bir birey olarak bu konunun farkında olmamız gerektiğine inanıyorum. Aile olarak, anne baba olarak bu farkındalık çok değerlidir. Hiçbirimizin bunu yok saymak gibi bir lüksü yok. İlk önce İnsan Kaynakları uzmanları bu durumu fark etmiş. Çünkü insan kaynakları işe alımlarda ya da planlamalarını yaparken bunu kullanmaya başlamışlar. Şimdi CEO’ların elinde bu veriler mevcut. Bunu birçok yönetici arkadaşım ile konuştuğum zaman şaşırıyorlar. Henüz bizim sağlık yöneticilerinin çok gündemine girmemiş. Bizim sağlık kongrelerimizde de bu konuyu

konuşuyorum, daha da konuşacağım. Çünkü bu farklı kuşaklar bize hem sağlık çalışanı, hem de hasta olarak gelecektir. Yani ailemizde çalışan olduğu kadar, bu kuşaktan hastalarımız da olacak ve bu kuşaklar sağlık hizmeti sunacak. Gerçekten kimseyi korkutmak istemiyorum ama bütün ezberlerimizi bozan bir şeyler geliyor ve fark çok dramatik.

Evet, önce “kim nasıldı?” çok kısa bahsedeyim.

1927-1945 arası kuşak **Sessiz Kuşak**, hiçbir şeye itiraz etmeyen, çok uyumlu olan, büyük değişiklikleri tetiklemeyen bir kuşaktı. Sonra sonlarını yakaladığım bizim kuşağımız **Baby Boomers** kuşağı; kuralcı ama uyumlu ve daha ılımlı bir kuşak. 1964 doğumlulara kadar Baby Boomers kuşağı diyorlar. Fazla maceracı olmayan, daha sakin bir kuşak. Sonra X kuşağı geliyor; 1965 -1979 arası tipik 65 kuşağı bu, rekabetçi, özgürlükçü, didaktik, sert. Şu anda daha üst düzey yöneticilerimizin bir çoğu ve genç hocalarımız bu kuşaktan. X kuşağı gene de benim en iyi tanıdığım kuşak, çünkü hep onlarla çalışıyorum. Çok çatışmamaya çalışıyorum. Allah’tan ben Baby Boomerim ve daha onları anlayabiliyorum.

Ondan sonra büyük fırlama 1980- 1999 arası Y kuşağı var. Bunlar da gerçekten milenyum kuşağı, yaratıcı, rahat, keyifli, eğlenceye çok düşkün diğer yandan şefkatli. Mesela İnsan Kaynakları uzmanları; “X kuşağı için zinhar iş değiştirmek çok ayıp bir şeydir. Bizim Baby Boomerlar ve X kuşağı için hayatı boyunca ancak 4 iş değiştirebilir” diyor. Ama Y kuşağı hiç de öyle değil. Yani çok kolay işe giriyorlar ve çok kolay işten çıkıyorlar, çok kolay evleniyorlar ve çok kolay boşanıyorlar, çok kolay terk ediyorlar hiç arkalarına bakmadan gidebiliyorlar. Eğlenirlerse ve ilgileri varsa hiç problemsiz 72 saat çalışabiliyorlar. Bunu fark ettiğimde çok şaşırıldım. Çünkü onların buna çok büyük tepki göstereceklerini düşündüğüm operasyonlarda inanılmaz eğlendiler. Çok seveceklerini düşündüğüm operasyonlarda çok sıkıldılar. Gerçekten hâlâ onları anlamaya çalışıyorum.

Y’ler çok değişiklikler ve yönetici olarak bizim ezberlerimizi çok zorluyorlar. Bizim bildiğimiz performans yönetimiyle asla yönetilemezler. Onlar kendilerinin performansını kodlamalıdır. Ne yapıp, ne yapmayacaklarına bireysel olarak kendilerinin karar vermeleri lazım. Siz sadece onları motive edebiliyorsunuz. İşte benim koçluk eğitimi almamın, koçluğa bu kadar sıcak olmamın bir nedeni de bu. Koçluk dinamikleri çok önemli, mentorlük onlara çalışmıyor. Yani sizin tavsiye etmeniz, işi anlatmanız onlar için geçerli değil. Onları motive edip, yukarıya taşıyıp, takdir etmeniz, kendilerinin yapmaya çalışmalarını, o bireyselliklerini beslemeniz lazım ki kendilerinin de takdir etmelerini sağlamış olalım. Sizin aferininiz çok da umurlarında değil. Yani onlar kendileriyle barışık olmak zorunda. Kendilerini zaten seviyorlar. Ama bütün uluslararası çalışmalarda da onlar için önemli olanın çalışırken de eğlenmeleri gerektiği konusunun altı çiziliyor ki bunu atlama lazım.

Hele bizim kuşak buna iyice uzak, ne demek çalışırken eğlenmek. Benim arkadaşlarım “ne yapalım yani hastanelere eğlence salonları mı kuralım” diyor. Yok, öyle bir şey tabi ama biz çok yasakçıyız, çok ezberimiz var. Süreçleri tanımlarken mutlaka bunları değiştirmemiz ve yasakçı olmamız gerekiyor.

Bir yandan da Y kuşağına bizi şükrettirecek yeni bir kuşak geliyor. **Z Kuşağı, Kristal Kuşak**. Bunlar 2000 sonrası doğan çocuklar ve gerçekten çok değişikler. Sessizler ve Dünya’da en büyük değişimleri yaşayan son kuşak.

Y kuşağını biraz daha konuşup Z kuşağına geçelim. Y kuşağının sadakat duyguları az. Çünkü öyle bir duygu bilmiyorlar, yani varsa vardır, yoksa yoktur. Teknoloji hayatlarının simgesi ve bununla kendilerini çok güzel ifade ediyorlar. Bireyseller, kendilerini seviyorlar. Otoriteye çok tepkililer. Beklentileri çok yüksek, çok şey istiyorlar ve hemen istiyorlar. Eş zamanlı birçok işi birden yapabiliyorlar. 10-14 kere iş değiştirebiliyorlar. İyi yönetildiklerinde, ilham verildiği ve kendilerini mutlu hissettikleri zaman inanılmaz verimliler, yaratıcılar, katılımcılar. Kendilerine özel olanı hemen istiyorlar ve standart olanı ret ediyorlar. Girişimci ve özgüvenliler, ebeveynlerinden çok akranlarına yakınlar. Onlar ebeveynlerini taşıyorlar, yani çok fazla akran değil. Ebeveynler onlar için sadece güvenlik simgesi. Özellikle sosyal medyada paylaşabilecekleri insanların görüşlerini çok önemsiyorlar.

Evet! Kristal Kuşak şu anda 14-15 yaşlarında. Niye kristal deniyor çünkü çok kırılganlar, inanılmaz inceler. Aşırı duygusallar, ama çok duyarsızlar. Çok ben merkezli, doğuştan başarılı bu arkadaşlarımız çünkü onlar hiç kendilerini geliştirmeye gerek duymuyorlar. Yani “bu başarılarını büyükler, ebeveynler nasıl görmez” diye düşünüyorlar ve bu yüzden de çok sıkıntılılar. Onlar gerçekten çok değişik bir nesil. Sonuç odaklılar, her şeyi sorguluyorlar ve hiçbir şeyi sorgulamadan kabul etmiyorlar. İkna edilmeleri onların en büyük hakları ve ikna edilmek zorundalar. Tabi kristal kuşak çok dirayetli bir kuşak değil, çok sabırlı bir kuşaksa asla değil, tepkisel bile değil.

Doğru dürüst tepki vermeye bile gerek duymuyorlar. Savaşçı zaten değil X ten Y ye savaşçılık bir tık düşüyor. Y den Z ye ise savaşçılık özelliği iyice bitiyor ve kırılganlaşıyor.

İşte o yüzden devrimler, toplumların geri gitmeleri, yaratıcılığın azalması, büyük çalkantılar Z kuşağında oluyor. Oradan sessiz kuşağa geçiyor. Bu hep böyle deveren ediyor. Artık o savaşçı ruh yorulmuş yorulmuş yorulmuş Z kuşağıyla birlikte bitmiş ve tekrar sessiz kuşağa dönmüş. Z nesli gerçekten çok zor ben daha bunu çözebilmiş değilim. Bir Z nesli çalışanı nasıl bir sağlıkçı olacak, nasıl bir hekim olacak, hastasıyla nasıl empati kuracak. Biraz bu nesli hasta potansiyelinden dolayı pediatristler tanıyorlar. Ergen veya erişkin hasta olarak hastanelere geldiklerinde nasıl bir hizmet talep edecekler gerçekten bilmiyorum. Bunlar üzerine gerçekten ortak akıl çalışmalarının yapılması lazım. Tek bildiğim çok ezberimiz var, bunları bozmamız lazım.

Ergen demişken küçücük bir parantezle ergen konusuna girmek istiyorum. Ergenlik bir gelişim, değişim, inanılmaz bir enerji, bedenimizin ve ruhumuzun en yüksek enerjili olduğu dönem. Gerçekten öyle; keşke bitmese, keşke hayata hep o enerjiyle sarılsak, o enerjiyle istesek, o taze gözle bakabilsek, keşke ezberlerimiz hiç oluşmasa, keşke hep beynimizin arkasında o tortular olmasa da her gördüğümüz şeyde yeni bir düşünce üretebilsek. Çünkü ergenlik bittiği zaman tortu başlıyor ve artık hiç yeni gözlüğümüz yok. Tamam; daha sakinliyoruz, daha uyumlu oluyoruz, toplum çok mutlu oluyor, bizden rahatsız olmuyor ama biz o kadar mutlu oluyor muyuz acaba? Yani ergenlik çok güzel bir şey ve ben de keşke hiç bitmese diyorum. Ebeveynler için çok zor bir dönem olabilir ama yaşayanlar için de çok zor. Fakat hayat zaten zor. Ama “o lezzet; o enerji de, o yenilik de, o değişimde, o dönüşüm de keşke hayat boyu sürse” diyorum.

Peki, neler olacak? Yeni bir bakışımız olmak zorunda. Ailede, çevrede, arkadaşlarımızda, çocuklarımızda, iş hayatımızda, sağlıkta, hastalarımızda ezberler bozulacak. Süreçleri baştan yazmamız lazım. İş süreçleri, mesai kavramı, performans baştan sona değişecek. Bizim planlamalar, bildiğimiz değerlendirmeler, yani temel gidiyor. Çünkü bu çocuklar o temele uygun değil. Yasaklarla, rekabetle değil, katılımı yönetmek lazım. Hele biz çok yasakçıyız. Türk toplumu olarak yasakları severiz. “Aman haa!” yı çok kullanırız. Aman şunu yapma, aman bunu yapma! Çoğu zaman gerekçe bile söylemeyiz. Z kuşağına hiç işlemiyor. Disiplin cezalarını bırakın, disiplin diye bir kavram bile onlara çok uzak. Onların içinden gelen bir katılım isteği varsa vardır, yoksa yok. Liderlerin tüm bu prensipleri yeni baştan okuması lazım. Çünkü onların lider olmaları bile zor. Farkındaysanız son dönemde lider çıkmıyor. O yaşlardan lider gelmiyor. 30 yaşının altında lider özelliği olan çok az insan var. Dolayısıyla Y-Z kuşağının çok ciddi düşünmesi lazım; Yeni liderlik kavramı nedir? Bu Z kuşağı çocukları nasıl lider olur? Yeni liderlik özellikleri ne olmalıdır ki onlardan da lider çıksın. Liderlik teorisi değişmek zorunda. Bütün bu değişimleri yöneten aileler çocuklarıyla çok uyumlu olacak, bütün bu değişimleri yöneten kurumlar, kurumlarını geleceğe taşıyacak diye düşünüyorum.

Ben sağlıkıyım ve sağlık kurumları, sağlık yöneticiliği adına konuşayım. Sonuçta son 7-8 senedir ateşten günler geçiriyoruz ki bürokrasiyle savaşıyoruz, finansal sorumluluklar var. Ülkenin politik, sosyal bir sürü kargaşası var. Ama bunlar bu günün sorunu ve bence bugün çözülebilir.

Ama bu kuşaklar ve geleceğimiz çok önemli bir konu; geleceği, gençliği konuşuyorsak bu dinamikleri gerçekten görmeli ve bilmeliyiz. X’ler şu anda zaten aktif olarak çalışıyorlar. Bunu gören, proaktif olan, buna göre kurumlarını dönüştüren, politikalar üreten, gençlere yaklaşan, X-Y-Z kuşağına, özellikle Y-Z ye buna göre yaklaşan kurumlar, kuruluşlar, bireyler geleceği de yönetecektir diyorum.

Hepinize çok teşekkür ediyorum.

SAĞLIKLI AİLENİN TEMELLERİ VE GENÇLİĞE YAKLAŞIM

Yrd. Doç. Dr. Şule SELMAN

Kadın Hastalıkları Ve Doğum Uzmanı,
Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fak.,
Kasav Kurucular Kurulu Üyesi

ERGENLİĞİN ÖNEMİ:

Erişkin yaşamda sağlıklı ve mutlu bir yaşantı, ancak ergenlik olarak tanımlanan, gelişim ve değişim döneminde doğru ve yeterli bilgi, beceri, uygun tutum ve davranış, ahlaki değerlerin kazanılması ile sağlanabilir.

Ergenlik dönemi, bir takım riskli/zararlı davranış ve alışkanlıkların kazanıldığı veya bu tür konulara ilgi ve zaafın artabildiği bir dönemdir.

Ergenlik dönemi, önemli bir takım somatik veya psikolojik sorunların da ortaya çıkabildiği bir dönemdir.

Farklı çalışmalar, cinsel aktif gruplar arasında en fazla cinsel yolla bulaşan hastalık görülme oranının ergenler arasında olduğunu göstermektedir.

Cinsel gelişim üreme yeteneği dönemi erken yaşta başlarken ergenler;

cinsellik ,

üreme sistemi bilgisi ve

cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla

ilgili yeterli bilgiye sahip olamadıkları için, yüksek oranda

istenmeyen gebelik ve

cinsel yolla bulaşan enfeksiyon riskine maruz kalmaktadır.

ÜLKEMİZDE ERGENLER:

Ülkemizde ergen nüfusu fazladır.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2011'e göre, ülkemizde yaşayan nüfusun % 26'sını

10-20 yaşlar arasındaki ergenler oluşturmaktadır.

Kız ve erkeklerin cinsellik ve üreme sağlığı konusunda bilgileri yetersizdir.

Gençlerin üreme sağlığı bilgilerine ulaşma kaynakları farklıdır;

- Arkadaş,
- Gazete-dergi,
- Kitap, televizyon,
- İnternet ve
- Daha az oranda ailelerden bilgi alırlar.

Türkiye'de Hacettepe ve Dicle Üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinde yapılan bir araştırmaya göre;

Kız öğrencilerin % 39.4'ü, erkek öğrencilerin % 43.1'i cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan biri olan Gonore'nin sadece erkeklerde olduğunu düşünmektedir.

Yine cinsel yolla bulaşan hastalıkların kadınlara daha kolay bulaştığını;

Kız öğrencilerin % 59'u, erkeklerin ise % 55'i bilirken,

Kız öğrencilerin % 38.6'sı, erkeklerin % 43.3'ü yanlış bilmektedir.

Hacettepe üniversitesindeki öğrencilerin % 73'ü ilk gebeliğin kürtajla sonlandırılmasının ileride kısırlığa neden olacağını düşünmektedir (*)

*Akın A, Özvarış ŞB. 'Adolesanların/gençlerin cinsel ve üreme sağlığını etkileyen faktörler' projesi (özet rapor). HÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı; 2004.

Gökengin ve arkadaşları, üniversite öğrencilerinde cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların bulgu ve

belirtilerini, bulaşma yollarını ve risk gruplarını bilme durumunun **yetersiz** olduğunu bulmuşlardır.

Hacettepe'deki öğrencilerin % 56'sının, Dicle'deki öğrencilerin % 81'inin "**annesi ile**" ve her iki üniversitede büyük çoğunluğunun (sırasıyla % 82 ve % 93) "**babası ile**" cinsel ve üreme sağlığı konularında **hiç konuşmadıkları** saptanmıştır.

Eğitimin yetersiz olması cinsellikle ilgili davranışlara da yansımaktadır.

Edirne'de 11-20 yaş arası ergenlerde yapılan bir araştırmada (23) sadece % 28,6'sının cinsellik hakkındaki bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu düşündükleri saptanmıştır.

Üniversite öğrencilerinde yapılan bir araştırmada (24) % 24,1'inin (erkeklerin % 44,5'i, kızların % 3.9'u) en az bir kez cinsel ilişkide bulunduğu ve bunların % 40.7'sinin son altı ay içinde birden fazla kişiyle cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilmiştir.

Yine, tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan bir araştırmada, cinsel deneyimi olan öğrencilerin % 44,5'inin cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı herhangi bir önlem almadıkları saptanmıştır.

ERGENLİK NEDİR ?

Ergenlik dönemi, çocukluktan yetişkinliğe geçişteki ara dönem; büyüme, gelişme, değişme, olgunlaşma sürecidir.

10-20 yaşlar arasında, hızlı **bedensel, ruhsal, sosyal** değişiklikleri içerir.

Tüm bu değişikliklerin en belirgin özelliği, insan vücudunda hormonal değişimin hızlanması ile **üreme sistemi olgunlaşmasıdır ve genç birey, üremeye hazır hale gelir.**

Ergenlik yaşı:

Ergenlik için bir yaş sınırı getirmek zordur. Bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişim her insanda aynı yaşlarda olmaz.

Ortalama 10-20 yaş olarak kabul edilir.

Farklı özellikleri nedeniyle:

1. Erken ergenlik: 10-15 yaşlar arasındaki dönemdir.

2. Orta ergenlik: 14-15 yaşlarından başlayıp, 16-17 yaşlara kadar süren dönemdir.

3. Geç ergenlik: 16-17 yaşlardan başlayıp 20'li yaşlarda sona erer.

Genel Tıp Derg 2006;16(3) Ergenlerde cinsellik-Set ve ark 137

Erkeklerde ve kızlarda ergenliğin tamamlanması yaklaşık aynı yaşlarda olmasına rağmen kızlar, preadolesan evreye erkeklerden bir-**iki yıl erken** girerler.

Ergenlikteki fiziksel değişiklikler;

Kızlarda ortalama 11 yaşında başlar

Erkeklerde ise ortalama 12 yaşında başlar

Kızlarda büyüme atakları genellikle gelişmenin erken evresinde olur.

Erken ergenlik dönemi, kızlar ve erkekler arasında farklılığın en fazla olduğu zamandır.

Erken veya geç ergenlik

Vücutta başlayan değişiklikler 10 yaştan erken başlarsa bir sorun olasılığını akla getirmelidir.

14 yaşının tamamladığı halde hiçbir ergenlik belirtisi göstermeyen kızlar

16 yaşını tamamladığı halde adet görmeyen genç kızlar,

15 yaşına kadar hiçbir ergenlik belirtisi göstermeyen erkek çocuklar da sorun olasılığı nedeni ile uzmana sevk edilmelidir.

ERGENLİKTE NELER OLUR?

- Beyinde,
- Bedende,
- Kişilik özelliklerinde,

- Duygu ve davranışlarda,
- Sosyal ilişkilerde,
- Benlik ve beden algısında,
- Cinsel işlev ve ilgide önemli bir takım gelişmeler/değişimler gerçekleşir.

Yetişkinliğe geçiş:

En hızlı gelişme, fiziksel büyümedir

Cinsiyet karakterlerinin olgunlaşması

Psikolojik olgunlaşma

Sosyal uyum yeteneğinin gelişmesi gibi senkronize değişim ve gelişimle çocukluktan yetişkin bir bireye geçiş sağlanır.

Bedensel değişiklikler:

Bu değişiklikler başlangıçta aniden gerçekleşir, sonra daha yavaş seyredir.

El ve ayaklardaki büyümeler sakarlıklara neden olabilir.

Genç bu dönemde kendi vücudu ile ilgili bir imaj geliştirir. (Çok uzunum, çok şişmanım gibi.)

Kambur durma, hantal yürüme görülür.

Hem kendi vücudundaki hem de başkalarının vücudundaki değişikliklere dikkat ederler. Ayna karşısından ayrılmazlar.

Bedensel gelişime bağlı olarak bel ve bacak ağrıları görülebilir.

Bedensel ve Cinsel Gelişim; Hormonlar:

Ergenlik döneminde bedensel ve cinsel gelişim, **hormonlar** aracılığı ile başlar.

Beynin hipotalamus bölgesinden gelen uyarılarla hipofiz bezi hormonlar salgılamaya başlar.

Hipofiz bezinden gelen uyarılar doğrultusunda **büyüme hormonu, cinsiyet bezleri, böbrek üstü**

bezleri aktif hale gelir.

Östrojen ve progesteron: Kadın cinsiyet hormonları–kadınlaşma, gebeliğe hazırlık ve gebeliğin devamı

Testesteron: Erkek cinsiyet hormonu-erkekleşme

Adrenal bezden salgılanan hormonlar da kıllanmayla ilgili değişikliklerden sorumludur.

BU DÖNEMDE GÖZLENEN FİZİKSEL DEĞİŞMELER VE CİNSEL OLGUNLAŞMA

KIZLAR

Boy uzaması,

Vücut yapısının kadın yönünde değişmesi

Ses incelmesi

Cildin incelmesi, terleme, yağlanma, sivilcelenme

Cinsiyet özelliklerinin belirmesi

İlk Adet yaşantısı(10-16 yaş arası görülür)

ERKEKLER

Boy uzaması

Vücut yapısının erkek yönünde değişmesi

Ses kalınlaşması

Cilt kalınlaşması, terleme, yağlanma, sivilcelenme, sakal-bıyık

Cinsiyet özelliklerinin belirmesi

Ejeksiyon (13-14 yaş)

Ergenlik ve üreme

Ergenlik çağında kızlarda ve erkeklerde birçok önemli değişim ve gelişme yaşanmakla birlikte, en önemli değişim ve gelişim cinsellikle ilgili yaşanan fiziksel ve duygusal gelişimdir.

Kızlardaki cinsel gelişimin en önemli aşamalarından birisi adet görmeye başlamaktır.

Adet görmeye başladıklarında kızlar artık hamile kalabilir ve çocuk doğurabilir duruma gelmişler demektir.

Erkeklerde ise ejakulasyon (gece boşalmalarının) başlamasıdır. İlk boşalmanın başlamasıyla erkek ergenlerin üreme yeteneği başlar.

Ergenlerde üreme sağlığı eğitimi

Ergenlerin cinsel-üreme organlarını tanıması, işleyişini bilmesi, hem yaşayabileceği yersiz korkuların, güvensizliğin ve endişelerin yok edilmesi açısından, hem de eğer varsa problemlerinin erken tanı ve tedavisi açısından büyük önem taşır.

Ergenlikteki değişikliklerin daha önceden çocuğa bildirilmesi gerekir.

Daha önce uyarılmamış olan çocuklar hastalandıklarını düşünerek ya da suçluluk duyarak acı çekebilirler

Adet görme:

Doğurganlığın ilk belirtisi olarak kabul edilir.

Fizyolojik ve normal bir olaydır.

İlk âdetler, henüz yumurta hücreleri tam olgunlaşmadan ve yumurtlama (ovulasyon) olmadan başlayabilir.

İki adet arası süre 21 ile 35 gün arası değişen günlerde olabilir.

Her gün farklı miktarda kanama olması normaldir.

Adet dönemlerinde veya hemen öncesinde bir takım duygusal ve davranışsal değişiklikler, bedensel yakınmalar olabilir.

Adet kanaması:

Her ay dışı üreme sisteminde hamileliğe hazırlık yapılır.

Rahim iç zarı hormonların etkisiyle kalınlaşarak oluşması muhtemel bir yavrunun yuvalanmasına elverişli hale gelir.

Gebelik oluşmazsa rahim iç zarı bir kanamayla dışarı atılır.

Ejakulasyon:

Erkek ergenin vücudunda testosteronun etkisiyle erkek eşey hücresi spermilerin yapımının başlaması ve belirli aralıklarla dışarı atılmasıdır.

Üreme gerçekleşmesi için kadın genital sistemine ml de 20 milyondan fazla sperm ulaşması gerekir.

Döllenme ve Gebelik:

Dışı üreme sisteminde adet döngüsünün yumurtalıktan **yumurta atılma günü** olan 14.gün civarında sperm ile yumurta tubada birleşirse **döllenme ile gebelik** oluşur.

Döllenmiş yumurta 1 hafta sonra tubadan rahme düşüp yuvalanırsa gebelik devam eder.

Üreme Sağlığı

Üreme sağlığı, **üreme sistemi, onun fonksiyonları ve işleyişine ilişkin bütün alanlarda** sadece hastalık ya da sakatlık olmaması değil, **zihinsel ve sosyal açıdan bütünüyle iyi olma durumu olarak** tanımlanmaktadır (*).

*Genel Tıp Derg 2006;16(3) Ergenlerde cinsellik-Set ve ark 138

* http://www.who.int/reproductive-health/gender/sexual_health.html.

Sağlıklı Üreme:

Sağlıklı cinsel gelişimle yakından ilişkilidir.

Bireyin eğilimlerinin, inanışlarının, düşüncesinde yanlış oluşmuş kavramların cinsel işlev bozukluğunun oluşumunda ve devamında yeri olduğu araştırmacıların dikkatini çekmiştir.

Bu yanlış inanışların en belirgin örnekleri, özellikle cinsellikle ilgili esprilerde, fıkralarda, günlük basında, sergilenmektedir.

Cinsellik

Cinsellik, gelecekteki yaşamı da etkileyebilen, ergenlik çağının önemli sağlık konularındandır.

Fiziksel, ruhsal ve toplumsal iyilik halinin önemli bir elemanıdır (*).

*Gendel ES, Bonner EJ. Sexualdisfunction, genderidentitydisordersandparafilias. In: Goldman H.H.(Ed) Review of General Psychiatry, AppletonandLange. Connecticut 1992, p.306-26.

Cinsel Kimlik:

Bireyin kendi bedenini ve benliğini belli bir **eşeylik içinde** algılayışı, kabullenişidir (*).

Erkeklik veya dişilikle ilişkili davranışların psikolojik yönlerine işaret eder ve aile bireyleri, öğretmenler ve arkadaşlar gibi kültürel öğelerden gelen deneyimlerin verdiği sayısız ipuçlarının sonucu gelişir.

*Öztürk OM. Ruh sağlığı ve bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri; 2004.

Cinsel Rol:

Cinsel kimlik ile ilişkili ve kısmen ondan türemiş olan davranıştır.

Toplum içinde dışa vuran davranışların görünümüdür (*).

Standart ve sağlıklı sonuç, **cinsel kimlik** ile **cinsel rolün** birbirine uygun olmasıdır.

*Öztürk OM. Ruh sağlığı ve bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri; 2004.

Cinsel Yapı Ve Cinsel Kimlik:

Ergenlik döneminde, gencin cinsel yapısı ve yeterliliği konusunda önce birtakım soruları, kuşkuları olabilir.

Kendi cinsel yapısını, yeterlilik ve gücünü, düşüncede ya da eylemde, başkaları ile karşılaştırır.

Bu konuda başkalarının da nasıl görüldüğünü merak eder.

Kendini sınırar; yarışmaya kalkar.

Zamanla, sağlıklı gencin bu tür sınamaları, yarışmaları, kuşkuları yatışır.

Kendi cinsel yapısının ve yeterliliğinin gerçekçi kabullenışı ile “cinsel kimlik duygusu” olgunlaşır (*).

*Öztürk OM. Ruh sağlığı ve bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri; 2004.

Cinsel Davranış:

Cinsel davranış çeşitlilik gösterir ve birçok etkenin karmaşık ilişkisiyle belirlenir.

Kişinin başkalarıyla olan ilişkilerinden, yaşam koşullarından ve içinde yaşadığı kültürden etkilenir (*).

Bireyin cinselliği ile tüm kişiliği birbiri içine girmiştir ve cinselliği tek başına ele almak mümkün değildir (**).

*. http://www.who.int/reproductive-health/gender/sexual_health.html.

** . Kaplan HI, Sadock BJ (Çeviri: E. Abay, editör). Kaplan & Sadock Klinik Psikiyatri. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri; 2004

Cinsel Eğitim:

Birçok insanın cinsel eğitimi yetersizdir veya hiç yoktur.

Cinsellikle ilgili bilgi eksikliği ve cinsel olan herhangi bir şeye ilgi ve duyarlılığı artırır.

Bunun sonucu gençler değişik kaynaklardan, özellikle basın-yayımdan, internetten veya aynı derecede bilgisiz yaşlılarından gelen mesajlara duyarlı hale gelirler (*).

*Kayır A. Cinsellik kavramı ve cinsel mitler. İçinde: Yetkin N, İncesu C, editörler. Cinsel işlev bozuklukları. İstanbul: Roche Müstahzarları Sanayi A.Ş; 2001. p.34-9.

Ergenlik ve Cinsellik:

Cinsellik insanın normal dürtülerinden birisidir.

Ergenlik dönemi insan hayatında cinsel ilgi ve dürtülerin başladığı,

Karşı cinsle duygusal ilgi /yakınlaşma isteklerinin ortaya çıkabildiği bir dönemdir.

Çevresel ve sosyal faktörler ergenlerin cinsel ilgi ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Cinsellik birçok ergen için merak ve heyecan dolu bir deneyim gibi görülebilir. **Fakat!** **Cinsellik yalnızca biyolojik/fizyolojik bir durum değildir.**

Ergenler cinselliğe fiziksel/biyolojik olarak hazır olmakla birlikte;

Duygusal, psikolojik

Sosyal

Bilişsel açıdan genellikle hazır ve yeterli değildirler.

Cinselliğin fizyolojik/biyolojik yönü dışındaki diğer boyutlar zamanla ve olgunlaşmayla kazanılır.

Tüm bu nedenlerden dolayı:

DUYGUSAL, SOSYAL ve BİLİŞSEL açılardan hazır olunmadığında ise CİNSELLİĞİN **RİSKLİ BİR EYLEME DÖNÜŞME İHTİMALİ ÇOK YÜKSEKTİR.**

Ergenlikte Cinsellik Ve İlişkili Riskler :

Tıbbi açıdan ve Psiko-sosyal açıdan riskler ortaya çıkabilmektedir.

Tıbbi açıdan, ergen cinselliği ve ilişkili riskler:

- Ergen gebelikleri
- Düşükler
- Gebelik zehirlenmeleri
- Doğumun uzun sürmesi ve zor olması
- Doğumda zarar görmüş bebekler
- Doğum sonu kanamalar
- Erken doğumlar ve düşük doğum ağırlıklı bebekler
- Anne ve bebek açısından var olan riskler
- Kürtaj
- Cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH) !!

Her yıl Amerika'da 8 ile 10 milyon ergende CYBH

Cinsel ilişki yaşı ne kadar düşükse CYBH riski o kadar yüksek

Cinsel ilişkinin her şekliyle bulaşabilirler!

Kısırlık-kanser- ölüme kadar çok değişik-ciddi sonuçları olabilmekte

Kızlar daha fazla risk altında!

Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar:

Şankroid (YumuşakÇıban)

Klamidya enfeksiyonu

Kandidiazis

Donovanoz

Gonore (Belsoğukluğu)

Sifiliz (Frengi)

Trichomonas

Herpes (Genital uçuk)

HepatitB !(karaciğer kanseri, siroz)

HIV-AIDS!

Üreme organı siğilleri ve deri kabarıklıkları (HPV-Human Pappilloma Virüsü)

EBV (Öpücük Hastalığı) (İenf kanserine yol açabilir)

Psiko-Sosyal Açıdan, Ergen Cinselliği Ve İlişkili Riskler.

Ergen cinselliği psiko-sosyal açıdan da birçok olumsuzlukla ilişkilidir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ergenlerde en sık ve en önemli psikolojik sorun kaynaklarından birisidir.

Kızlar için daha kalıcı ve ciddi olumsuz etkiler;

DEPRESYON

İNTİHAR GİRİŞİMLERİ ve kendine zarar verici davranışlar

Madde kullanımı

OKUL BAŞARISIZLIĞI ve DEVAMSIZLIĞI

Şiddete maruz kalma

Akran ilişkilerinde sorunlar

Aile içi sorunlar

Kendine ve karşı cinse güvensizlik

Yıpranmışlık, terk edilme, aldatılma vs.

Ergenlikte cinsellik için risk faktörleri:

Akran baskısı

Merak

Özenti

Rekabet

Heyecan

Romantik duygular arama

Yalnızlık hissi

Aile içi sorunlar

Medya ve internet

Ergenlikte Cinsellik-Bilimsel Veriler

Yapılan bilimsel çalışmalarda;

Cinsel olarak aktif ergen kızların 2/3 ü; 'keşke bekleseydik',

Lise çağındaki kızların % 74 ü yaşadıkları cinsel deneyimlerden dolayı 'pişman olduklarını',

Ergenlik döneminde cinselliği erteleyen kızların, 29-30 yaşındaki psikolojik sağlıklarının çok daha iyi olduğu,

18 yaşında bakire olan kızların 40 yaşına geldiklerinde psikolojik bir sorun yaşama olasılıklarının bakire olmayanlara göre çok daha düşük olduğu,

Cinsel olarak aktif ergenler, özellikle kızlar, güven ve sevgiye dayalı uzun süreli ilişkiler kurmakta daha çok zorlanıyorlar.

İlk cinsel ilişkilerini 20 yaş sonrası yaşayan kadınlar, 20 yaş öncesinde başlayanlara göre duygusal ilişkilerinde daha mutlu ve sürekliler.

İlk cinsel ilişkilerini ergenlik döneminde yaşayan kadınların boşanma oranı ve olasılıkları daha fazladır.

Cinsel olarak aktif ergen kızların depresyon, intihar girişimi ve psikolojik sorunlar yaşama olasılıkları cinsel olarak aktif ergen erkeklerden çok daha fazladır.

Buna karşın cinsel olarak aktif olmayan (cinselliği erteleyen) ergen kızlarla erkekler arasında bu açıdan bir fark yoktur.

Cinsel olarak aktif ergenlerin okul başarıları ve devam oranları çok daha düşük

Cinsel olarak aktif ergen kızların ilişkileri süresince fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalma olasılıkları cinsel olarak aktif olmayan ergen kızlardan 5 -6 kat daha fazla.

Ergenlikte Cinsellik; SONUÇLARI

- **Tıbbi**
- **Psikolojik**
- **Sosyal riskler ve olumsuz sonuçlar**

ERGENLİKTE CİNSELLİĞİN RİSKLİ OLMASINA YOL AÇAN SEBEPLER

1.Dürtü Kontrolü:

Cinsel dürtüler kontrol edilmesi zor dürtülerdir..

Ergenlik döneminde cinsel dürtüler yoğun olmasına rağmen, dürtüyü kontrol etmesi becerisi yeterince gelişmemiştir.

Ergenlikte cinsellik güçlü bir motoru olmasına karşın freni yeterince güçlü olmayan bir arabaya benzer.

CİN bir kez şişeden çıkınca, GERİ dönmesi çok zordur

2.Riski Öngörme:

Ergenler her hangi bir konuda hareket ederken olası riskleri pek dikkate alamayabilirler.

Ergenler cinsellikle ilişkili riskler konusunda erişkinlere göre daha tecrübesiz, bilgisiz ve dikkatsiz davranmaktadırlar.

3.Kritik Bir Dönem

Ergenlik dönemi sosyal, akademik, ahlaki ve mesleki gelişim ve kazanım açısından kritik bir dönemdir.

Ergenlikte cinsellik ergenin diğer işlevsellik ve yaşam alanlarını ciddi olarak etkilemektedir.

Dikkatini, zamanını, enerjisini verimli bir şekilde kullanamaz.

4.Sorunlarla Baş Edebilme

Ergenler yakın insani ilişkilerdeki zorluklarla baş etmek için yeterli tecrübeye sahip değildirler.

Karşı cinsle mutlu, sağlıklı ve sürekli bir ilişki bir takım sorumluluklar ve beceriler gerektirir.

Ergenler cinsel-duygusal ilişkilerdeki sorunlarla etkili bir şekilde baş etmekte zorlanırlar.

5.Duygular Geçici

Ergenlik dönemindeki duygusal ilişkilerin çoğu geçicidir.

Ergenler duygusal ilişkilerine aşırı önem verir, yaşamlarının ilk ve son aşkı-ilişkisi gibi görürler.

Böylesine önemsenen bir ilişki bittiği zaman da çok büyük bir duygusal travma yaşarlar.(özellikle kızlar)

6.Empati Becerisi

Sağlıklı ve mutlu bir duygusal-cinsel ilişkide taraflar yalnızca kendi ihtiyaç ve dürtülerini değil, karşı tarafı da düşünmelidir.

Ergenler buldukları dönem itibarıyla, sağlıklı ve mutlu bir ilişki için gerekli empati becerilerine yeterince sahip olamayabilirler.

Yalnızca kendi dürtü ve ihtiyaçlarına odaklanıp karşı tarafı ihmal edebilirler.

Özellikle kızlarda 'kendisinin kullanıldığı' düşüncesi sıklıkla oluşabilmektedir.

7.Değerler

Sağlıklı ve mutlu bir yaşam içinde yaşadığımız toplumun sosyal ve ahlaki kurallarıyla barışık ve uyumlu olmayı gerektirir.

Ergenlik döneminde cinsellik bizim toplumumuzun sosyal, kültürel ve inanç değerleri açısından hoş karşılanmayan, özellikle kız ergenlerin damgalanmasına ve dışlanmasına yol açabilen bir durumdur.

8.Farklar

Kızlar cinselliği ve karşı cinsle ilişkilerini daha çok **romantik, duygusal içerikli ve arkadaşça** bir ilişki gibi yaşarlar.

Erkekler cinselliği ve karşı cinsle ilişkilerini çoğunlukla doğrudan **cinsel içerik ve amaca yönelik** olarak yaşarlar.

GÜNÜMÜZDE

Bütün bu riskler ve olumsuz sonuçlar göz önüne alındığında ergenlik döneminde olgunlaşma sağlanana kadar **CİNSELLİĞİ ERTELEMEK ve BEKLEMEK** en güvenli ve sağlıklı tercihtir.

Ergenlik döneminde cinselliğin ertelenmesi gelişmiş ülkelerde eğitim ve sağlık kuruluşlarının temel amaçlarından birisidir.

Ergenlikte Cinsel Eğitim Yöntemleri:

Ayrıntılı Cinsel Eğitim Anlayışı (Comprehensive Sexual Education): cinsellikle ve korunmayla ilgili temel bilgilerin verilip, nasıl davranılacağı konusunu ergenlerin kendisine bırakan yaklaşım

Cinselliği Erteleme (Abstinence-only) Yaklaşımı: Ergenlik döneminde ergenlerin cinsel aktiviteleri ertelenmesini öngören/tavsiye eden yaklaşım

“Cinselliğin Ertenilmesi” yaklaşımı A.B.D’de giderek yaygınlaşmakta;

A.B.D’ de 1992 yılında yapılan bir çalışmada liselerin % 34’ünde okul yönetimlerinin cinsel eğitimle ilgili temel politikalarının ‘Cinselliğin ertelenmesi’ olduğu bildirilmiştir

Son yıllarda okulların yaklaşık %86’sı cinsellik eğitim programlarında ‘cinselliğin ertelenmesi’ politikasını uyguladıklarını bildirmekte

A.B.D’de ergenlik süresince ‘cinselliğin ertelenmesi’ politikasını desteklemeye yönelik çok sayıda ulusal çapta projeler yürütülmekte (yıllık 100 milyon dolarlık bir bütçe)

Ergen Sağlığını Etkileyen Faktörler:

Beslenme

- Sağlıklı ve dengeli beslenme –büyüme gelişme, genel sağlık
- Obezite
- Anorexia nervosa
- Anemi
- Kalsiyumdan zengin beslenme- kemik sağlığı
- Plastik kaplarda yeme içme-östrojen fazlalığı
- Kızlarda PKOS ve endometriozis-kısırlık
- Erkeklerde sperm yapımı bozukluğu-kısırlık, testis ve prostat kanseri

- Genel sağlık durumu ve kronik hastalıklar
- Sigara, alkol, madde kullanımı

Giyim Tarzı

- Dar pantolon veya etek:
Erkek: sperm yapımının bozulması-kısırlık
Kızlarda pelvis-çatı kemiğinin genişleyememesi-zor doğum
- Sırt ve beli açıkta bırakan giyim
- Erken başlayan genital enfeksiyonlar-kısırlık

Yaşam Tarzı

Güneşlenme, D vitamini

Hareketli yaşam tarzı, spor

Stres

Aile Ve Çevrenin Tutumları

Örnek olma sorumluluğu

Yaşa ve eğitimine uygun bilgilendirme, bilinçlendirme

Mahremiyete saygı (vaginismus, cinsel soğukluk)

Şiddet ve taciz (şiddet eğilimi, vaginismus, cinsel yönelim sapmaları, depresyon)

Beden Temizliği

Bu dönemde aşırı terlemelerinin sağlıksızlık işareti olmadığı; ama beden temizliklerine dikkat etmeleri gerektiği konusunda bilgi verilmelidir.

Genel hijyen kurallarına riayet edilmesi

Temiz bedene temiz elbiseler giymek,

El, ayak, cilt ve tırnak temizliğine/bakımına dikkat etmek,

Vücut bakımına özen gösterilmesi

Adet hijyeni üzerinde durulması

Adetli iken havuza denize girilmemesi-enfeksiyon riski

Gençlerin vücut bakımı için ya kişisel alet kullanmaları ya da bakım merkezlerine gidiyorlarsa aletlerin sterilitesinden emin olunması gerekir.

“Erkektir, elinin kiridir” demenin yanlış olduğunun bilinci ile erkek ergenlerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda uyarılması

Ergenlikte sıklıkla karşılaşılan **sivilcelerin** nedenleri ve önlemleri konusunda gence yardımcı olunmalıdır.

Ergenlikte Uyku

Uyku; BEDEN ve AKIL sağlığımız için çok önemli bir işlevdir.

Uyku ihtiyacı çocukluktan (15-12 saat/gün) erişkinliğe (6-8 saat/gün) doğru azalma gösterir.

Ergenlik döneminde ortalama uyku süresi 8-9 saat/gün olmalıdır.

Uykunun süresi, kalitesi ve zamanı (gece ya da gündüz uyumak) önemlidir.

Ergenlerde geç yatma ve geç kalkma sık karşılaşılan bir sorundur.

Ergenlikte uyku bozukluğu ve düzensizliği;

Bedensel ve fiziksel gelişim sorunları,

Gün içinde aşırı uyku hali,

Zihinsel işlev bozuklukları,

Dikkat ve konsantrasyon güçlükleri,

Okul başarısızlığı ve devamsızlığı,

Öfke ve dürtü kontrol sorunları,

Gerginlik ve huzursuzluk,

Yorgunluk, bitkinlik, enerji azlığı gibi bir çok önemli soruna yol açmaktadır

Sağlıklı nesiller, sağlıklı ailelerle mümkündür.

Sağlıklı ve kuvvetli bir toplum yapısı için **sağlıklı aile** ana unsurdur.

Toplumun yarınlarla güvenle ilerleyebilmesi için nesil emniyetine kesinlikle dikkat etmek mecburiyetindeyiz.

Sağlıklı ailenin temelinin kuvvetli olabilmesi ise gençlerin sağlıklı yetiştirilmesi ile mümkündür.

Dikkat! Toplumda ergenlerimiz var...

Ergenlik-gençlik dönemi ne yazık ki bir yeni doğan, çocukluk dönemi veya yaşlılık dönemi **kadar sağlık sisteminde ilgi görememektedir.**

Halbuki ergenlik dönemi bir **geçiş** dönemidir ve bu yüzden **hassas, kırılğan ve riskli bir dönemdir.**

Ergenlere yönelik özellikle cinsel ve üreme sağlığı çalışmaları, üzerinde önemle durulması gereken ve **özel bir bakış açısı gerektiren** konulardır.

Ergenlikteki olumlu veya olumsuz tüm etkenler, gencin ilerideki yetişkinlik hayatında ömür boyu izler taşıyacak kısaca yetişkinlik hayatını etkileyecektir.

Bu durumdan da sadece birey değil; ailesi, akrabaları, kendi kuracağı aile, çevresi ve tüm toplum etkilenir.

Bu yüzden hepimizin; ebeveynler, eğitimciler, sağlıkçılar, yazarlar-çizerler, görsel ve yazılı basın, yöneticiler v.b., tutum ve davranışlarımızda oldukça **bilinçli olma yükümlülüğümüz vardır.**

Çocuklarımız,

bizim işaret parmağımızı değil

ayak izlerimizi takip eder...

PANEL- 2
EFENDİMİZ (SAV)İN GENÇLERE YAKLAŞIMI

OTURUM BAŞKANI
Op. Dr. Rabiye YILMAZ

Konuřmacı
Yrd. Doç. Dr. Sevede Düzgüner

PEYGAMBERİMİZİN GÖZÜNDE GENÇLER, GENÇLERİN GÖZÜNDE PEYGAMBERİMİZ

Yrd. Doç. Dr. Sevde DÜZGÜNER

En genel haliyle gençlik, çocukluk ile yaşlılık arasındaki evre olarak tanımlanmıştır. İnsanın gelişimi birbiri ardınca gelen süreçlerden oluşur ve belli dönemler için kesin yaş sınırlaması getirmek zordur. Bu nedenle çalışmalar çoğunlukla yaştan ziyade, benzer değişim süreçlerinin yaşandığı ve ortak özelliklerin olduğu dönemleri esas alır. Günümüzde ergenlik ile gençlik kavramları birbirine yakın anlamlarda kullanılmaktadır ancak gençlik, ergenlik dönemini de kapsayan ve üst yaş sınırının daha geniş olduğu bir dönemdir. Ergenlik, çocukluktan yeni çıktığımız dönemlerde yaşadığımız biyolojik, psikolojik, sosyolojik pek çok açıdan hızlı değişim sürecindeki değişimleri ifade eden bir dönemken gençlik daha çok daha geniş bir dönemi ifade etmektedir (Kulaksızoğlu A., Ergenlik Psikolojisi) . Bu tebliğde gençlik dönemi üzerine odaklanılmıştır.

İSLAM VE GENÇLİK

Allah'ın gence bakışının temelinde insana bakışı vardır, çünkü genç de her şeyden önce bir insandır. Bu noktada da ilk söylenmesi gereken husus, Allah'ın insanı sadece içinde bulunduğu gelişim evresine ve yaşına göre değerlendirmedir. O, Kur'an-ı Kerim'de doğum öncesi, yetişkinlik, yaşlılık gibi dönemlere işaret ederken dahi insanın hayatını bütüncül bir şekilde ele almaktadır. Pek çok ayette O, insanın değişmekte olan bir varlık olduğunu ifade eder. Bu nedenle insanın kibrinden, Allah'ın varlığını unutarak hata yapmasından bahsederken sıklıkla ona geçmiş günlerini, bir damla sudan geldiğini, zayıf oluşunu vb. hatırlatır. Dolayısıyla Allah'ın insana bakışı, kişinin içinde bulunduğu yaşın öncesini ve sonrasını kapsar. Kur'an-ı Kerim'de doğrudan bahsedilen tek yaş 40 yaştır. Bu ayette, insanın gelişimine işaret edilmiş ve 40 yaş, olgunluk yaşı olarak nitelendirilerek bu yaşa gelenlere özel bir dua tavsiye edilmiştir. Ayet, insanın 40 yaşından önceki evrelerini ona hatırlatmakta, 40 yaşından sonra yapacaklarına dair de yol göstermektedir:

“Biz insana anne babasına iyi davranmayı emrettik. Annesi onu ne zahmetle karnında taşıdı ve ne zahmetle doğurdu! Onun (anne karnında) taşınması ve sütten kesilme süresi (toplam olarak) otuz

aydır. Nihayet olgunluk çağına gelip, kırk yaşına varınca insan şöyle desin: “Bana ve anne babama verdiği nimetlere şükretmemi, senin razı olacağına salih amel işlememi bana ilham et. Neslimi de salih kimseler yap. Şüphesiz ben sana döndüm. Muhakkak ki ben sana teslim olanlardanım” (Ahkâf 46/15).”

Günümüzde gençlerin, kriz geçirmekte olan ve yeni yetişen bireyler olduğu yönünde genel bir algı vardır. Bu bakış açısı yetişkinliği odağa alarak gençlik dönemini yetişkinliğe hazırlık evresi olarak görmektedir. Bir dereceye kadar haklılık payı olsa da bu algı, gençlik dönemini ikinci plana itme riskini taşımaktadır. Oysa Allah-u Teâlâ, kendisine yönelerek kulluk bilinciyle yetişmiş genci sevdiğini açıkça ifade etmiştir. Peygamber Efendimiz kıyamet gününde Allah'ın Arşında gölgelenecek olan yedi sınıf insandan bahsederken adaletli yöneticiden hemen sonra Allah'a kulluk bilinciyle yetişmiş, büyümüş genç olduğu müjdesini vermektedir (Buhârî, Ezân, 36; Müslim, Zekât, 91).

İslam, Hz. Muhammed ile başlayan değil Hz. Âdem ile başlayıp Hz. Muhammed ile tamamlanan bir dindir. Kur'an-ı Kerim ve İslam tarihine bakıldığında genç denilince karşımıza ilk çıkan isimler Peygamberlerin ta kendileridir. Hz. İbrahim, daha genç yaşlarında, puta tapan kavmiyle tek başına mücadele etmiştir (Enbiyâ, 21/51-70). Bütün olumsuz şartlara rağmen Hz. Yusuf, dürüstlük ve iffetiyle nefsinin dur diyerek genç yaşında Mısır'a vezir olmuştur (Yusuf, 12/23-56). Her türlü tehdit ve zorluğa rağmen imandan vazgeçmeyen gençlerden oluşan Ashab-ı Kehf, Allah'ın övgüsüne mazhar olmuştur (Kehf, 18/10-13). Bu örneklerle göre gençler ilahi vahyin bizzat muhatabı olan kişilerdir.

İslam'da gençlik konusunda değinilmesi gereken bir diğer husus da gençliğin bir nimet olduğu gerçeğidir. İnsanın bu dünyada dikkat etmesi gereken noktalara ışık tutan şu hadis, gençlik döneminin yine ilk sıralarda yer aldığını söyleyerek dönemin kıymetine işaret etmektedir.

“Kıyamet günü Âdemoğlu şu beş şeyden sorgulanmadıkça Rabbinin huzurunda (sorgudan) kurtulamayacaktır: ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini nerede geçirdiğinden, malını nereden kazanıp nereye harcadığından, bildiğiyle ne denli amel ettiğinden (Tirmizî, Kıyame 1, no: 2418, IV. 612).”

PEYGAMBERİMİZİN GENÇLİĞİ

Peygamberimizin yaşadığı dönemde gençlik ile yetişkinlik evrelerini birbirinden ayırmak zordur; çünkü bugün yönlendirilmeye ihtiyaç duyan bir genç olarak görülen yaşlar o dönemler için yetişkinlik görevlerinin üstlenildiği yaşlardır. Nitekim klasik İslam kaynaklarında insanın gelişim dönemleri, çocukluk, gençlik ve ihtiyarlık şeklinde tasnif edilir (Râzi, Fahrüddin, Tefsir-i Kebir).

Peygamberimiz, kırk yaşında kendisine vahiy gelene kadar aynı toplumun içerisinde yaşamış bir insan ve herkesin kendisine güven duyduğu bir gençtir. “Muhammed’ül-Emin” ismini alışı çoğumuzca malumdur. Kâbe’ye Hacer’ül-Esved taşının yerleştirilmesi konusunda Mekke toplulukları ayrılığa düştüklerinde, genç olmasına rağmen peygamberimizin hakemliğini kabul ettikleri de malumumuzdur. Efendimizin Hz. Hatice ile tanışması da toplumda güvenilir bir genç olarak tanınması vesilesiyle olmuştur. Nitekim Hz. Hatice ticaret kervanlarını kendisine emanet edebileceği güvenilir birisini sorduğu zaman ilk olarak efendimizin ismini söylemişlerdir. Efendimizin referansı yine kendisidir aslında. Sonradan Müslüman olan ve efendimize vahy gelmeden önce kendisiyle ortak iş yapmış olan SaibibnuEbi’-Salb’in sözleri de efendimizin ahlaklı bir genç oluşuna güzel bir örnektir: O peygamberimize hitaben “... zira sen benim ticaret ortağım idin, sen ne iyi ortaktn. Senden ne bir itham görmüştüm, ne de seninle bir münakaşa yapmıştık” (Ebu Davud, Edeb 20; İbniMace, Ticaret 63) demiştir.

PEYGAMBERİMİZİN GENÇ SAHABELERE BAKIŞI

Peygamberimiz, gençlere Allah’ın nuruyla bakmış ve onlarda artık ortaya çıkmaya başlamış olan potansiyeli görmüştür. Hz. Peygamber ashabına, savaşta dahi müşriklerin gençlerini öldürmemeleri talimatını vermiştir. Çünkü genç İslam’a yaşlıdan daha yakındır. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, V. 13). Bunun sebebini ise efendimiz şu şekilde açıklamıştır: “Size hayırlı gençleri tavsiye ederim. Çünkü, onların kalbi daha incedir. Allah beni doğrulukla ve müsamahayla gönderdi. Bana gençler yanaştı, ihtiyarlar muhâlefet etti.” Peygamberimizin gençler için kullandığı ifade oldukça dikkat çekicidir. “Onların kalbi daha incedir henüz katlaşmamıştır”. Aslında gençlik döneminin öne çıkan özelliklerinden birisi burada gizlidir. Gençlerin kalbinin inceliğini biraz daha açmak için efendimiz etrafındaki genç sahabeye bakmak yerinde olacaktır.

“İlk Müslüman gençler” ifadesinden ziyade “ilk Müslümanlar gençler” ifadesi daha doğru bir kullanım olur; çünkü peygamber efendimizin etrafındaki ilk Müslümanların hemen hepsi gençlik çağındadır. Bunlardan birkaç kişi 50 yaş civarında, birkaç kişi 35 yaşın üzerinde, geri kalan çoğunluk ise 30 yaşın altında bulunan sahabelerdir (Bkz. Tablo 1). Dolayısıyla Hz. Peygamber İslam’ı tebliğ ederken, toplumun yeniliğe açık, idealist ve enerjik kesimini oluşturan gençlerden büyük ölçüde destek almıştır (Sarıçam İ, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı; Karagöz İ, Aile ve Gençlik).

Tablo 1: Sahabenin Müslüman Olduğu Yaşlar

SAHABE	YAŞI
Hz. Ali	10
Abdullah b. Ömer ve Ubeyde b. el-Cerrah	13
Ukbe b. Amir	14
Cabir b. Abdullah ve Zeyd b. Harise	15
Abdullah b. Mesud, Habbab b. Eref, Zubeyr b. Avvam	16
Talha b. Ubeydullah, Abdurrahman b. Avf, Erkam b. Ebi'l-Erkam, Sa'd b. Ebi Vakkas, Esmâ bint Ebî Bekr	17
Muaz b. Cebel ve Musab b. Umeyr	18
Ebû Musa el-Eşari	19
Cafer b. Ebî Talip	22
Osman b. Huveyris, Osman b. Affan, Ebû Ubeyde, Ebû Hureyre ve Hz. Ömer	25-31

Yukarıdaki tabloda sahabenin oldukça genç yaşta İslam davasına katıldığını, dolayısıyla da büyük sorumluluklar aldıklarını görmek mümkündür. Benzer bir tablo Çanakkale şehitleri için de geçerlidir. Bu iki örnek de günümüzde gençlik dönemi görevleri ile başka devirler arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Günümüzdeki gençlik algısına ışık tutması açısından efendimizin bu genç sahabeye iletişime göz atmak yerinde olacaktır. Birkaç örnek şu şekilde sıralanabilir:

Abdullah b. Abbas (ra)

Peygamberimiz gençlere ve çocuklara “ufaklık” muamelesi değil “insan-birey” muamelesi yapmıştır. Bunu da sadece sözleriyle değil aynı zamanda uygulamalarıyla ortaya koymuştur. Örneğin ashabıyla yaptığı bir toplantıda vuku bulan şu hadise önemlidir. Efendimizin âdeti, kendisine ikram edilen içecekten bir yudum içtikten sonra onu sağındaki sahabeye vermesi, onların da birer yudum içerek diğerlerine vermesi ve böylece oradaki herkesin ikramdan nasiplenmiş olması şeklindedir. Bu toplantıda da peygamberimizin sağında 10-12 yaşlarındaki Abdullah b. Abbas, sol tarafında ise toplumun önde gelen isimlerinden birisi oturmaktadır. Peygamberimiz genç sahabeye dönerek “Ey Abdullah izin verir misin ondan başlayayım” diye sormuştur. Pek çok sahabeinin içinde bu gençten izin istemesi ona birey muamelesi yapması için yeterliyken Abdullah b. Abbas’ın cevabı durumu daha farklı bir boyuta taşımıştır: “*Vallahi Allah’ın Resulünün elinden gelmiş kısmetimi kimseyle paylaşmam*”. Efendimiz, onun bu kararına saygı duymuş ve içeceği ona vermiştir (İbn Hacer, Fethu’l-Bari, I, 328). Bu örnekte hem peygamberimizin Abdullah b. Abbas’a birey muamelesi yapması hem de gençlere kendileri ifade edecekleri bir ortamı oluşturması vardır.

Peygamberimizin, kendisiyle çok vakit geçiren ve kendisinin eğitiminden geçen bir genç olan Abdullah b. Abbas’a tavsiye ettiği şu dua da manidardır:

“Delikanlı! Sana bazı sözler öğreteceğim: Allah’(n hakkını) koru ki Allah da seni korusun. Allah’(n hakkını) gözet ki O’nu hep yanında bulasın. Bir şey isteyeceğinde Allah’tan iste. Yardım dileyeceğinde Allah’tan yardım dile. Şunu bilmelisin ki bütün toplum (varlık âlemi) bir konuda senin yararına bir şey yapmak için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana destek verebilirler. Yine (bütün toplum) sana zarar vermek için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana zarar verebilirler. Zira kalemler kaldırılmış, sayfalar kurumuştur(Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 59; HM2669 İbnHanbel, I, 293).”

Psikolojik olarak gençlerin desteğe, başlarına bir şey gelirse kendilerinin sığınabilecekleri bir aile ortamının olduğunu hissetmeye ihtiyaçları vardır. Peygamber efendimizin varlığı zaten sahabeye böyle bir güven duygusunu sağlamaktadır ancak burada dikkat çekici olan husus efendimizin verdiği mesajdır. Nitekim o, “üzülme ben yanıdayım” mesajından ziyade “üzülme Allah yanında” mesajını vermekte, gence çok daha büyük bir güven duygusu sunmaktadır.

Ashab-ı Suffe (ra)

Hz. Peygamber, gençlerin eğitimi ile özel olarak ilgilenmiştir. Mescidinin yanı başındaki Suffe isimli çardakta pek çok sahabe eğitim almıştır. Ebu Hureyre, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Mes’ûd, Abdullah b. Abbâs, Muâz b. Cebel ve Enes b. Mâlik bunlardan bazılarıdır. Kaynaklar bu merkezin ilk üniversite olarak isimlendirilebileceğini belirtmektedir. Genç sahabeler, gece gündüz burada kalmış, uzun süreler burada bulunmuş ve yıllarca bizzat efendimizden eğitim almışlardır. Peygamber efendimizin her zaman gençlerle iç içe olduğunu söyleyebiliriz. Aslında sahabeler, savaşlardan toplum yapılanmasına ve zihinsel paradigma dönüşümüne kadar efendimizin her eyleminde onun yanında olan gençlerden oluşmaktadır. Bu durum, günümüzde gençlere biçtiğimiz payı gözden geçirmek için de önem taşımaktadır.

Mus’ab b. Umeyr (ra)

Gençler, bilişsel ve fiziksel açıdan gelişmiş olsalar da tecrübesizlik gibi bir dezavantaja sahiptirler. Bunu bilen Rahmet Peygamberimiz, gençlerle ilişkisinde onurlandırıcı, güven verici, cesaretlendirici bir tarz benimsemiştir. Bu konuda Mus’ab b. Umeyr güzel bir örnek teşkil etmektedir. Mekke’nin en zengin ve asil ailesine mensup olan Mus’ab b. Umeyr, refah ve bolluk içinde yetişmiştir ama Mus’ab, bunları terk edip Habeşistan’a hicret etmiştir. Medineliler, kendilerine İslamiyet’i öğretecek bir öğretmen isteyince, Rasûlullah derhal onu bu göreve tayin etmiştir. Medine’de birçok kişi İslam’a onun çabasıyla girmiş ve İslamı ondan öğrenmiştir(Buharî, Meazi 17,26, V. 30-31,39). Mus’ab b. Umeyr hicretin üçüncü yılında Uhud Savaşı’nda şehit olmuştur. 18 yaşında Müslüman olduktan birkaç yıl sonra vefat eden bu sahabe, İslam ile geçen kısa ömründe toplum liderliği görevini üstlenmiştir. Bu örnek, günümüzde gençlere verdiğimiz sorumlulukları tekrar gözden geçirmemiz gerektiğine işaret etmektedir.

Üsame b. Zeyd (ra)

Resûlullah, sadece gençlerin özgüven eksikliklerini gidermekle kalmamış, aynı zamanda çevrenin gençlere karşı güvensizliğini de ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Üsame b. Zeyd, Peygamberimiz’in

evlatlığı ve azatlısı olan Zeyd b. Harise'nin oğludur. Hz. Peygamber, mevali olan (Arap asıllı olmayan) Üsâme'yi, aralarında Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in de bulunduğu ve Mute'ye gönderilen sahabe ordusunun komutanlığına atamıştır. Bunun üzerine ashap genç ve mevali olması nedeniyle bu atama hakkında olumsuz görüş bildirmiştir. İlginçtir bu baba-oğul sahabeler aynı kaderi paylaşmıştır. Çünkü yıllar önce peygamberimiz, o zamanlar oldukça genç olan Zeyd b. Harise'yi komutan tayin ettiğinde de benzer bir hadise meydana gelmiştir. Oğlu için de benzer bir durum yaşanınca efendimiz şu açıklamayı yaparak toplumsal önyargıları ve ayrışmayı kırmıştır:

“Siz şimdi Üsâme'nin kumandanlığı hakkında ileri geri konuşuyorsunuz. Bundan önce babasının kumandanlığı hakkında da konuşmuştunuz. Allah'a yemin ederim ki Zeyd bu göreve nasıl lâayık ve insanların bana en sevimlilerinden idiyse hiç şüphesiz Üsâme de babasından sonra bana insanların en sevimlilerindedir (Buhârî, Megâzî, 88; Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 63).”

Peygamberimizin toplumsal ayrışma ve önyargıları kırdığını ise bu olaydan sonrasında görmek mümkündür. Nitekim bu olaydan kısa bir süre sonra efendimiz vefat etmiştir. Emirlik döneminde Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer'in savaşa gitmeyip şehirde kalmasının uygun olduğunu düşünüyorsa gelip Usame b. Zeyd'den izin istemiş, 'sence de uygun olur mu' diye sormuştur. Bu örnek gençlerle ilgili öteleştirici tutumlara karşı bizi uyarmaktadır.

Muaz b. Cebel (ra)

Resûlullah, gençlere bir iş verdiği zaman, tecrübesizlik faktöründen kaynaklanan ürkekliği yok edecek bilgi ve güveni de vermiştir. Mekke'nin fethinden sonra Resûlullah Muaz b. Cebel'i Mekke'de kendi yerine vekil tayin etmiştir. Hicretin 9. senesinde de 27 yaşında olan Muaz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak atamıştır. Peygamberimiz Muaz b. Cebel'in görevini tam anlamıyla yerine getirme ve adil davranma konusunda endişeleri olduğunu görünce ona yol göstermiştir. Bu amaçla aralarında şöyle bir konuşma geçmiştir:

“Sana bir şey sorulursa, nasıl hüküm vereceksin?”

“Allah'ın kitabıyla”

“Ya onda cevabı yoksa?”

“Allah'ın Resulünün sünnetiyle”

“Ya orda da cevabı yoksa?”

“Aklımı çalıştırır, vicdanıma danışır, ictihad ederim”

Bunun üzerine efendimiz Muaz b. Cebel'i dualarla göreve göndermiştir. Bu örnekten gençleri cesaretlendirmenin yanı sıra onlara yol haritası çizerek rehberlik yapmanın da önemli olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Fazl b. Abbâs (ra)

Peygamberimiz, gençlerin duyguları sebebiyle ortaya çıkabilecek aşırılıkları, onları kırmadan, incitmeden, küçük düşürmeden engellemiştir. Hatalarını kızarak değil, anlatarak ve ikna ederek düzeltmiş, onları yanlışla karşı bilinçlendirmiştir. Veda Haccı'nda bineğinin arkasına aldığı Fazl b. Abbas, yolda gördüğü hanımlara bakınca, mübarek eli ile onun yüzünü öbür tarafa çevirmiştir (Müslim, Hac, 147; EbûDâvûd, Menâsik, 56). Herkesin içinde hatayı dile getirerek veya nasihat ederek değil, zarif bir üslupla bunu yapmış olması, gençlere nasıl yaklaşmamız gerektiğine dair bir yöntem sunmaktadır.

GENÇ SAHABELERİN PEYGAMBERİMİZE BAKIŞI

Gençlik döneminin öne çıkan özellikleri arasında kimlik geliştirme, duygu yoğunluğu, eleştirel düşüncenin gelişimi sayılabilir. Genç sahabelerin peygamberimizle olan iletişimlerinde bu noktaların hepsi ön plana çıkmaktadır. Peygamberimiz onlar için rol model olmuştur; çünkü ashab onu çoğu zaman anne ve babalarından önde tutmuş ve örnek almıştır. Bu nedenle hadis rivayetlerinde sahabenin “Anam-babam sana feda olsun ya Rasulallah” kalıbına sıkça rastlamak mümkündür. O dönemdeki genç sahabenin gözünde efendimizin yerine dair birkaç örnek şu şekildedir:

Hz. Ali ve Erkam (ra)

Hz. Ali ve Erkam b. Ebi'l-Erkam efendimizi çok sevdiklerini hem dile getirmiş hem de davranış ve tutumlarıyla bunu ifade etmişlerdir. Peygamberimiz de buna karşılık vermiştir. Örneğin Rasulullah'ın hicret ettiği gece onun yatağına yatarak "Seni ben korurum ey Allah'ın Rasulü" diye haykırdığında Hz. Ali 12-13 yaşında bir gençtir. Mekke'nin ilk yıllarında Peygamberimizin İslam'ı gizlice tebliğ etmesi için evini veren Erkam b. Ebi'l-Erkam ise 17 yaşındadır. İslam'ı tebliğ için kullanılan bu ev kaynaklarımıza Dar'ul-Erkam olarak geçmiştir. Bu genç sahabelerin canları pahasına efendimizi desteklemiş olmaları aralarındaki bağın gücüne işaret etmektedir.

Esmâ Binti EbîBekr (ra)

Hz. Aişe'nin ablası olan Esmâ b. EbîBekr, Hz. Peygamber ve Ebû Bekir'in üç gün saklandıkları Sevr Mağarasına geceleri yemek taşımıştır. Bu sırada kuşağını iki parçaya bölerek arasına yemek koyduğu için efendimiz ona "Zâtu'n-Nitâkeyn" (İki kuşaklı) lakabını vermiştir. 17 yaşında Müslüman olan Esmâ'nın peygamberimiz ve babası Ebu Bekr'e olan sevgi ve bağlılığını şu örnekte de görmek mümkündür. Peygamberimiz ve Ebu Bekr'in Mekke'den ayrıldığını fark eden ve Ebû Cehil'in de aralarında bulunduğu bir grup gelerek Esmâ'ya babasının nerede olduğunu sormuştur. Onun "Bilmiyorum!" diye cevap vermesi üzerine Ebû Cehl ona bir tokat vurmuş, bu sebeple de küpeleri yere düşmüştür (Yardım A., «Esmâ bintEbûBekr», DİA, XI. 402-404). Buna rağmen genç Esmâ yerlerini söylememiştir.

Abdullah b. Ömer (ra)

Abdullah bin Ömer, genç sahabeler için Peygamber efendimizin nasıl bir rol model olduğuna dair güzel bir örnektir. Efendimiz bir gün Abdullah b. Ömer'in rüyasını yorumlarken şu ifadeyi kullanmıştır: "Abdullah ne iyi genç! Keşke bir de gece namazı kılsa!" (Buhârî, Teheccüd 2, 21, Fezâilü's-sahâbe, 19, Ta`bîr 25, 36; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 139, 140). O günden sonra Abdullah b. Ömer ömrü boyunca geceleri çok az uyumuştur. Görüldüğü üzere efendimizin hal ve hareketleri kadar tek bir sözü dahi genç sahabeler için bir hayat düsturu haline gelmiştir.

GÜNÜMÜZ GENÇLERİNİN PEYGAMBERİMİZE BAKIŞI

Bugün gençlik dönemi ile ilgili hâkim yargılar peygamberimizin döneminden oldukça farklıdır. Gençlik, bir geçiş dönemi olarak görüldüğü için gençler de tam olarak sorumluluk yüklenen bireyler değiller. Üstelik gençler büyük ölçüde telefon, tablet gibi teknolojik ürünlere bağımlı yaşadığı yönünde sıkça eleştirilmektedir. Gerçekten de içinde bulunduğumuz çağ, pek çok teknolojik gelişme ve sosyal dönüşümün yaşandığı bir dönemdir. Sekülerleşme, küreselleşme gibi yeni gelişmeler insanların bireysel, sosyal ilişkilerini olduğu kadar inanç dünyalarını da etkilemektedir. Günümüz gençlerinin peygamberimize bakışı da konu bütünlüğü açısından önem taşımaktadır. Bu bakışı tespit etmek için Üsküdar Belediyesi tarafından düzenlenen "Gençliğin Gözünde Efendimiz (sav)" isimli deneme yarışmasının metinleri analize tabi tutulmuştur. Yapılandırılmamış bir metin olarak değerlendirilen yazılara içerik analizi uygulanmıştır. 45 metinden edinilen genel sonuçlar şu şekildedir:

1. Günümüz gençleri efendimizi sevdiklerini sıkça dile getirmişlerdir.
2. Peygamberimize layık ümmet olamamanın endişesini yoğun bir şekilde taşımaktadırlar.
3. Kendini peygamberimize uzak hissedenlerin oranı yakın hissedenlerin neredeyse iki katıdır.

Bu çalışmada en çok öne çıkan husus, günümüz gençlerinin peygamberimizi çok sevmekle birlikte kendilerini ona uzak hissetmeleri olmuştur. Katılımcılardan birisine ait olan şu ifadeler konuyu güzel özetlemektedir.

"Günümüzde genç olmak, Müslüman bir genç olmak nedir? Elimizden Kur'an-ı Kerim yerine telefonlarımızı düşürmemek; abdestimiz bozulduğunda değil, şarjımız bittiğinde üzülmek adeta kahrolmak. Hacca, umreye gitmek için değil, son model telefonu, bilgisayarını alabilmek için paralarımızı biriktirmek; alarmı, sabah namazı için değil basket maçını izleyebilmek için kurmak; hâyırda değil, modayı takip için yarışmak. İslam dini sanki sadece yaşlılara gelmiş gibi davranmak, ölümün soluğunun enseimde olduğunu unutmak. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz (sav)'in sevgisi yerine dünyevi sevgilere dalmak".

Sonuç ve Değerlendirme

Hz. Âdem'den bu güne gelen İslam'ın temelleri gençler üzerine kuruludur. Allah-u Teala, insanın farklı evrelerden geçtiğine işaret etmekle birlikte ona bütüncül olarak yaklaşmaktadır. İslam ve gençlik denilince karşımıza ilk çıkan şahsiyetler Hz. İbrahim, Hz. Yusuf gibi genç peygamberlerdir. İslam'a göre gençler, ilahi vahyin muhatabıdır. Diğer taraftan efendimiz Muhammed Mustafa(sav)'nın kendi gençliği bize peygamberimizin gençlere bakışına dair ilk verileri vermektedir. O, gençliğinde toplum içerisinde güzel ahlakıyla tanınan bir isim haline gelmiştir. Kendisine vahy geldikten sonra da efendimizin etrafı hep gençlerle çevrili olmuştur. Onun gözünde gençler, sistem bozucu değil, sistemi kuracak ve sağlamasını yapacak bir enerji kaynağıdır. Gençlere yaptığı rehberlikle onların enerjisini doğru yere kanalize etmiş olan peygamberimiz için gençlik kriz değil fırsattır. Genç sahabeler için de peygamberimiz tam bir rol modelidir. Ancak günümüz gençleri efendimizi sevmek ve özlemekle beraber modern hayatın etkisiyle kendilerini ona uzak hissetmektedir. Günümüz gençlerinin peygamber efendimize kendilerini uzak hissetmeleri ve onu kendilerine rol model almalarına engel olduğunu düşündüğümüz iki düşünce kalıbı vardır:

1. 'O çok büyük bir peygamberdi, bense aciz bir kulum ona layık olamadım' düşüncesi
2. 'Onun zamanında hiç böyle değildi şimdi zaman çok bozuldu' düşüncesi.

Bu engelleri aşmak için ilk yapılması gereken bu düşünce kalıplarını bilişsel olarak değiştirmektir. Sonrasında Efendimizi örnek alarak gençlere yaklaşılmaya çalışabiliriz. Genç yeni yeşermiş ağaç gibidir. Onu tamamen kontrol altına alamayız ancak destek olarak ve yol göstererek ona ulaşabiliriz.

PANEL- 3 GENÇLİK VE ÇOK YÖNLÜ EĞİTİMİ

OTURUM BAŞKANI
Prof. Dr. Serpil BULUT

Konuşmacılar
Prof. Dr. Kemal SAYAR
Burcu ÇETİNKAYA

GEÇMİŞTEN GELECEĞE ERGENLİK VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Prof. Dr. Kemal SAYAR

Ben bir süredir ergenler ile çalışıyorum ve 2004 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde ergen ve genç kliniğini kurmak nasip oldu. Daha önce orada gençler daha yaşlı hastaların içinde yatıyorlardı. Bazen istenmedik olaylar olabiliyordu. O dönemin başhekimi değerli ağabeyim Prof.Dr. Musa Tosun ile göreve başladık. Ben de o dönemde genç kliniğini kurdum. Gençliğin ülkemizdeki problemlerine ilk elden ve çok yakından tanık olma imkânı buldum. Tabii bunlar çok acı tanıklıklardı. Birçok seansdan, ziyaretlerden çok büyük üzüntülerle ayrıldığımızı ben ve beraber çalıştığım arkadaşlarımız hatırlarız. Bazı seanslarda çalışanların ağladığını hatırlarım. Çok ağır hikâyeler. Gazetelerin 3.sayfalarında okuduğumuz hikâyeler, orada bizim tanık olduğumuz hikâyelerdi.

Çünkü gençlik günümüzde büyük bir basınç altında. İşte benim bugün küreselleşme olarak tarif edeceğim, batıdan esen o kuvvetli basınç dalgası gençlerimizi tamamen tesir altına alıyor, bir kimliksizlik buhranı içinde bırakabiliyor. Böylece kökü nerede olduğu belirsiz, ayağı burada mı, orada mı iki camii arasında bi-namaz kalan nesiller yetişebiliyor. Bugün sokaklarımızda, şiddet haberlerinde bu değer buhranının izlerini maalesef sıklıkla görebiliyoruz.

Bunun nedenleri nedir? Ve ne yapabiliriz? Bugün bu sunumda bunları sizinle tartışmaya gayret edeceğim.

Kitle iletişim araçlarının geleneksel kültürümüzde erozyona neden olan en önemli hastalık olduğunu biliyoruz. Bugün yaygın olarak ülkemizde televizyon izliyor ve adeta çocuklarımızı televizyondan besliyoruz -Bu doğru bir besleme olmasa da- Ben diyorum ki; bu kuşak ekranların emzirdiği bir kuşak olarak büyüyor. Bu ekranlar, gerek video oyunlarının olduğu bilgisayar ekranları, gerek televizyon ekranları olsun hiç farketmez, popüler kültürün bu denli yaygınlaşmasını sağlaması, bunun sunduğu yüzer-gezer ahlak anlayışının da insanlar tarafından çok kolay benimsenmesine yol açıyor.

Tabii sosyal olaylarda hiçbir zaman tek unsurluk kuvvetler yoktur, tek vektör yoktur. Sayısız vektör,

sayısız bileşen vardır. Mesela bunlardan birkaçı; iyi anne babalıktır, iyi bir toplumda yaşamaktır, adil bir ortamda yaşamaktır. Eğer televizyon ve popüler kültür, anne babalığın zayıfladığı bir toplumda daha önde oluyorsa, işte orada işler karışıyor. Yani anne babalık popüler kültürden gelen yanlış etkiyle çok kolaylıkla tamponlanabilir. İyi bir anne baba; çocuklarına çok iyi bir eğitim vererek, çok güzel bir ortam sunarak ve merhametli, sevgi dolu bir aile sunarak dış ortamdan gelecek olumsuzlukları çok rahatlıkla tamponlayabilir ve telafi edebilir. Ama evin içinde anne ve babalık da zayıflamışsa, çocukla kurulan birebir yüz teması, birebir göz teması azalmışsa, çocuk evin içinde kendini yeterince anlaşılmış hissetmiyorsa işte orada çocuklar kendileri için gerekli rol modellerini ve ahlaki düşünce kalıplarını hemen televizyonlardan, popüler kültürden, sokaktan edinmeye başlıyorlar.

Isparta'da çok kıymetli bir hocamız var. Ben bir konuşma için geçtiğimiz aylarda Isparta'ya gittiğimde, orada çok kıymetli bir din âlimi ile beraber yemek yedik. Bana çok enteresan bir hatırasını anlattı. Dedi ki; "Çocuğumla aram bir ara çok kötüydü. Çocuğum ergenlik çağında iken hiç yüz yüze bakamıyorduk, konuşamıyorduk. Benden hep yüzünü çeviriyordu, sürekli kaçıyordu ve ben kendisine asla ulaşamıyordum. Bir arkadaşımın meseleyi anlaması ve ara bulucu olması için rica ettim. Çocuğumun benim hakkımda kurduğu cümle benim tüylerimi diken diken etti.>>

Çocuğum arkadaşına "Babamdan tiksiniyorum." Bu baba ailesinden çok ilgi gören bir baba, nasıl oluyor da evladı ondan tiksiniyor? Neymiş mesele biliyor musunuz? Çocuk; "Ben her akşam okuldan eve geliyorum, saat 5'te kapıyı açıyorum, içeri giriyorum. Babam kütüphanesinde, kitapların arasında oluyor. Kapı açık ve benim eve girdiğimi görüyor, fark ediyor, ama bir kez olsun kitaplarından başını kaldırıp, bana "oğlum hoş geldin" demedi. Kendimi babamla olan ilişkimde, hiç değerli hissetmedim" demiş.

Bakin biz ne konuşursak konuşalım, çocuklarımızla sevgi ilişkisi kurmadığımız, onlara hissedildiğini hissettirmediğimiz sürece çocukların bir kulağından girer, diğer kulağından çıkar. Ergenler de, çocuklar da anne babanın davranışlarıyla düşünceleri arasındaki uyumsuzluğu çok hızlı algılayan radar sistemlerine sahiptirler. Bizim yanlışlarımızı hemen fark ederler. Dolayısıyla bizim kim olduğumuz ve onlarla nasıl ilişki kurduğumuz, aslında onların dindarlığının da, salih insan olmalarının da, istikametlerinin de özünü teşkil eder. Bazen böyle problemlerle anne babalar bize geliyorlar. Anne baba çok dindar, fakat çocuk bambaşka yerlere gitmiş. Onlara hep ben şunu

söylüyorum. “Sevilen bir çocuk, sevildiğini hisseden ve sevgiyle büyüyen bir çocuk, anne babasının evine bir gün döner, endişe etmeyin, onun aile sıcaklığı arayıp, geri dönmek istediğinde ilk akla geleceği yer yanınız olur”.

Dolayısıyla bizlerin anne babalığı çok önemli. Şimdi popüler kültür; tabi bir halka ait olan ve birde yozlaşmış kültür anlamını taşıyor. Bizler televizyon izledikçe yaygın görüşler haline getiriyoruz. Ve bir yapay mutluluğa sığınıyoruz. Acaba bu kadar çok insan neden televizyon seyrediyor? Çünkü Türkiye’de gündelik hayatlarımızda bizleri yeterince canlı ilişkilerle besleyen mutluluk kaynakları bulamadığımız için, canlı ilişkiler yerine sanal ortamlara sığınıyoruz.

Bir gün bir ahbabım dedi ki; “Annem bir ortam da bulunuyormuş ve iki tane kadın çalışanın konuşmalarına kulak kabartıyor. Bir hafta birilerine ağlamışlar, ikinci hafta birilerine ağlayıp durmuşlar, üçüncü hafta birilerine ağlayıp durmuşlar artık dördüncü hafta. Annem şaşırılmış; “Ya hanımlar sizin ne kadar çok yakınlarınız ölüyor üzüyorsunuz?” deyince Onlar; “Bizim yakınlarımız değil TV’deki dizilerin karakterleri” diye cevap vermişler. Oturup buna üzüyorlarmış.” İşte bu bir kaçış imkânı.

Yarışma programları bize özdeşleşme imkânı veriyor. Kimi yarışmacıları, karakterleri seviyoruz ve hayatın canlılığından, öldüren eğlenceye kaçıyoruz.

Neil Postman diyor ki; “Bir teknolojinin kendine göre bir iştimali değişim programıyla donanmış olduğunu fark etmemek, teknolojinin tarafsız olduğunu iddia etmek, teknolojinin daima kültürün dostu olduğunu sanmak gerçekten düpedüz saflık olur.”

Her teknoloji kendi ahlakıyla gidiyor ve bireylere bir tür kimlik veriyor. Aslında ekranların karşısında olmakla bir tür zerk işlemiyle karşı karşıyayız. Bize bazı popüler inanışlar, görüşler çok kolay bir şekilde zerk ediliyor ve bazen bakıyorsunuz televizyonlardan dilimize geçen bir cümle haftalarca konuşuluyor. Bazen bu Suret-i Hak’tan da zuhur edebilir. “Müşkül odur ki Suret-i Hak’tan” diyor ya şair. Mesela National Geographic ne güzel bir belgesel kanalı değil mi? Fakat çekilen yüzlerce fotoğraf 3. Dünya’ya tepeden bakışın bir sembolüdür. Yani aslında bu belgeseller, bir yandan hep batılı beyaz efendinin ne kadar üstün olduğu, bazı yerel kültürlerin ne kadar geri kaldığı konusunda alttan bir mesaj içerebilir.

Kültür bizim için çok mühim bir kelime. Kültür kelimesi bir mecmua. Bununla ilgili Ziya Gökalp’in

çok hoş bir tanımı var. “Kültür kelimesi; dini, ahlaki, hukuki, bedii, lisani, iktisadi ve fenni hayatların ahenkli mecmuasıdır” der. Bütün bunlar hayatımızda belli katsayılar belli oranlar halinde var. Şimdi kültürel değerler yozlaşmaya uğruyor. Din, ahlaki değerler, örf, adetler kayıplara karışıyor. Bununla beraber toplumsal düzen, bir toplumu kuran ana çatı yıkılıyor ve toplum yavaş yavaş erimeye, yok olmaya başlıyor. Bir toplumu var eden şeylerden bir tanesi yazılı kültür olduğu kadar da şifahi kültürdür. İşte şifahi kültür de o davranış kodlarıyla, o ahlakla, o edeple, o nezaketle, nesilden nesile aktarılan bir takım görülmeyen kuvvetlerle kendini gösterir. Aslında bunların erozyona uğraması, küresel tesir altında kaldığımızdan kaynaklanıyor.

Bir arkadaşım ile çizgi filmler üzerinde bir analiz çalışmamız olmuştu. Baktığınız zaman CN(cartoon network) çok masum bir yer gibi gözüküyor. Biraz eleştirel gözle inceleyin. 5 yaşındaki erkek çocuklarının 5 yaşındaki kız çocuklarına çıkma teklif ettiğini, sürekli cadılar bayramı hakkında imgeler olduğunu göreceksiniz. Dolayısıyla yeni neslin çocuklarına, gençlerine kendi kültürümüz ile ilgili imgeleri sorduğunuzda o konuda tam bir habersizlik, batılı kültürlerin farklı imgelerini sorduğunuzda ise büyük bir zihin açıklığı görüyorsunuz. Her konuşmada bu misali veriyorum. Bir arkadaşım üzümlere anlatmıştı. Çocuğundan bir mezar resmi istiyor ve çocuğu haçlarla dolu bir resim getiriyor. Baba “Oğlum sen bunu nerde gördün” dediğinde, çocuğun cevabı; “Televizyondaki bütün mezarlarda bundan var” oluyor. Dolayısıyla yozlaşma; kültürel çözülme, yabancılaşmayı, kültürel asimilasyonu beraberinde getiriyor. Televizyon dizilerinde ki amerikan yaşam tarzı, magazin programları, popüler kültür, anne ve babaların iş yaşantılarından dolayı artık çocukları unuttur hale gelmeleri, çalışan kadın ve erkeğin sorumluluğunun artması ile kültürel kodların kültürel bilincin çocuklara aktarılmasındaki zorluğu oluşturuyor. Anne babalar evlerine o kadar yorgun dönüyorlar ki omuzları çökmüş halde, çocuklarıyla birebir göz teması kurmakta bile zorlanıyorlar. Herkes zombi gibi aynı ekrana bakıyor, fakat göz teması yok. Ya da çocuk kendi odasında başka bir ekrana, anne başka ekrana, baba başka bir ekrana bakıyor. İnternet ortamından dolayı aile sohbetleri sekteye uğrattılıyor ve geniş aileyi kaybediyoruz.

Tabii farklı başka problemler de var. Gençlerimiz artık iş hayatına daha geç katılıyorlar, evlilik yaşı gecikiyor. Ergenliğe çok daha erken giriyorlar. Cinsellikle çok daha erken tanışabiliyorlar ve uzun süren bir ergenlik yaşıyor. Batılı kapitalist medeniyeti insanları aslında daha çok ergen fazında tutmak ister. Çünkü ergen fazlı olan insanların, daha fazla para harcadığı, daha iyi tüketiciler oldukları dile getiriliyor. Kültür, anne babalık tarzımızdan, insanlara nasıl mukabele ettiğimize,

günlük hayattaki nezaket kurallarına kadar her yerde var ve çok hayatımıza sinmiş bir durumda. Kitle iletişim araçları ile farklı bir kültürün asimilasyonuna maruz kalmak, bizim ahlak kodlarımızı, nezaket kodlarımızı, edep kodlarımızı bire bir aşındırıyor ve biz artık köksüz ne oralı, ne buralı nesiller haline gelebiliyoruz.

Bir tarihçi dostum bir gün sohbetimizde “Türkiye büyük bir demografik deprem yaşıyor, yani hiçbir toplum bu kadar büyük bir göç dalgası ile kolay kolay baş edip yaşayamaz.” Dedi. Yani Türkiye hiçbir toplumun yaşamadığı kadar büyük bir göç dalgası yaşıyor, köyler boşalıyor, şehirlere akıyor. Fakat o şehirlerde de alt yapıyı iyi kuramadığımız için maalesef değer aktarımlarını yeterince veremiyoruz. Küreselleşme ergenliğe tesir ediyor. Bir kimlik karmaşasına ve ebeveyn, ergen arasında büyük bir boşluk oluşmasına yol açabiliyor. Bizim değer sistemlerimizden çok uzak, çok farklı, dominant kültürlere maruz kalmak kimlik karmaşasına yol açabiliyor ve bu durum bir sadakatsizliğe neden olabiliyor.

Ben bugünün gençleriyle konuştuğum zaman büyük bir nihilizm görüyorum. Ya o da olur, bu da olur, bu da doğru olabilir, o da doğru olabilir. Aslında toplumca biz de biraz ergeniz, adelosanız. Tam olgunlaşabilmiş fikirler ortaya koyamıyoruz. Bir köksüzlük, bir sadakatsizlik belirtileri, bizim birbirimizle yeterince olgun bir iletişim kuramamamızdan kaynaklanıyor. Pek çok genç internetten amerikan dizileri izliyor ve oradaki kişiler idoller, rol modeller haline geliyor ve gerçek bugünkü yaşantılarla bir boşluk, bir hayal kırıklığı oluşturuyor.

Gençler artık google nesli, ekran nesli. Her şeyin daha iyisini bildiklerini düşünüyorlar, bazen de biliyorlar.

Tempo dergisi tarafından 2012 yılında yayınlanan bir araştırmaya göre, ülkemizde cinsel ilişkiye girme yaşı 12-15 yaş arasında olduğu, çocukların internet üzerinden cinsel ilişki içeriklerine ulaşma yaşının 6, flörtleşme yaşının ise 8'e düştüğü tespit edilmiştir. Bugün anne babanın en önemli görevi çocuklarının internette nerede dolaştığını fark etmek ve dinamik anne babalık olmalı. Yani bizlerin çok güzel şeyler anlatması, çocuğumuz odasını kapatıp internette olmadık yerlere giriyorsa bir önemi kalmaz. O kadar zararlı siteler var ki içeriği neredeyse şeytani diyebileceğim yerler, çocukların kafaları oralarda çok fazla karışabiliyor. Bir de tabii çocuklarımızın bizimle konuşabilecek kadar yakınlık hissetmeleri, orada gördüğü şeyleri bizimle paylaşabilmeleri lazım.

Öfke ve kızgınlıktan çok burada yaşadığımız kültür de özendiriyor. Mesela gençler arasında cinsel saldırı içerikli şakaların yapılmasını, duyduğumuz yerde hemen kınamamız lazım. Maalesef maço kültüründe, erkekler cinsel saldırıyı mizah konusu haline getirip fıkralaştırarak anlatabiliyor. Bunların utanılacak şeyler olduğunun mutlaka vurgulanması lazım.

Çocuklarımızın eğitiminde o empati duygusunu geliştirebilmeleri için, merhamet, dikkat, anlayış ve davranış duyguları herşeyden önemli. Anne babaların yapması gereken en temel şeylerden bir tanesi de vicdan duygusunun oluşmasına hizmet etmek, yardımcı olmaktır. Bana benzemeyen birinin canını acıtan bir şey için, zihnim bana ne söyler? Bu soruya iyi cevap vermek lazım. Bize benzeyenlerin acısıyla çok kolay hemhal oluyoruz da, bize benzemeyenlerin acısı hakkında o kadar atik davranmıyoruz. Bana benzemeyenin de ızdırabına saygı duyacak mıyım, mazlumlarla aynı safta yer alabilecek miyim? Bu çocuklarımıza kazandırmamız gereken en önemli, en acil meseledir. Ahlaki zeka günümüzde giderek çok önem kazanan bir kavram. Ahlaki zekânın eksik kaldığı durumlarda ben merkezli, kazanma hırslı bireyler yetişebilir.

Günlük hayatın içinde o kadar örneklerle karşılaşılıyor ki. Daha dün yine oğlumdan arkadaşının bir şeyini öğreniyorum. Bir sene sonra üniversite imtihanına girecekler. Babası bir kurumda CEO olan çocuk oğluma anlatıyormuş “Bu arada dershanelerin kapandığı da iyi oldu. Ben sabahtan akşama kadar parayı bastırıp, özel hocalarla çalışacağım, böylece fakirlere fark atacağım, aramızda büyük bir uçurum olacak, işte bu da bize yaradı” Aynen böyle konuşuyormuş çocuk. Şimdi babanın CEO ahlakı çocuğa geçmiş. Çocukta küçük bir CEO.

Corporation diye bir film var. İnternette bulursanız izleyin. Bir şirketin nasıl psikopatik bir şekilde yapıldığını anlatan çok ilginç bir belgesel film. Hiçbir kural, vicdan, merhamet tanımayan insanların bir şirketi. Dolayısıyla belki çocuklarımıza en önce kazandırmamız gereken değerler; hakkaniyet, adalet, kadirşinaslık, merhamet gibi duygular olmalı.

Son sözüm, hepimiz mutlaka merhamet değerini çocuklarımıza kazandırmalıyız. **Çünkü merhamet; varlığa sinmiş ilkeleri bizden anlamamızı bekler, kalbimizin en derinlerinde ıstrap içindeki yabancıların ıstrabını dindirmek için hazır olup olmadığını sorar.** Anlamak ve merhamet yolunda yürümek, dünyanın feryatlarını dinlemeyi öğrenmektir. Merhamet bizi ve onları ayıran duvarları aşmak yolunda bir davettir ve merhamet aslında bizi ötekinin hikâyesine değer vermeye davet eder. Çünkü hepimiz bir başkası için ötekiyiz.

GENÇLİK VE SPOR

Burcu ÇETİNKAYA

Ben de bir CEO'nun çocuğu olarak büyüdüm. Hem de tam ergenlik dönemimde, babamın o CEO'luk yükselişini, başından sonuna kadar yaşamış bir çocuk olarak büyüdüm. Küçüklüğümde hasbelkader Kartal otomobilimiz varken, kuş serisinden sonra, giderek Audi, Porsche'ler gibi daha lüks otomobillerin olduğu bir ortama doğru hayatımız değişti. Ama ufak bir detay var. Bunun yanında köyde büyümüş, yaşamış bir babanın çocuğuydum. Ankara'nın Nallıhan kasabasının Oyma Ağaç Köyü'yle bağlarını hiç koparmamış, hatta rahmetli babasının, yani dedemin orada kaybettiği her şeyini voleybol oynayarak sporla kazandığı harcırahlarla geri kazanıp bütün aileyi orada toplamaya çalışmış bir babanın çocuğu olarak büyüdüm. Bu detayları anlattım. Çünkü hayatımda her ikisinin de etkileri oldu. O CEO'luk döneminin içinde büyüdüğüm ortamın gerçekten aynen hocamın anlattığı gibi yansımaları oldu. Ama o toprakla bağımın kopmayışının, çocukluğumda -ne bileyim- oklavayla cevizli çörek açma kavgalarının, gerçi çok hoş oyunlar değil ama sapan atan çocukların arasında köyde oynamanın hatıralarımda olmasının, kavak ağaçlarından kaval yapıldığını birebir tatmış biri olarak büyümüş olmanın da aslında yaşadığım dönüşümde ve hayata tutunmamda çok büyük etkisi var. Her türlü maddi ve manevi imkana sahip oldum derken; yanlış oldu, manevi imkan değil de, hani annem babam hayattaydı, Allaha şükür benle ilgileniyorlardı. Böyle bir ortamın içinde olmama rağmen son derece mutsuz bir çocuk olarak kendimi buldum. Bir süre sonra Kemal Sayar Hoca'mın dediği gibi " Kalifornia Sendromu" yaşamış olabilirim ve şunu fark ettim ki spor, hayatımda çocukluktan beri olan bir şeydi.

Robert Kolejini kazandım. Öyle dershanelere giderek, özel ders alarak da değil. Hatta babam tartışmamızda "bütün arkadaşlarımla çocukları özel ders alıyor, almazsan o okullara giremezsin" dedi. Ben de dedim ki "ben ne istediğimi çok iyi biliyorum, düzenli ve istekli bir çalışmayla her şey mümkün." Bu tartışmadan sonra annem destek çıktı ve tabii okul öğretmenlerimin, sınıf öğretmenlerimin emeğini söylemem lazım. Robert Koleji'ne dereceyle girdim ve hakikaten hiç özel ders almadım dershaneyle de gitmedim. Ama sonrasında işlerin rengi değişmeye başladı. Okulda önceliği hep spor kariyerim aldı. Eczacıbaşı'nda voleybol oynadım. Bu aslında benim için çok değişti; çünkü ilk kez paylaşmayı, takım ruhunu orada gördüm.

Bütün bu mutsuzlukların arasında çocukluk ve ergenlik hatıralarıma döndüğümde beni mutlu eden diğer anılar ise orada paylaştıklarım. O zaman şimdi bu Kanyon'un falan olduğu yerlerde böyle çok yüksek binalar yoktu. Eczacıbaşı'nın spor tesisi vardı. Minibüse binip takım halinde oradan çıkardık, evlerimize dağılırdık ki ilk kez minibüse o zaman bindim. Bazen maç çıkışında oturup bir yerde simit yedik, sohbet ederdik. Hocamızın bizi azarlamasının bile keyfini hatırlıyorum. O zaman ki koçumuzun "çıkarken ıslak saçlarla çıkmayın, kendinize dikkat edin, iyi bir takım olmanız lazım" demesi bütün bunların hepsi aslında bir paylaşım ve güzel bir şey için paylaşım. Ama aynı zamanda da hem kaybetmenin, hem de kazanmanın birlikte olduğu bir dünyanın da varlığını öğrendiğim bir dönemdi.

Sonrasında çok başarı odaklı yaşayan bir çocuk oldum. Çünkü tek mutluluğu başarıda buldum. Manevi bir eksiklik olduğu için mutlu olmam gerektiğinde, ya sınavlardan yüksek not almam lazımdı, ya insanların beni çok alkışlaması lazımdı ya da bir tiyatrodan oynamam ve o tiyatrodan dikkat çekmem lazımdı. Veya çok hatalı şeyler yaparak, isyan ederek, bir çok işte şu an pişman olduğum belki olayı yaşayarak aslında arka planında hep bir dikkat çekme çabası ve bir şekilde mutluluk arayışı vardı. Bunları böyle ergenlik döneminden bahsettiğimiz için çok detaylı anlatmak istiyorum. Çünkü o dönemde sanırım tek doğru yaptığım, belki tek değildir ama az doğru yaptığım şeylerden biri sporla olan tanışıklığımdı. Çünkü o beni sürekli bir yerde tuttu ve bir yerde doğruları gösterdi. Daha sonrasında hayatımda spor ve maneviyatın birleştiği yerde ralli oldu.

Co-pilotum Çiçek Güney'le beraber 7 yıl boyunca Eurasport'un düzenlediği Dünya Şampiyonası yani kıtalar arası ralli şampiyonasına katıldık. Naklen dünyada yayınlanan bir şampiyonada 5 kez bayanlar ralli şampiyonluğunu almaktan daha değerli bir sonuç bence dünya üzerinde puan alan tek kadın pilot ve en başarılı kadın sporcu ödülünü almamızdı.

O yarışlardan bir tanesi de Güney Kıbrıs Rallisidir. Uzun bir süre sporcuların Güney Kıbrıs'a gitmediği, gidemediği dönemde Türk bayraklı otomobilimizle Güney Kıbrıs'ta ki yarışımızdı.

Örnek insanlar da hata yapıyor tabii, o dönemden bir detay vereyim. Allah'a şükürler olsun 12 sene önce sigaradan kurtuldum, yani bir nefes bile almadım, hiç canım da istemedi, hatta çok da rahatsız oluyorum. Bütün salonda sigara içen kaç kişi var? 1 kişi varsa çok güzel bir sonuç. Gerçekten çok mutlu oldum. Sigarayı bırakmış kaç kişi var? Onun da sayısı oldukça az. Ben sigaraya başlama hikâyemi anlatmak istiyorum. Aslında az önce konuşulan bütün konulardan örnekleri

kısmen yaşamış bir insanım gururla da söylemiyorum ama gerçekleri kabul eden birisi olarak belki bir örnek olur rızası ile bunları söylüyorum. 13-14 yaşlarındaydım, çok da erken bir yaş aslında. Bir yaz tatili mekanında animatörlük yapan arkadaşlarım vardı ve tanıdık bir yer olduğu içinde iki ay orda çalışma izni koparmayı başardım. Keşke koparmasaymışım. Çünkü çok erken bir yaş- Etrafımda sigara içildiğini ve benden büyük yaşta insanların da ellerinde sigarayla gayet hoş yürüdüklerini görünce -tabii medyanın da çok etkisi var- etkilendim. Marlboro man vardı elinde sigara ile kovboy filmlerinde kahramanlık senaryolarında boy gösterirdi. Bir şekilde özentisi zaten vardı ve biri bir sigara verdi. Animatörlerin toplantı yaptığı odada soba vardı. Dedi ki “yaa şu sigarayı yakar mısın” çünkü ben demiştim ki “ben sigara içiyorum” ama hayatımda sigara içmemiştim. Dolayısıyla o sigarayı yakmaya çalıştım. Sigara yakmayı bilmediğim için, elimi sobaya uzattım ve tabii sigara nefes çekerek yakıldığı için, herkes bana gülmeye başladı. Buradan çıkıp “demek ki ben hala çok küçüğüm büyümem lazım” diyerek ama daha çok o söylediğim lafın altında ezilmemem lazım düşüncesiyle o gün annemin çantasından sigarayı alıp baya bir uğraştıktan sonra sigarayı yaktım. Tabii annemin sigara içiyor olmasının da bunda bir payı var ve 14 yaşında sigara içmeye başladım. 14 yaşından 22 yaşına kadar yani bundan 13 sene öncesine kadar pardon 21 yaşına kadar hep sigara hayatımda oldu. Sadece altı aylık iki kez bırakma deneyimi yaşadım. Tamamen bırakmadan önce bu iki bırakma da hep spor sebebiyleydi.

Robert Koleji’nde kulüp takımı Zeyrek’te 7 sene hem yardımcı kaptanlık yaptım, hem basketbol oynadım. Çünkü voleybola, Eczacıbaşı spor kulübü ile okul ayrı yerlerde olduğu için devam edemiyordum. Orada sigaranın beni etkilediğini, yani vücudumdaki direkt etkilerini fark ettim. Sigara içtiğim bir gün maça çıktığım zaman gerçekten aynı sağlığı hissedemediğimi öksürdüğümü, eski performansına sahip olamadığımı anladım. Daha sonrasında sporu yapan O zamanki antrenörümüz ve diğer takım arkadaşlarımda bunu hoş bir şey olarak görmeyip kimi zaman beni yermeleri ve orada ki takım ruhu, tabii hepsi bir arada etkili oldu ve 6 ay bıraktım. Bu bırakma deneyiminin ilkiydi. Sonra yine yanlış bir şey “yaa ben bir tane içsem bir şey olmaz kendime güveniyorum” deyip tekrar başladım.

Amerika’ya 20’li yaşlarda okumaya gittiğim dönem, Amerika’nın birçok şeyini ben de eleştiriyordum ama yine de hakkını vermek lazım. Gerçekten bazı konularda verdikleri mücadele takdire şayan ki sigara konusu da bunlardan biri.

Sigara içmenin kötü bir şey olduğunu ilk kez orda fark ettim. Çünkü burada büyüdüğüm dönemde sigara içmeyi erkekler için delikanlılık, bayanlar için büyüme, veya bir cesaret belirtisi olarak hissettim. Orada insanlar bana sanki vebalıymışım gibi bakmaya başladı. Gerçekten sigara içtiğimde yanımdan uzaklaşanlar, kötüleyenler vesaire... Bu nedenle bırakmak için bir deneyimde daha bulundum. Bu da ikincisi idi.

Sonra da zaten Türkiye’ye döndüğüm zaman Allah’a şükürler olsun sigarayı kısa bir süre sonra da alkolü bıraktım. Yani sağlıklı yaşama; hem İslamiyet’le paralel olarak, hem sağlıklı yaşamla, hem de sporla beraber adım atmak nasip oldu.

Spor-spor diyorum. Çünkü spor olmasaydı, o zaman belki tamamen hakim olmadığım, hâlâ tamamen de hakim değilim ama sadece ucundan tattığım manevi duygularla yapabilir miydim? Çok emin değilim.

Ben sporu biraz da isyanla yapıyordum ve içimdeki isyanı sporla yatıştırmaya çalışıyordum. Hatta herkesi maça çıktığımız zaman hoca yatıştırırdı. Bana öyle sinirli bir şekilde bağırırdı ki hani daha çok gaza geleyim, kızıldığında daha iyi oynuyorum diye. O zaman farkında olmadan iyi bir şey yapıyordum. Yani içimdeki isyanı doğru bir yere doğru yöneltebiliyordum. Veyahut da içimden gelen o duyguyu kontrol edip sağlıklı bir şekilde sporla ve başarıyla değerlendirebiliyordum.

Ama hayatımda şu değişti. Bu isyanın daha da yanlış hayata yansıdığı dönemler oldu ve sonra fark ettim ki hayat isyanla bir yere gitmiyor, teslim olmak lazım. Aslında bu teslimiyeti de ben güzel örnekler görerek öğrendim.

Mesela eleştirdiğimiz yabancı çizgi filmler oluyor. İnsanlar, bir şekilde gençler, özellikle ergenlik çağındakiler özeniyorlar. Neye özeniyorlar? Doğru bir şey olmasa da belki orada ki kahkahalara, belki orada ki ışıltıya, belki de güzelliğe özeniyorlar. Aynı şey bugünkü magazin kültürü için de geçerli. Pahalı otomobillerden inen son derece şık giyimli baylar, bayanlar veyahut da farklı hayat tarzları bunları da gördükten sonra oradaki ışıltı cezbediyor.

Ben, Cine 5’teki gezi programı için ekiple Türkiye’nin çeşitli yerlerini geziyorum. Dün Erzurum’da çekimdeydik ve yaklaşık 6-8 yaş arasındaki 20 kadar çocuk grubu da çarşıdaydı. Yaklaşık 40 dakika boyunca peşimde koştular. Benim kim olduğumu bildikleri için değil, “biz ilk kez televizyona çıkacağız” diye peşimde koştular. Aslında 6 yaşındaki çocuklar için bence çok sağlıklı bir şey değil.

Televizyona çıkmak bu kadar özel ve çok önemli bir şey olmamalı. Televizyona çıkmanın bir değeri olması lazım. Çok kötude olabilir, çok iyide olabilir ama bir şeylere ermeniz lazım. İçinde olduğum kötü bir şeyler olduğu zamanlarda da, iyi bir şey inşallah olmuştur diye düşündüm zamanlarda da ikisinde de alınan tat gerçekten çok farklı. İkisini kıyaslayabiliyorum ve çocuklar bunun bilincinde olmadan oradaki ışıltıya özenbiliyorlar. O yüzden benim çocukluk döneminde yaşadığım şeyi İnşallah Allah nasip eder de evlatlarım olursa o zaman bunu yansıtabilmeyi çok isterim. Ama olmadı, şu an yok ama en azından olan kişilerle elimden geldiğince bunu paylaşmaya çalışıyorum. Çünkü ben önümde gördüğüm güzel örneklerle özendim.

Son derece başarı odaklı, sürekli yarışın olduğu bir hayatın içinde iken, neye özendim? Mesela kahvelerin paylaşıldığı, bağdaş kurulup yerde oturulduğu, herkesin birbiriyle sohbet ettiği, derinliği olan konuların konuşulduğu, insanların televizyona dalıp, birbiriyle belki bir kelam etmeden oturan anne, baba, çocuk, kardeşlerin olduğu değil de, televizyonun kapatılıp “şu an televizyonun kapatılma saati, çünkü sohbet zamanı” dediği sohbet ortamlarına denk geldim. Türkiye’nin çeşitli yerlerinde güzel insanlarla tanıştım. Sadece bir ortam, bir grup, bir insan ve tevafuk değildi.

Yarış sebebi ile denk geldiğimiz köylerde de hissettiğim bir duyguydu. Zaten kokusunu çocukken aldığım şeylerdi. Bu arada rahmetli babaannemin hakkını yemeyeyim. Gerçekten hatırladığım ve nereden hatırladığımı, neyi özlediğimi bile bilmediğim bir histi. Bu yüzden 10 sene önce, 2005 yılında yarışmaya başladığım zaman, yarıştan önce aslında rotamı değiştirmiştim. Yani İslam’a, isyandan İslam’a teslim olmaya, sabretmeye, sabrederek mücadele etmeye yönelmiştim. Bir spor yapacaksam ki bu ralli sporu olmalıydı. Benim 20 senelik bir hayalimdi, ama 10 sene önce başlamak nasip oldu. Çocukluğumdan beri özendiğim bir şeydi ki babam o dönem otomotiv sektöründe çok büyük bir şirketin yönetim kurulu başkanıydı ve o dönem aslında istese veyahut da ben daha sağlıklı ve disiplinli bir şekilde istediğimi ona anlatabilmiş olsam, çok başka imkanlarla başlayabilirdim. Ama anlattığım hayata yanlış bakıştan ve yanlış tercihlerden dolayı ne ben bunu anlatabildim, ne de ailem destek oldu. İyi ki de destek olmamış, çünkü o zaman muhtemelen daha da şımarık bir çocuk olurum. “Sen bu işi sabırla istemiyorsun, zaten bu çok para gerektiren bir iş, biz bu işte sana destek olmayız” deyip o dönemde isteğimi geri çevirdiler. İyi ki de geri çevirmişler. Çünkü hak etmemiştim. Sonrasında da bu işi profesyonel yapmak nasip oldu. Ailemden para desteği almadan. Ama zaman içinde yaptığım işe gerçekten disiplinle yaklaştığımı, başarılarımı

gördüklerinde -sağ olsunlar- manevi desteklerini alıp, maddi desteklerini almadan, bir kariyer çizmek nasip oldu.

Bu arada şunu öğrendim. Ralli çok hızlı gitmeyi gerektirmiyor, çok kontrollü gitmeyi gerektiriyor. Dışarıdan çok heyecanlı bir spormuş gibi gözüküyor. Ama aslında çok heyecanlı akıp giden bir sürü şeye karşın, doğa ile mücadeleye, karşınıza çıkabilecek koca bir kaya veya aniden değişen hava koşullarına karşı çok sakin ve sabırlı olmayı, aynı zamanda da azimli olmayı gerektiriyor. Yani fazla sabırlı, fazla sakin, fazla yavaş olursanız da başarılı olamıyorsunuz.

Hayatımı değiştirdiğim dönemde, hayatımın ralli ile birlikte bir heyecan buluyor olması beni mutlu ediyordu. Neticesinde komple bir şeye bağımlı olan insanların, gerçi benim konum değil ama aşağı yukarı gördüğüm kadarıyla herhangi bir şeye bağımlı olan insanların hayatından bağımlı oldukları şeyi tamamen çıkardığınızda yerine bir şeyi mutlaka koymak lazım. Çünkü o insanlar o süreç içerisinde ciddi bir boşluk dönemi yaşıyor. Benim boşluk dönemimde içimde tutduğum şey ralli oldu. Aslında gözüktüğü gibi hem hayalimdi, aynı zamanda da çok başka bir derinliği vardı. Bu yüzden oradaki ekip ruhu ve orada yaşadıklarımız, özellikle de böyle halkın içinde bir spor olması Türkiye’nin ve dünyanın çeşitli köylerinde geziyor olmak, çok önemli. Çünkü bizim yarışlarımız şehirde lüks yerlerde falan değil, çoğu zaman bir dağ başında oluyor. Hatta lastiğimiz patlayıp yolda kaldığımızda hiç tanımadığımız bir ülkede, hiç tanımadığımız bir köyde, birinin evine misafir olabiliyoruz. Ben Avrupa’da insanların kapılarını açıp evlerinde çay ikram edecekleri ihtimalini hiç düşünmezdim. Ama Avrupa’da da köylere gidince böyle ihtimaller oluyormuş. Şehir merkezlerinde şimdi apartmanda bir kapıyı çalsak, çay istesek ikram etmezler herhalde.

Daha fazla vaktinizi almadan, özetle toparlamak istiyorum. Sonuçta spor benim için yere düştüğüm zamanlarda tutunacak bir dal oldu ve gerçekten de düştüğümde kalkmama çok büyük bir destek oldu. Bazı basın organlarında veya bazı sohbetlerde, insanlar zannediyor ki ben bir buçuk sene önce başımı örttüm. Allah’ta layık olmayı nasip eder İnşallah. Sanki bir buçuk sene önce hayatım değişti zannediyorlar. Oysaki hiç de öyle değil. Bence çok daha önemli şeyler var. Benim için geç kavuşulmuş bir şeydi belki de hiçbir zaman layıkıyla yapamayacağım. Çünkü internette onlarca görüntü var. Ne kadar örtünsem de bakmak isteyen gidip bakabiliyor ve şu an itibarıyla onları kaldırmak mümkün değil. Ama yine de o yaşadığım değişim bana çok büyük bir anlam daha yükledi. Sporda, kadın ve spor bir araya geldiğinde yaşanan bir başka yozlaşma daha var. Bu da

spordaki başarılar veya spordaki teknik detaylardan ziyade o sporu yapan bayanların güzelliğinin ön plana çıkarılmaya çalışıldığı veya o bayanların kadınlığıyla da dikkat çekmeye çalıştığı bir düzen var. Bu düzenin içinde ben de oldum, olmadım diyemem. O yüzden de yarışmalara bir sene ara verdim. Türkiye’de yarışmıyoruz. Bazı sıkıntılar yaşanmıştı ve o kavganın, kalp kırmanın içine girmek istemedim. Aslında kavgadan da, savaştan da, mücadeleden de hiç korkmam ama kalp kırmak istemedim. O sessizlik de gerçekten çok iyi geldi.

Şimdi geri dönüş zamanı. İlk yarış 11 Nisan’da İzmir’de. Türkiye Ralli Şampiyonası’nı yine yedi senedir birlikte yarıştığım co-pilotum Çiçek Güney’le beraber takip edeceğiz ve daha hiç bir yerde açıklamadık. İlk kez burada söylemiş olayım. Dualarınızı bekliyorum, çünkü kolay olmayacak. Bir ayrılıktan sonra her anlamda zor olacak, ama iyi şeyler yapmaya çalışacağız. O yüzden de gençlere sporu bir şekilde de olsa hayatlarında tutmayı tavsiye ediyorum. Çünkü o heyecanın, o mutluluğun biyolojik anlamda güzel etkileri de var. Bazen moralim çok bozuk olduğunda eğer o güne spor yaparak başladıysam, çok dinç ve dinamik olarak güne devam ediyorum. Sabah bazen 3 saatlik uykuyla Belgrat ormanlarına koşmaya gidiyorum. O gün İstanbul gibi bir şehirde 3 saatlik uykuyla ve yorgun olduğumu hiç hatırlamıyorum bile. Ama spor, sadece spor olarak değil içinde başka manevi duygular da olmalı. Yani kaybetmenin, kazanmanın, insanlar üzerindeki takım ruhunun etkileri. O sporun doğru yöne yönlendirmesi önemli. Sadece alkışlardan beslenmek ve şıarmak değil, o zaman yanlış yöne de gidebilir. Bu çok ince bir ayar. Spor, o alkışlardan beslenme tarafını kontrol altına alıp kaybetmenin de, kazanmanın da var olduğu bir dünyanın bilincine varıp, kazanmak için sabırla mücadele etmenin öğrenildiği güzel bir yer aslında.

Sporun gençlerin hayatında da hep olmasını diliyorum.

Teşekkür ederim.

PANEL- 4 GENÇLER VE ÇEŞİTLİ ENGELLER

**OTURUM BAŞKANI
Prof. Dr. Lütfiye MÜSLÜMANOĞLU**

Konuşmacılar
Arş. Gör. Güler GÜNEŞ
Esin TÜCCAR
Deniz İŞIKER

İLTİCA VE GENÇLİK

Arş. Gör. Güler GÜNEŞ

Yalova Üniversitesi

Göç dünya tarihi kadar eski bir konudur ve görüldüğünün ötesinde kısa ve uzun vadeli etkileri olan bir konudur.

Göç geniş bir çatı; ilticayı da içeriyor. İltica durum olarak insanlık tarihi kadar eski, kavram olarak içinde bulunduğumuz yüzyılın konusudur. Daha önceleri birçok göç dalgasının görülmesine karşın, mülteci sorunu esas olarak devlet sınırlarının daha sıkı bir korumaya alındığı 19. yy.'ın sonlarında ortaya çıkmıştır.

Yüzyıllar boyunca iltica hareketlerinin temelinde yatan başlıca etken dinsel ya da etnik hoşgörüsüzlükler olmuştur. Koydukları kurallara herkesin uymasını isteyen dinsel ve siyasal otoriteler, bunu sağlayamadıklarında genellikle sınır dışı etme yöntemlerine başvurmuşlardır.

Şu an ise ilticaya yönelten ya da iltica etmek zorunda bırakan sebepler çeşitlenmiştir. Kişiyi mülteci/sığınmacı olarak kabul edilmesini sağlayan bu sebepler 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre kişi tarafından sahip olduğu için baskı altında olmaya ve zulüm görmeye sebep olan **ırk, din, milliyet, belli bir sosyal gruba mensubiyet veya siyasi düşünceler** gibi özelliklerdir.

Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi'ne göre mülteci; **“ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi”** dir.

SİĞINMACI KİMDİR?

Sığınmacı; yukarıdaki nedenlerden dolayı ülkesini terk eden ve henüz sığınma talebi, kaçtığı ülkenin yetkilileri tarafından **'soruşturma'** safhasında olan kişidir.

Türkiye'de sığınmacı ve mülteci kavramı uluslararası tanımdan farklı olarak kişinin köken ülkesine göre şekilleniyor.

Türkiye 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi'ni imzalarken çekince koymuştur. Buna göre başka bir ülkede mülteci statüsü kazanmayı sağlayan şartları taşıyan Avrupa kökenli kişileri mülteci olarak tanımakta, Avrupa kökenli olmayanları gerekli şartları taşıyalar da mülteci olarak tanımamakta, onlara sığınmacı statüsü vermekte ve BMMYK tarafından üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar ülkede kalma izni vermektedir.

GÖÇE YÖNELİK KURAMSAL YAKLAŞIM

Castells ve Miller a göre göç 4 yaklaşımla değerlendirilebilir.

1. **Çekme ve İtme Yaklaşımı:** Göç etme nedenleri çekici ve itici faktörlerdir. İtici faktörler kötü ekonomik koşullara, kötü çevresel koşullara, nüfus yoğunluğuna, çevresel felaketlere maruz kalmak ve yaşam imkânının kısıtlanmasıdır. Çekici faktörler gidilecek yerlerde iyi ekonomi ve ekonomik fırsatların olduğu algısı, gidilecek yerlerde aile ya da toplum üyelerinin bulunması, gidilecek yerde kendilerinin daha güvende olacaklarını hissetmeleri, dil anlamında aşinalık bulunması.

2. **Tarihsel Yapısal Yaklaşım:** Sosyo-ekonomik anlamda az gelişmiş ülkelerden çok gelişmiş ülkelere doğru akış olduğundan bahseden bir yaklaşımdır. Buna örnek olarak Türklerin Almanya göçünden ya da Güney Afrika'daki maden işçilerinin göçünden bahsedilebilir. Fakat bu yaklaşım örneğin Kürt göçmenlerin neden İngiltere'ye göçüp neden Almanya'ya ya da Fransa'ya göçmediğini açıklayamamaktadır.

3. **Göç Sistemleri Yaklaşımı:** Göçmenlerin makro ve mikro düzeyde birbiriyle etkileşim halinde olan çeşitli faktörlerden dolayı göçtüklerinden bahseder ve burada makro faktörler kadar göçmenlerin bireysel karar alma mekanizmalarının da aktif olduğundan bahseder.

4. **Transnasyonal Yaklaşım**a göre kendini tekrarlayan bir mobiliteden bahsedebiliriz buna göre insanlar düzenli olarak bazı bölgelerde bazı bölgelerin ekonomik sosyal ya da kültürel bağlantılardan dolayı göç ederler. Bu yaklaşım özellikle yeni iletişim teknolojilerinin kullanılmasının bu yerel ulusal kimlikleri aşındırmasından bahsetmektedir.

Bu yaklaşımlardan yola çıkarak göçmen çocuk ve gençleri ele alırsak özellikle çekme ve itme

yaklaşımına göre genellikle bu çocuk ve gençler anne babalarının tercihlerine uyum sağlamak durumunda kalıyorlar. Bu tercihleri aktif olarak açıklayamıyor ya da nadiren onların kararlarını etkileyebiliyorlar.

Refakatçisiz sığınmacı çocuklardan bahsederek ki bunların çoğunluğu gençtir. Bir çok endüstrileşmiş ülkeye kendi ücretleri akraba yetişkinler tarafından ödenerek onlara yeni ve daha iyi bir hayat sunmak için gönderilirler. Burada sanki gideceği ülke çocuğa daha çok fırsat sunuyormuş gibi varsayılır. Özellikle gençlerin terk edeceği ülkenin bulunduğu sosyal politik kargaşalar göz önüne alınırsa...

Tarihsel yapısal yaklaşımdan yola çıkıldığı zaman, özellikle dünya üzerindeki yapısal eşitsizliklerden dolayı bir kısım gençlerin ve çocukların mülteci olmak zorunda kaldığından bahsediliyor. Özellikle eğitim anlamında fırsat eşitsizlikleri ya da çocuk yaşta asker olmak zorunda kalma durumları gibi (Afrika örneği).

Göç sistemleri yaklaşımı ise mikro ve makro sistemleri etkileşimine dayanır örneğin yapısal eşitsizlikler kadar bir mülteci gencin de bu durumda karar alma mekanizmasının olduğundan bahseder. Mesela Afganistan'dan İngiltere'ye gitmeyi seçen bir mülteci gencin durumunda olduğu gibi; gideceği ülkeyi seçerken Afganistan'ın dış ülkelerle ilişki durumlarını göz önüne alacaktır. Bunun yanında neden bu ülkeyi seçtiği, gidişini nasıl planladığı ve kimin finanse edip desteklediği, İngiltere'de yakınlarının olup olmadığı ise mikro faktörlere girmektedir.

Transnasyonal yaklaşım ise insanlar arası küresel bazda bağlantılardan yola çıkar. Yani farklı bölgelerdeki bağlantıların o yöne doğru göç etmeyi kolaylaştırdığından bahseder. Bu durum sığınmacı gençler de göz önüne alınması gereken bir yaklaşımdır.

İLTİCA SORUNLARI

İlticanın getirdiği sorunlar;

- ✓ İltica öncesi,
- ✓ İltica sırasındaki,
- ✓ İltica sonrası, olma boyutlarıyla ele alınmalıdır.

Çocuk ve Gençler Açısından İltica

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre geçtiğimiz on yıl içinde Dünya genelinde 25 milyon çocuk evlerini terketmek zorunda kalmıştır. Özellikle de silahlı çatışmaların yaşandığı ülkelerde çocuklar, savaşın doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediği bireyler olmakla kalmayıp, doğrudan hedef alınan bireyler haline gelmişlerdir.

Toplu tecavüzler, çocuk asker olmaya zorlanma, kölelik, fuhuş ya da organ ticareti amacıyla kaçırılma gibi hak ihlallerinde maalesef çocuk mağdurların sayısı azımsanmayacak kadar fazladır (<http://www.hyd.org.tr/multecielkitabi>).

İltica, yer değiştiren kişilerde bio-psiko-sosyal boyutlardaki ihtiyaçları açısından yoksunluklar yaratan bir süreçtir. Bu süreç yaşam boyu süren gelişimin kritik dönemlerinde bulunan çocuk ve gençler açısından risk faktörüdür.

Sığınmacı çocuk ve gençler alışılmadık bağlamlara geldiklerinde psikolojik engelleri geçmek zorundadırlar. İlk onlar 'garip bir ülkede yabancı' olarak bilmedikleri alışkanlıkları, kuralları öğrenerek hızlı ve akıcı bir şekilde adapte olmak zorundadırlar. İkinci olarak, savaş sonrası travmalarına rağmen ayakta kalmaları gerekir (Kohli ve Mather, 2002: 201).

Her ne kadar geldikleri ülkede ayakta kalmaya çalışsalar da sığınmacı, göçmen, mülteci ve vatansız çocukların toplumsal statüsü ailelerin düşük statüsü, ekonomik sorunlar ve eğitimsizlik gibi sorunlar yüzünden zayıf kalmaktadır (Erdoğan, 2011: 433).

İltica etmenin getirdiği sorunlar birbirini doğurup beslemektedir.

Örneğin ekonomik sorunlar yoksulluğu getirmekte ve sağlık hizmetlerine ve sosyal kaynaklara erişimlerini etkilemekte ve gençler dar bir çemberde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır.

Mülteci gençlerden bahsederken refakatçisiz sığınmacı çocuk ve ergenlerden de bahsetmek gerekir.

Bu gençler özellikle kimi zaman teknelerde, yük gemilerinde ya da yürüyerek ülkelerini terk etmekte ve tehlikeli yolculuktan geçerek ev sahibi ülkeye varmaktadır. Özellikle kaçış sırasında çok sayıda streslere maruz kalmaktadırlar.

Refakatçisiz sığınmacıların birçoğu ailesinden farklı farklı sebeplerden dolayı ayrılmaktadır;

- Bunların bazıları **silahlı çatışmalar, kötü muameleye maruz kalmak gibi sebeplerle**
- Bazıları **silahlı çatışmaların sebep olduğu ekonomik problemlerden dolayı**
- Bazıları **cinsel sömürüden ya da diğer illegal aktivitelere den kaçmak amacı ile** ülkelerini terk etmektedirler.

Ayrılma sebepleri değişse de bu çocuklar kökenlerinden coğrafi ve kültürel anlamda uzaklaşmakta ve çeşitli zararlar görmektedirler.

Kendilerine aşına olmayan ve diğer ülkelere vardıkları zaman oldukça yıldırıcı bazı durumlarla karşılaşmakta ve bazı psikolojik bariyerleri geçmek zorundadırlar. İlk olarak yeni bir yerde yabancı olarak yabancı bir ülkede yabancı olarak oranın alışkanlıklarını kurallarını geleneklerini öğrenmek ve oraya hemen uyum sağlayabilmek durumundadırlar.

İkinci olarak geçmişteki dramatik olayların yarattığı hayaletleri zihinlerinde taşımaktadırlar.

Üçüncü olarak sosyal hizmetler tarafından ilgilenildikleri zaman bile kendi başarılarının çaresine bakmak durumundadırlar bu diğer çocuk ve gençler için bile zorken onlar için çok daha zordur.

Mülteci Gençler İçin Risk Faktörleri

1. Çocuğun kişisel özellikleri,
2. Köken ülke ve kaçıma mahsus olarak stresörlere maruz kalma,
3. Anne babalığın kalitesi ve güvenli bir yerde kalabilme,
4. Dış çevreyle alakalı okul gibi faktörler (Rutter, 2006: 33).

Sığınmacı Çocukların Yaşadıkları Sorunlar

- Sağlık Sorunları
- Yetersiz beslenme, hava değişimi, ve hijyen şartlarından kaynaklanan hastalıklar
- Sağlık hizmetleri hakkında bilgi sahibi olmamak,
- Yararlanacak hizmetlere erişimde sorun yaşamak,
- Hizmet alırken ayrımcılığa maruz kalmak, dil sorunu yaşamak, ilaç alacak yeterli para bulamamak
- Eğitim Sorunları

- Mevzuattan kaynaklanan sorunlar
- Öğretmenlerin tutumu
- Sığınmacıların masraf olacağı ve sığındıkları ilk ülkeden kısa zamanda ayrılacakları düşüncesiyle çocukları okula yollamaması
- Aile tutumu
- Uydu kentlerde yaşamının getirdiği zorluklar
- Yoksulluk
- Bakımına muhtaç olduğu ebeveynin ekonomik açıdan sıkıntıda olması
- Beslenme sorunları
- Psikolojik Sorunlar
- Göçe uyum sağlamak; aile birliği, sosyal destek ağları, yeni dile aşinalık, yeni ülkede kalış süresi gibi faktörlerden etkilenen karmaşık bir süreçtir.

Göçmen ergenler üç konuda kayıp yaşarlar:

1. Akran grubunun kaybı
 2. Güvenilir ebeveyn figürlerinin kaybı
 3. Kültürel kimliğin kaybı
- Ebeveynlerin ana yurtlarında bırakabilirler ya da göçle alakalı krizlerden dolayı ebeveynlerinin anne babalık kapasitesinde azalma görülebilir.
 - Stres düzeyleri daha yüksek olduğu için depresyon riskleri daha fazladır
 - Kültürler arası geçişlerden dolayı bazı duygusal ve fiziksel zorluklar yaşayabilirler
 - Yas tepkileri gösterebilirler.
 - Zihinsel kapasitelerinde düşüş gözlenebilir.
 - Kendilerinin marjinal yabancılaşmış hissedebilirler.
 - Psikosomatik semptomlarında yükselme görülebilir ve kimlik karmaşası yaşayabilirler.

Psikolojik Sorunlar

Göçmen gençlerin geldikleri toplumlarla kültürel etkileşime geçmesiyle suçluluk durumları arasında ilişkiler kuran çalışmalar da var fakat bunlar tutarsız sonuçlar göstermektedir.

Göçmen gençlerin geldikleri yeni toplumda yaşadıkları stresle baş etmeleri için daha fazla madde kullandıkları -özellikle daha muhafazakâr toplumlardan serbest toplumlara geçtilerse-uluslararası literatürde sıklıkla geçmektedir.

Yurt dışında doğup göçmen haline gelen gençlerle aynı göçmen toplumun üçüncü kuşak çocuklarını karşılaştıran çalışmalarda yurtdışında doğup gelen gençlerin daha az madde kullandıklarını ve daha az zihinsel problem yaşadıklarını gösteren çalışmalar var. Göçmen gençlerde depresyona eşlik eden madde kullanımıyla beraber intihar riski de artmaktadır. Özellikle depresyon geçiren ergenlerde de intihar riski artmaktadır. Mesela Amerika örneğini verirsek diğer gençlere göre Hispanic birinci ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerin özellikle kızların daha yüksek düzeyde intihar girişimi gösterdiği görünüyor.

Son yıllardaki göçle ilgili çalışmalar şunu gösterdi ki göçmen ve mülteci gençler için özellikle fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal değişikliklerle karşılaşmış olmak yüksek düzeyde psikolojik rahatsızlık riski getirmektedir. Bu gençlerde depresyon, anksiyete ve de madde kullanımı gibi durumlar varsa intihar riskini artırmaktadır.

Özellikle refakatçisiz sığınmacı gençler için farklı bir ülkeye geldikleri zaman bu kadar badire atlattıktan sonra kendi yaşamları üzerinde, kendi yaşamlarından sorumlu olma hissi büyük ölçüde hasar görmektedir. Birisine sahip olmanın, birisine ait olmanın rahatlığı psikolojik iyilik halini sürdüren bir şeydir. Bu gençlerde birisine ait olmak ve birisine sahiplik bir yere ya da birilerine ait olmak hissi zedelendiği için hassas durumdadırlar.

Bu gençlerin psikolojik sağlığına zararlı olan etmenlerden birisi dışlanmışlık algısının fazla olmasıdır. Bu durum gençleri psikolojik sağlığına olumsuz etkilemektedir. Kaçış öncesinde ve kaçış sırasında maruz kaldıkları streslerden dolayı bu çocuklar şu etkiler altındadırlar.

1. Geçmişle alakalı rahatsız eden düşüncelerin tekrarlayıcı ve istemsiz bir şekilde sürekli gelmesi ki bu flashbacklerle uyku bozukluklarıyla ve tekrarlayan ve yaygın olan kabuslarla görülmektedir.
2. Konsantre olmada güçlükler, özellikle eğitimle alakalı çalışmalarda hafıza problemleri yaşamak, yeni şeyler öğrenmekte ve eski becerilerini hatırlamakta zorlanabilmektedirler.
3. Hayattan ve gelecekte beklenenin ve geleceğe ait umutlarının zayıf olması, özellikle plan yapmakta güçlük çekmek, hayatta kalmaktan dolayı suçluluk yaşamak ve geride bıraktıkları insanlara ya da ölen yakınlarıyla alakalı kendini kıyaslayıp bir türlü hayata adapte olamamak.

Bu gençlerde de diğer mülteci grubunda da ortak olan şeylerden birisi aslında evin kaybıdır.

Evin kaybı özellikle üzerinde durulması gereken bir temadır. Çünkü ev sadece fiziksel bir varlık değildir ya da coğrafi bir mekan değildir bu psikolojik açıdan iyi olmanın önemli bir boyutudur.

Ev, dış ve iç dünyanın ayrıldığı bir yerdir. Kişi için koruyucu bir zar olarak düşünülebilir; nasıl hücreyi bir zar çevirip hayatini devam ettiriyorsa evde insan için psikolojik varlığını kurduğu koruyucu bir yapıya benzetilebilir (Kohli ve Mather, 2003).

Psikolojik Sorunlar

- TSSB(PTSD)
- Uyku bozukluğu
- Anksiyete bozuklukları
- Depresyon
- Güvenli yer olan evin kaybı
- Bağlanma figürünün kaybı

Sosyal Sorunlar

- Aidiyet ve Kimlik sorunları
- Sosyal dışlanma
- Rol çatışması
- Akültürasyon(Kültürel Etkileşim) Sorunları

Sığınmacı ve mülteci gençlerin yeni toplumla girdikleri kültürel etkileşime göre kimliklerini bulmaları zorlaşıyor. Özellikle Avrupa ülkeleri açısından oraya geçmeyi hedefleyen birçok genç sığınmacı olabilir. Onlar için de belirsiz bir durum söz konusudur.

Mültecilerin haklarındaki yerel yorumlar onların durumlarını kötüleştirebiliyor. Birçok hedef ülkeye sığınmacı olarak girmeleri çok kolay bir durum değil, aynı zamanda mülteci statüsü almaları da çok zor olmaktadır.

Bu durum buldukları yerde kök sağlayamama gelecekle alakalı yoğun belirsizliğe neden oluyor. Hayatlarının tek amacı, farklı bir yerde yaşam alanını bulmak haline gelebiliyor.

Örneğin Afrika ya da orta doğu ülkelerinden Avrupa ya da diğer batı ülkelerine geçmek isteyen bazı gençler **detention center**da (gözaltı merkezi) barındırılıyorlar. Bu merkezlerde çok kalabalık ortamlarda belirsiz bir durumda tutuluyorlar. Yerleştirme durumlarından dolayı küçük yerlere yerleştirilip, izole hayat yaşayabiliyorlar. Örneğin Türkiye'deki uydu kentler...

Geldikleri ülkelerdeki toplumlarda salt ekonomik nedenlerle bu ülkenin refahından pay almak için geldikleri ve ekonomiye zarar verdikleri gerekçesiyle olumsuz tutumlarla karşılaşmaktadırlar.

Bu çocuk ve gençleri gelişigüzel şekilde ekonomik göçmen olarak sınıflandırmak, onların gelmesindeki faktörlerden ekonomik faktörleri, savaş ve insan hakları ihlallerinin etkileşimini görmezden gelme anlamına gelir.

Castells'e göre, başarısız ekonomiler, aynı zamanda zayıf devletler insan hakları ihlalleri anlamına gelmektedir.

Sığınmacı ve Mülteci Gençler İçin Koruyucu Faktörler

- ✓ Kendilerine kaliteli bakım veren anne babaya sahip olmak,
- ✓ Geniş bir aile ağına sahip olmak,
- ✓ Kendilerine destek verecek bilhassa kendi toplumlarından insanlara ulaşmak,
- ✓ Sürgün veya kaçışla alakalı anlamlara sahip olmak,
- ✓ Deneyimlerini kendi inanç sistemlerine entegre edebilmek,
- ✓ Kaçış ve yeni ülkeye iltica yaşı, beş yaşının altında ve adölesan olmamak,
- ✓ Kalıcı bir konuta ve göç statüsüne sahip olmak, yeni ülkede yeterli hayat standartlarına sahip olmak,

- ✓ Kendi vatanlarıyla bazı bağlantılarını sürdürebilmek,
- ✓ Kendi vataniyle alakalı iyi şeyler hatırlayabilmek,
- ✓ Eğitim alıp okulda başarılı olmak ve okulda arkadaşlıklar kurmak,
- ✓ Olumlu gelecek algısına sahip olmak,
- ✓ Olumlu benlik algısına sahip olmak,
- ✓ İşler kötü gittiğinde yardım alabilmek,
- ✓ Stres verici olaylar hakkında konuşmak ve böylece bunların üzerinde hakimiyet kurabilmek,
- ✓ Bir hobi sahibi olmak (Rutter, 2006: 41).

Sosyal Hizmet Açısından Sığınmacı ve Mülteci Çocuklar

Sığınmacı ve mülteci çocukların buldukları durumun kaotik ve problematik şartlarının düzenlenip, bu sorunlarının etkileri içinden çıkılmaz bir döngü haline gelmeden çözülebilmesi için sosyal hizmet müdahalelerine ihtiyaç vardır.

Zira sosyal hizmetler, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözülmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür.

Sığınmacı Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

- Çocukların çocuk olmaktan dolayı sahip oldukları temel haklarına erişimleri için desteklemek ve bu haklarına hanel gelmemesi için savunuculuk yapmak,
- Çocukların çok boyutlu sorunlarının çözümleri için uygun maddi kaynaklara ve insan kaynaklarına erişimlerini sağlamak,
- Gerekli bakım ve koruma hizmetlerini devreye sokmak ve devamlılığını sağlamak.

- İltica sürecini çocuk açısından yakından takip edip gerektiğinde çocuk lehine müdahalelerde bulunmak olarak düşünülebilir.

Kendisi de çocukken iltica etmiş bir sosyal çalışmacı olan Baker'e göre, mülteci olan çocuklara sosyal bakım sağlamak için onların aile, arkadaş çevresi, tanıdıklar, komşuluk, iş, ev, gıda, dil, ülke, rol ve statü, kültür, sağlık, eğitim gibi alanlarla bağlantılarını yeniden yapılandırılmalarına yardımcı olunmalıdır (Rutter, 2006: 39-40).

Sonuç

Sığınmacılar için gelişigüzel ve günü kurtaran uygulamalar yerine nitelikli politikaların üretilmesi gerekmektedir. Çünkü bu gençler için dezavantajlı bir yaşam biçimlenmektedir.

Sığınmacı gençlerin eğitim haklarına ulaşmaları ailelerin insiyatifine bırakılmadan, özellikle takip edilmeli ve okullaşmayı arttıracak çalışmalar yapılmalıdır.

Öncelikle ilticaya yönelik yasal zeminin tartışılıp, ayrıntısıyla yeniden oluşturulmalı ve bu kişilerin temel hakları yoruma bırakılmadan teker teker tanımlanmalıdır.

Uygulamalarda ise belirli bir standart getirilmeli ve uygulamalar o standartın altına düşmemeli ve ilerleyici olmalıdır.

İltica eden kişilerin, ülkemize girdiklerinden itibaren sosyal hizmet kurumları ve sosyal çalışmacılar tarafından takip edilerek, yabancı oldukları ülkede hem ayakta kalmaları hem temel haklarından yararlanabilmeleri için desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Bunun için nitelikli ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği halinde bir sosyal hizmet ağı kurulmalıdır.

İltica eden kişilerin hukuki olarak sığınmacı veya mülteci statüsü alma süresini kısaltacak girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

Nitekim sığınmacıların hukuki olarak birçok hakkı olsa da, yasal olarak sığınmacı statüsü almak bazen 2 yıl ve daha fazla sürebildiğinden ve hukuki olarak bu statüye sahip olamamak temel haklara erişimi etkilediğinden, bu durumdan doğan mağduriyetlerin giderilmesi için, bu sürecin hızlandırılması maksadıyla bürokratik girişimlerde bulunulmalıdır.

Sığınmacı çocuklar ve gençlere kayıtsız şartsız para yardımı yapılması gerekmektedir. Aynı ve nakdi yardımların yapılması sığınmacılar için özellikle çocuk sığınmacıların yoksunluklarının giderilmesi

için oldukça gerekli ama yeterli değildir.

Sığınmacıların hayatlarında özellikle sivil toplumun yardımlarının önemi yadsınamaz ancak bu yardımların organize edilmesi kaynakların etkin kullanımı açısından oldukça önemlidir.

Bu kişilere yardım yapılması sırasında, Sosyal Hizmetler yardımların kanalize ve organize edilmesinde aktif rol oynamalıdır. Sosyal hizmet çalışanları yardım kaynaklarının sığınmacıların ihtiyaçlarına göre yönlendirilmesinde görev almalıdır.

Bu öneriler sosyal devletin kapsamı ve kitlesi açısından tartışılabilir olsa da konu en kapsamlı bağlam olan insan hakları açısından tartışılmaz.

Nitekim insan hakları bakış açısı, herkesin kategorik farklılıklarını kaldırıp eşitleyen bir değer olarak, gereklilikleri günümüzde siyasal olarak gerçekleştirilmesi ve ulaşılması gereken en üst değerdir.

Kaynakça

Watters, C.(2008). Refugee Children towards the next horizon.

KOHLİ Ravi and Rosie Mather; (2003), "Promoting Psychosocial Well-Being in Unaccompanied Asylum Seeking Young People in The United Kingdom", Child & Family Social Work with Asylum Seekers and Refugees, ed: Ravi Kohli, Blackwell Publishing: London, Volume: 8, Issue: 3, pp.211-213.

Galler, D. And Sher, L.(2010). "The Effects Of Immigration On The Mental Health Of Adolescents: Depression, Post-traumatic Stress Disorder, Substance Abuse, Delinquent And Suicidal Behavior Among Immigrant Youth". Immigration And Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders And Suicidal Behavior Among Immigrants And Refugees

RUTTER, Jill; (2006), Refugee Children in United Kingdom, McGraw Hill Education, Berkshire Great Britain.

Castells, Stephen ve. Miller, Mark J; (2008), Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

ERDOĞAN, Oktay; (2011), Çocuk Hakları, Seçkin Yayıncılık: İstanbul.

(<http://www.hyd.org.tr/multecielkitabi>).

RUTTER, Jill; (2006), Refugee Children in United Kingdom, McGraw Hill Education, Berkshire Great Britain.

ENGELLİ GENÇLİK

Esin TÜCCAR

BM SÖZLEŞMELERİNDE ENGELLİ TANIMI

Yeti yitimi + Engeller = **Engellilik**

Engelli kişiler, diğerleri yanında, **çeşitli engellerle etkileşerek** kişinin diğerleriyle eşit bir şekilde topluma **tam ve etkili** şekilde katılmasını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşal yeti yitimi olan kişileri kapsar (BMEHS)

TIBBİ TANIM

Engelli: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal **yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan** ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi.

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ 2011 ENGELLİLİK RAPORU

Dünyada bir milyardan fazla insan herhangi bir tür engellilik ile yaşamakta, bu insanların yaklaşık 200 milyonu hayatlarını devam ettirme konusunda kayda değer zorluklar yaşamaktadır.

DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ ARALIK 2002 ARAŞTIRMASINA GÖRE

Türkiye nüfusunun % **12,29**'unu engelli bireyler oluşturmaktadır.

% 9.70'ini süregen

% 2,58'ini ise ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelliler oluşturuyor.

Buna göre ülkemizde **8.431.937** kişi engelli olarak yaşamlarını sürdürmektedir.

En fazla engelli nüfusun Marmara bölgesinde bulunduğu araştırmaya göre engellilerin çoğu evli,

% 37,7'si bekâr

% 1,6'sı boşanmış durumda.

Engellilerin Sosyo-Ekonomik Durumu

%40,9 ilk,

%5,6 orta,

%6,9 lise ve %2,4 yüksek öğrenim mezunu

%36'sı Okuma-Yazma Bilmiyor

%72 İşsiz

Sosyal Güvenlik?

Yoksulluk

TOPLUMDA ENGELLİLERİN ALGISI (ENGELLİLERE GÖRE)

Engelli Bireyler Ayrı Okula Mı Gitmeli?

Engelli Bireyler Evde Çalışmalı Mıdır?

Engelli Birey Komşum Olabilir Mi?

Toplum Engelliliği Nasıl Algılıyor?

ENGELLİLİĞE DAYALI AYRIMCILIĞIN ÖLÇÜLMESİ

% 71,3'ü ayrımcılıkla ilgili mevzuattan bihaber

%65'i tanımadıkları insanların alayına maruz kalıyor

%42.7'si kötü muameleyle (kamu görevlileri tarafından)

%46'sı, istihdamda

%51'i, eğitimde

%39'u, sağlıkta

%40 adalete erişimde

%51.3 toplumsal yaşama katılım da ayrımcılığa maruz kalıyor

TOPLUM ENGELLİLİĞİ NASIL ALGILIYOR?

YÜZDE 68'İNİN YAŞADIĞI ÇEVREDE ENGELİNE UYGUN DÜZENLEME YOK

ENGELLİLERİN TOPLUMLA BÜTÜNLEŞMELERİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER NELERDİR?

Yoksulluk

Eğitim

1999 ÖSYM verilerine göre, toplam 374 fiziksel engelli genç çeşitli bölgelerdeki üniversitelere yerleştirilmiştir.

Fiziksel Çevre ve Konut

Ulaşım

Rehabilitasyon

Engellinin Aile Yaşamı / Özel Yaşamı

Engellinin hareket yeteneği sınırlanınca bu onun özel yaşamına da bazı kısıtlamalar getirmektedir. Hatta sosyal hizmet kurumlarda sürekli bakım ve koruma altında olan engelliler için adeta özel yaşam yok denebilecek kadar azdır.

Engelli bir birey olarak gencin özellikle eğitim ve istihdam sorunlarıyla karşı karşıya kaldığı, eğitim, sağlık ve sosyal alanlarda onları destekleyici, sorunlara çözüm getirici hizmetlere ihtiyaç duyduğu ortaya konulmuştur.

Engelli gencin resmen okuldan ayrılıp yetişkinlik yaşamına geçiş sürecinde oldukça ciddi zorluklarla karşılaştığını belirtir. Bu konumdaki gençlerin eğitimlerini tamamladıktan ya da tamamlayamadıktan sonraki yaşantılarında destek hizmetlerinden mahrum kalmaları, gençleri çözümlenmede güçlük çekecekleri problemlerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Rowan(1980), engelli gençlerin, daha ileri eğitim (üniversite-master v.b) fırsatlarını yakalama, iş bulma, meslek edinme, mümkün olduğunca ailesinden bağımsız bir yaşamı kazanma veya aileden ayrı güvenli ve yeterli bir mekana sahip olma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını istediklerini ve bu yönde çeşitli problemlerle karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir.

Engelli gençlerin, yemek-içmek, banyo, giyinmek, tuvalet, alışveriş, hareket etmek gibi rutin ihtiyaçlarını ailelerinin ya da herhangi birilerinin yardımını almadan gerçekleştirebilmesi, onun giderek daha bağımsız bir yetişkin rolü kazanmasında etkilidir.

Bağımsız yaşamak, fiziksel olarak bazı şeyleri tek başına yapmak değil aksine gereken yardımları almak ancak kararlarda bağımsız olmakla gerçekleşir.

Engelli gençler, günlük aktivitelerini yerine getirmede bile anne-babalarına ya da bir başkasına aşırı bağımlılık geliştirmektedirler. Bu noktada, araştırmacılar aileye olan fiziksel bağımlılıktan kaçınılmasa bile, anne-babaların "kendi kararlarını kendisinin verebilmesi" şeklinde genci cesaretlendirmeleri, "bağımsızlık ruhunu" teşvik etmeleri gerektiğini savunurlar.

Engelli gençlerin toplumla etkileşim boyutundaki problemleri çoğu zaman gözlemlenebilir düzeydedir.

Youngusband ve arkadaşlarının(1970) yaptığı bir çalışmaya göre, engelli gencin sosyal ilişkilerinde karşılaştığı güçlükler "potansiyel izolasyon" problemini desteklemektedir.

Potansiyel izolasyon, engelli gencin kendi dünyasında yer alan giderek çözümlenmesi güçleşen yalnızlık ve çevreden uzaklaşma problemidir. Clarke ve arkadaşları(1977) da benzer bir sonuca ulaşarak, engelli çocukların ve gençlerin sosyal ilişkilerinin zayıf olduğunu daha çok yalnız başlarına kalmayı tercih ettiklerini, diğerlerini seyretme ve dinleme gibi pasif aktiviteleri geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Okul arkadaşlığı gençler için önemlidir. Samimi arkadaşlıklar edinmede ve bir arkadaş grubuna dahil olmada özellikle okula başlanan ilk yıllarda sorunlar yaşanmaktadır. Gençlerin geniş arkadaş çevreleri bulunmamaktadır

Gençler ders hocalarıyla genel anlamda önemli problemler yaşamamaktadırlar. Ancak zaman zaman özellikle dersi kayıt etme isteği ve sınavların yapılması hususunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Gençleri derslere okula bağlayan önemli etkenlerden biri de öğretim üyelerinin tutum ve davranışlarıdır.

Kendi ifadeleriyle gençler, “hocalarının, kendilerine diğer öğrenciler gibi davranmaları, onlara değer vermeleri, onları aciz görmemeleri, küçümsememeleri” gibi davranışlarından mutlu olduklarını belirtmişlerdir.

Üniversiteden Beklentiler:

Üniversiteden beklentileriniz nelerdir? Sınıflandırılmış/özetlenmiş cevap:

Üniversitelerde engellilere yönelik sosyolojik-psikolojik ve fiziksel hazırlayıcı rehabilitasyon birimleri

Etkin üniversite

Üniversitenin fiziksel konumu düzenlenirken engelli öğrencilerin düşünülmesi (binalar, derslikler, yollar, kaldırımlar, merdivenler)

Boş zamanları değerlendirme mekânlarının artırılması

Anlayışlı-hoşgörülü-kolaylaştırıcı yaklaşımlar, açık iletişimin kurulabileceği ortamlar

İş imkânlarına yönelik bağlantıların oluşturulması

Pratiğe yönelik-uygulamalı eğitim

Tüm öğrencilerin bütünleştirilmesine yönelik faaliyetler

Engelli öğrencilerin derslere/tartışmalara katılmasının teşvik edilmesi

Birey olarak engelli öğrencilere ilgi ve değer verildiğinin gösterilmesi, sorun ve ihtiyaçlara duyarlı olunması

Bilgi üreten-bilgi kullanımı açısından yeterli ortamların sağlanması, araştırmaya teşvik edilmesi

Spor faaliyetlerinin engelli öğrencileri de dikkate alarak geliştirilmesi

“Başarılı olabilirsin” yaklaşımıyla engelli öğrencinin kendine güveninin artırılması ve topluma hazırlanması

ŞİDDET, İSTİSMAR VE GENÇLİK

Deniz Işiker BEDİR

GENÇLİK VE ŞİDDET

Gençlik ve şiddet ilişkisi ile ilgili olarak ilk üzerinde durulması gereken konu “genç” kavramının uygun bir tanımının yapılmasıdır. “Gençlik” kelimesi genelde ergenlik ile eş tutularak 12-20 yaş arasındaki herkesi kapsayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Bu yaş aralığı yapılan tanımlamaya ve cinsiyete göre değişmekle birlikte, kimi zaman 12-24 yaş arasını kapsayan bir dönem olarak bilinmektedir. Gençlik, çocukluktan yetişkinliğe geçişi sembolize eden, kişinin ruhsal, bedensel, cinsel olarak gelişmesini ve yetişkinliğe hazırlanmasını sağlayan bir dönem olarak tanımlanabilir. Ancak bu yaş aralığındaki kişilerin hepsi neredeyse hiçbir anlamda aynı ilgi alanlarını ve kaygıları paylaşmamaktadır. Nasıl tanımlanırsa tanımlansın gençlik, bir geçiş dönemidir ve o yüzden kendine has farklı özellikleri ve çatışmaları içinde barındırır.

ŞİDDET

Şiddet, bir kişiye kendi isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak için kullanılan güç veya baskıdır. Üzerinde düşünülerek planlanmış, karşı tarafın rıza göstermediği, gerçek, teşebbüs edilmiş veya tehditte bulunulmuş her türlü zarardır. Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımına göre ise şiddet “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” olarak tanımlanmaktadır.

Şiddetin en önemli nedeni, şiddet içeren davranışlarda bulunma kararıdır. Bu karar da biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlere dayanmaktadır. Şiddet uygulayan rol modellerine veya şiddeti normal karşılayan, görmezden gelen tavırlara maruz kalmak şiddetin normalleşmesinde ve daha kolay uygulanmasında önemli rol oynar.

Şiddetin Türleri

- Kendine yönelik şiddet (İntihar, kendine zarar verme)
- Saldırgan şiddet (Eş istismarı, çocuk istismarı, yaşlı istismarı, cinsel şiddet)

Şiddetle ilgili yapılan birçok araştırmada, şiddetin cinsiyete ve yaş gruplarına göre türlerinin ve görülme oranlarının farklı olduğu görülmüştür.

Örneğin, 12-13 yaş çocuklarında suç işleme oranları benzerken, 14 yaşından sonra erkeklerin kızlara göre suç işleme oranları giderek artmaktadır. Ergenlik sonrasında ise suç işleme oranlarının hem kızlarda hem de erkeklerde gözle görülür bir oranda düştüğü gözlemlenmiştir.

Şiddeti ve Suç İşleme Davranışını Etkileyen Faktörler

Eğitim düzeyi arttıkça suç işleme davranışının belirgin bir şekilde azaldığı görülmektedir. Eğitim durumu suçla ilgili davranışları doğrudan etkilemektedir. Ayrıca okuldan uzaklaştırılmış olmak, geçerli bir sebep olmadan sürekli devamsızlık yapmak ve düşük akademik başarının da suç işleme ihtimalini arttırdığı görülmüştür.

Suç davranışının kalıtsal olarak aktarılması çok mümkün görülmemekle birlikte, suçu oluşturan zekâ, dürtüsellik, saldırganlık gibi özellikler kalıtsal olarak aktarılmaktadırlar. Bunun yanında suç davranışının aile, bulunulan sosyal çevre, akran gruplarının etkisi ve bir kez suç işleyip işlememe ile yakından bağlantısı vardır.

Suçla ilgili yapılan çalışmalarda bazı genel yargılara ulaşıldığı görülmektedir: Suç işleyenlerin büyük oranda erkek olduğu, 15-25 yaş arasında daha çok suç işlendiği, suçun kentlerde daha yaygın olduğu, suç işleyenlerin bir kısmının göç etmiş ya da göç edilen bölgelerde yaşayan kişiler olduğu, okula düzenli devam etmeyen gençlerde suç işleme oranının arttığı, okulda akademik başarının düşük olmasının suç işleme ihtimalini arttırdığı, ailesi ile ilişkisi yakın olan gençlerin suç işleme ihtimalinin daha düşük olduğu, suç işlemiş kişilerle arkadaşlık kurmanın suç ihtimalini arttırdığı, büyük savaşlar sonrası suç oranının arttığı gibi yargılar bunlardan bazılarıdır.

Ailelerin ağır cezalandırma, çocuğa ve davranışlarına karşı ilgisizlik ve sınır koyamama gibi hataları, çocuklarda agresif davranışların gelişmesine neden olmaktadır. Çocuğun aileden ayrı büyümesi, ebeveynlerin daha önce suç işlemiş olması, sosyo-ekonomik durum, öz anne-babayla yaşamama gibi faktörler suç işleme davranışının en güçlü sebepleri olarak gösterilirler.

Akran grubu ile ilişkilerin, özellikle ergenlikte suç işleme ve madde kullanımı dahil olmak üzere antisosyal davranışların ortaya çıkması bakımından çok önemli bir faktör olduğu görülmüştür.

Daha önce suç işlemiş ve problemlili davranışları olan kişilerden oluşan akran grupları ile ilişkilerin çocuk veya ergende hem ilk başta suçla ilgili davranışların ortaya çıkmasında hem de artmasında belirleyici bir rol oynadığı bilinmektedir.

Medyanın günümüzde şiddeti arttırıcı bir rolü olduğunu söyleyebiliriz. Cinayet ve şiddet haberlerinin bütün ayrıntılarıyla verilmesi, her yaştan izleyicisi olan özellikle televizyonun çok önemli bir etki aracı olduğu gözlemlenebilir. Münevver Karabulut ve Özgecan Aslan cinayetlerinden hemen ardından aynı tarzda işlenen cinayetlerin olması bu iddiayı destekler niteliktedir.

Şu an gençler ve çocuklar tarafından çok yoğun kullanılan sosyal medya da doğru kullanılmaması nedeniyle, çocukların kolayca istismara uğrayabildikleri bir alan haline gelmiştir.

İSTİSMAR

İstismar, içine birçok tanımı alan çok geniş bir kavramdır. Çocuğa yönelik her türlü şiddete çocuk istismarı denir. Başka bir deyişle, 0-18 yaş arasındaki çocuğun kendine bakmakla yükümlü kişi veya kişiler tarafından zarar verici olan, kaza olmayan ve önlenemez bir davranışa maruz kalmasıdır. İstismar sonucunda çocuğun fiziksel, psikososyal gelişimi engellenmiştir. Son yıllara kadar kültürel normlar bazı davranışların istismar olarak düşünülmemesine neden olmaktadır. Örneğin kulak çekme, çimdikleme, tokat bunlardan bazılarıdır. Fakat günümüzde fiziksel istismarı tanımlarken bu tarz eylemlerin hepsinin dâhil edildiğini görmekteyiz. Çocuk istismarı fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal olarak 4 bölümde incelenebilir:

Fiziksel istismar: Çocuğun anne baba, öğretmen, bakıcı gibi çocuğa bakmakla yükümlü kişiler tarafından gerçekleştirilen, dayak atma, yakma, ısırma, sarsma, kaynar suyla haşlanma gibi olaylar sonucunda kaza dışı her türlü yaralanmasıdır. Bir tokattan çeşitli objelerin kullanımına kadar uzanan cezalandırma yöntemlerini kapsamaktadır.

Fiziksel istismarda gerçekçi bir istatistik çok mümkün gözükmemektedir. Son yıllarda doktorların bu konudaki hassasiyeti artmış olsa da hala gelen vakaların bir kısmı “kaza sonucu yaralanma” olarak adlandırılabilir.

Cinsel istismar: Cinsel istismar kavramını tanımlarken, cinsel saldırı ve cinsel taciz gibi kavramları da içine alarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Cinsel istismar, rıza gösterme yaşının altında

bulunan bir çocuğun, cinsel açıdan olgun bir yetişkinin cinsel doyumuna yol açacak bir olay içerisinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması olarak tanımlanmaktadır.

Cinsel saldırı, erişkin ile çocuk arasında gelişen ve erişkinin aktif olarak dokunma, okşama veya penetrasyonun geliştiği olaydır. Cinsel taciz ise, bir erişkinin çocuğa penetrasyon yapmadan, koitusun gerçekleşmediği ama okşama, dokunma ve mastürbasyonun yapıldığı olaylardır.

Cinsel istismar sadece yetişkinler tarafından yapılmaz. Çocuğun, yaşça ya da gelişimsel olarak kendinden oldukça büyük bir başka çocuk tarafından ne anlama geldiğini kavrayamayacağı, gelişimsel olarak hazır olmadığı, onay veremeyeceği, kanunlara ve toplumun kültürel değerlerine aykırı cinsel eylemlere; karşı tarafın cinsel doyumunun sağlanması amacıyla kullanılması da istismara uğrayan çocuk olduğu için çocuk istismarı tanıma dâhil edilmektedir.

Duygusal istismar: Çocuğun, ruh sağlığını ve gelişimini bozan, reddetme, aşağılama, tehdit etme, suçlama, başkalarıyla karşılaştırma gibi söz ve davranışlara sürekli olarak maruz kalarak psikolojik hasara uğratılması durumudur. Sıklıkla diğer istismar biçimlerine eşlik eder. Duygusal istismarı tanımlamak diğer istismar türlerine göre daha zor olmakla birlikte, en yaygın istismar türü de duygusal istismardır. Duygusal istismar bazı özellikleri ile diğer istismar türlerinden ayrılmaktadır. Fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi somut fiziksel bulguların olmaması; duygusal istismarın tek başına da olabilmesi mümkünken, cinsel istismarda ve fiziksel istismarda aynı zamanda mutlaka duygusal istismarın da bulunması, diğer istismarlardan ayrılan özelliklerindedir.

İhmal: Çocuğun beslenme, barınma, korunma, sevilme gibi temel fiziksel ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmamasıdır. Çocuğun sağlığı ve gelişimine olumsuz etkileri olabilir. Büyüme geriliği bulunan, psikososyal olarak uyum zorluğu çeken, temel sağlık hizmetlerinden yararlandırılmayan, eğitim ihtiyaçları karşılanmayan çocuklarda ihmal üzerinde durulmalıdır. İstismar ile ihmal ayırmadaki en temel nokta, istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır.

Çocuğa yönelik her türlü kötü muamelenin; fiziksel etkileri; küçük yaralanmalardan ölüme, psikolojik etkileri; düşük özgüvenden ciddi ruhsal sorunlara, zihinsel etkileri; dikkat problemleri ve öğrenme güçlüğünden organik beyin sendromlarına, davranışsal etkileri; zayıf akran ilişkisinden şiddet ve suç içeren davranışlara kadar çok geniş bir yelpazede değerlendirilebilir.

Çocuk Cinsel İstismarının Ortaya Çıkmama Nedenleri

Cinsel istismar, istismarlar içerisinde en zor ve geç açığa çıkan istismar türüdür. Bunun birçok nedeni vardır. Bunlardan ilki, çocuğun yaşadığı şeyden rahatsız olsa da, yaşadıklarının yanlışlığını bilemeyecek ve ifade edemeyecek kadar küçük olmasıdır. Çok küçük yaşta başlayan cinsel istismar, çocukta ilişkilerin normalde böyle olduğuna dair yanlış bir algı oluşturabilir. Bu süreçte, çocuk güvenli ve güvensiz dokunuşları birbirinden ayırt edemeyebilir. Bunun yanında taciz eden ona duygu sömürüsü ya da tehdit yoluyla söylememesi konusunda baskı uygulayabilir. Çocuk bu durumdan utanabilir ve bunun sadece kendi başına geldiğini düşünerek, bu durumu anlatmayabilir.

Aile istismarı fark etmeyebilir, etse bile durumu gizli tutmaya çalışabilir ya da çocuğun anlattığına inanmayabilir. Özellikle istismarcı babaysa, anne ailenin dağılması için, ailenin gelirini sağlayan baba olduğu için ya da kendisi de şiddet görmemek için bu duruma sessiz kalabilir. İstismar kardeşler arasındaysa, ebeveynler diğer çocuğun ceza almaması ya da toplumda damgalanmaması için sessiz kalabilirler. Çocuklar istismarı en çok annelerine anlatırlar, bunun yanı sıra güvendikleri bir aile büyüğüne ya da öğretmenlerine de anlatabilirler.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 2010 yılında yayınladığı "Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması"nda çocukların yüzde sekseninin yaşadıkları istismarı öğretmenlerine anlatmadıkları ortaya çıkmıştır. Çocuklar istismarı anneleriyle ve arkadaşlarıyla, oranı az da olsa paylaşmaktadırlar. Dolayısıyla istismarı resmi bir merci ile paylaşma oranı çok düşüktür.

Çocuğu Mağdur Konumuna İten Özellikler

Çocuklar en çok savunmasız oldukları için daha kolay mağdur olabilmektedirler. Ailesinden yeterli ilgiyi ve sevgiyi göremeyen, ailesinden uzakta olan çocuklar ilgi gösteren bir yabancıya çok kolay yaklaşabilmektedir. Bunun yanında eğitimde büyüklere itaatin koşulsuz bir şeymiş gibi gösterilmesi, yetişkinlerin fiziksel olarak daha güçlü olmaları, çocuğun ebeveynlerin birinden ayrı olması, ilgisiz ebeveynlere sahip olması, engelli ya da gelişimsel olarak geri olması, çocuğun pasif, bağımlı ve içe dönük olması, istenmeyen bir gebelik sonucu doğmuş olması, en önemli risk faktörlerindedir.

Çocuk tacizcilerinin özelliklerine bakıldığında, çoğunluğunun erkek, yaklaşık yarısının evli ve çocuk sahibi, düzenli bir işe sahip olan, çocukluklarında herhangi bir istismar türüne özellikle cinsel istismara maruz kalmış olan kişiler oldukları gözlenmektedir. Tacizciler sosyoekonomik açıdan farklı gruplara mensup olabilmektedirler. Dolayısıyla istismarcıların çok belirgin bir özelliği olmayıp, "sıradan" veya "normal" görünen insanlar olduklarını söyleyebiliriz.

İstismarın Yaygınlığı

Türkiye'de yapılan birçok araştırmaya göre, aile içinde gerçekleşen istismar olaylarının aile dışında gerçekleşen istismar olaylarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Özellikle erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha küçük yaşlarda istismar edildikleri, ama genelde kız çocukların çok daha fazla buna maruz kaldıkları ifade edilmektedir. İstismara maruz kalan çocuklarda kızların erkeklerden 3 kat daha fazla istismara uğradığı tahmin edilmektedir. İstismarcıların çoğunluğu erkek ve yine çoğu çocuğun tanıdığı biridir. Son yıllarda istismar ve ihmal vakalarında ciddi bir artış gözlenmektedir. Ancak bu durumun nedeni vakaların bildirilmelerindeki artış ve şikâyet mekanizmalarındaki iyileştirmenin de olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapılan kimi araştırmalarda istismarın ve şiddet olaylarının sosyoekonomik düzeyi düşük olan bölgelerde yoğunlaştığı gözlenmektedir. Ancak bu bazen yanıltıcı olabilmektedir. İstismar ve şiddetle ilgili yapılmış çalışmalar çoğu zaman bu bölgelerde yapıp sosyoekonomik düzeyi çok yüksek yerlerde yapılmadığı için, bu tarz genellemeler yapmak doğru değildir.

Çocuklar istismara uğradıklarını anlatmak istediklerinde, çocuğun sonuna kadar mümkünse sakin bir mekânda, onun yanına oturarak, duyguları açığa vurmadan, çok soru sormadan, çocuğu yönlendirmeden dinlenmelidir. Bunun yanında, çocuğun kullanmadığı kelimelerin kullanılmasından kaçınılmalıdır. Mümkünse çocuğun cümleleriyle olayın kâğıda aktarılması doğru olabilir, ancak çocuk bundan tedirgin olacaksa bu yapılmamalıdır. Çocuk istismarı başkasının başına gelmiş gibi anlatmak istiyorsa buna engel olmadan dinlemek, "neden?" gibi soru kelimeleriyle cümlelerimize başlamamak çocuğun rahatlamasını ve dinleyene olayı daha ayrıntılı anlatmasını sağlayacaktır.

İstismarın Ortaya Çıkması ve Bildirim Yükümlülüğü

Çocuk kendini suçlamaya eğilimlidir. Bazen istismarcı da çocuğu bu istismarın kendi hatası olduğu konusunda ikna edebilir. Dinleyen kişinin bunun asla çocuğun suçu olmadığı vurgusunu yapması önemlidir. Çocuğun anlattığı şeylerin gerçekliği sorgulanmamalıdır. Çocuk bunu hissederse anlatmaktan vazgeçebilir ve bir daha yaşadıklarını hiç kimseye anlatmak istemeyebilir. Yönlendirici soru sormaktan özellikle kaçınılmalıdır. Çünkü bu, çocuğun ayrıntıları farklı anlatmasına neden olabilir. Olayı dinleyen kişinin, bunu gerekli gördüğü kişiler ile paylaşacağını çocuğa bildirmelidir. Çocuğu dinleyen bir öğretmense, okulun rehberlik servisi ve müdürle iletişime geçtikten sonra adli birimlerle; dinleyen bir doktora, yine bildirme yükümlülüğünden dolayı olayı en kısa sürede adli mercilerle, dinleyen aileden biriye kolluk kuvvetleriyle ya da Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlükleri'yle iletişime geçebilir.

Kamu görevlilerin suç unsuru taşıyan bir durumu bildirmemesi de suçtur. TCK'nın 279 ve 280. Maddesi bu durumla ilgilidir. TCK Madde 279'da "Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." denmektedir. Sağlık mensuplarının suç bildirmemesi ise TCK Madde 280 ile düzenlenmiştir: "Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır."

Bunun yanı sıra bazen istismarı yapan bir kamu görevlisidir. Bu durum son zamanlarda ülke gündeminde de olan bir konudur. Özellikle Çocuk Esirgeme Yurtlarında kalan çocukların istismarı ile ilgili çıkan haberlerde istismarı yapanın yurttan çalışan kişiler olması durumu zorlaştırmaktadır. Devlet koruması altında olan çocukların bu şekilde bir duruma maruz kalması öncelikle zaten ailesinden uzak büyüyen çocukların ruh sağlıklarını ciddi anlamda zedelediğini ve çocukların ileriki yaşamlarında çok ciddi ruhsal sorunlarla karşılaşacağını söylemek mümkündür. TCK 103. Maddede cinsel istismarın "vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren veya koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, kamu görevinin ya da hizmet ilişkisinin

sağladığı nüfuzu kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde" verilecek cezanın yarı oranda arttırılacağı ifade edilmiştir. Ancak cezaların arttırılması istismar olaylarında tek başına caydırıcı değildir. Önleme ve kontrol mekanizmalarının daha sıkı olması, şikâyetin kolaylaştırılması ve bu tarz durumlarda hakkında şikâyet bulunan kişinin hemen açığa alınarak hakkında gerekli adli işlemlerin yapılması bu tarz olayların azalmasını sağlayacaktır.

ALINABİLECEK ÖNLEMLER- ÖNERİLER

- Çocuklarla devamlı karşı karşıya gelen doktor, hemşire ve öğretmen gibi meslek sahiplerinin çocuklarda istismar veya ihmal belirtisi gördükleri zaman TCK'nın 278-279-280. maddelerine göre ihbar yükümlülüğünün olduğu yazılı, görsel ve sosyal medya aracılığıyla duyurulmalıdır.
- Yazılı ve görsel basında çocuklarla ilgili olumsuz haberlerde sadece söz konusu olayın sonuçlarına değil nedenlerine ve çözümüne yönelik bilgilerinde yer alması sağlanmalıdır.
- Kamu spotlarının birçok konuda etkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla şiddet ve istismarla ilgili daha çok sayıda, çocukların ve gençlerin de dikkatini çekebilecek kamu spotları yapılmalıdır.
- Suça sürüklenmiş çocukların rehabilitasyonu yapılmadan bakıma muhtaç çocuklarla aynı kuruma yerleştirilmesi sakıncalı olacağından, bu konuda hassas davranılmalı, ancak suça sürüklenmiş çocuklar kesinlikle tecrit edilmemelidir.
- İstismara uğramış çocuklara, istismar konusunda uzman ruh sağlığı çalışanlarınca düzenli terapi hizmeti sağlanmalıdır.
- Suça sürüklenmiş çocukta ceza yöntemi yerine rehabilitasyon ve denetimli serbestlik gibi yöntemler kullanılmalıdır.
- Özellikle medya ve kamu tarafından yoğun olarak takip edilen istismar, taciz, tecavüz olaylarında yapılacaklar kamu vicdanını rahatlatmaktan ötesine giderek toplumsal duyarlılığı arttırıcı yollara gidilmelidir.

- İstismara ya da şiddete uğrayanların başvurabileceği merkezler artırılmalı ve bu merkezlere nasıl ulaşılabileceği ile ilgili okulların hepsine bilgilendirici toplantılar ya da dersler verilmelidir.
- İstismara uğramış çocuğa yaklaşım konusunda bütün ilgili çalışanlara (öğretmen, kolluk kuvvetleri, hâkim-savcı, sağlık çalışanları vb.) eğitim verilmelidir. Çünkü istismara uğramış kişiye yaklaşım mağdurun psikolojik olarak daha fazla yara almaması ve olayın adli olarak doğru bir şekilde çözülmesi için önemlidir.
- Bütün devlet kurumlarında sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar istihdam edilmelidir.

KAYNAKLAR

Balcı, Yasemin, Herkes İçin Adli Tıp, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları, 2008

Ögel, Kültegin, Çocuk, Suç ve Bireyselleştirilmiş İyileştirme, Haziran, 2014, Ankara, www.ogelk.com

Özden: Salih Yaşar, Adli Psikiyatri, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2015

Polat, Oğuz, Klinik Adli Tıp, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013

Polat, Oğuz, Çocuk ve Şiddet, İstanbul: Der Yayınları, 2001

Polat, Oğuz, Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007

Yaman, Ömer Miraç, Apaçi Gençlik, İstanbul: Açılım Kitap, 2013

Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu- UNİCEF, 2010, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf>

www.cocuklaricinadalet.org

PANEL- 5 GENÇLİK - HAYAT - GELECEK

OTURUM BAŞKANI
Uzm. Dr. Mehtap Arslan DELİCE

Konuşmacılar
Mehmet DİNÇ
Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ
Serkan GÜR

TEKNO-GENÇLİK

Mehmet DİNÇ

Tekno-geçlik meselesi üzerinde önemle durulması gereken ciddi bir mesele. Tahmin ediyorum sizler de anne-baba, dayı-teyze ya da hiç bir şey değilse bile gelecek nesille ilgili dertlenen insanlar olarak muhakkak ilgileniyorsunuzdur. Çünkü teknoloji ve gençlik kelimeleri yan yana geldiğinde herkesin bir şekilde dikkatini çekiyor. Çok kimse anlamlı bir şekilde kafa sallıyor ve bu konuda bir şeyler söylemek istiyor.

Gençlik ve teknoloji yada tekno-geçlik dendiğinde insanlar gerçekten böyle bir problemimiz olduğunu düşünüyorlar. Her ne kadar bir problemimiz olduğu kısmına katılsam da iki tane yanlış algının var olduğunu da ifade etmek isterim. Bunlardan birincisi teknoloji ile alakalı problemler söz konusu olduğunda aklımıza genelde internet ve gençler geliyor. Teknoloji ile ilişkide bir problem yaşıyorsa ya da yaşanacaksa bunu gençler yaşıyor/yaşar gibi bir ön kabulümüz var sanki. Hâlbuki biz görüyoruz ki teknoloji ile ilişki konusunda yetişkinlerin hatta yaşlıların bile ciddi problemleri var. İkinci olarak yine teknoloji dediğimizde aklımıza özellikle internet geliyor ama televizyonla kurulmuş inanılmaz sağlıklı bir ilişki söz konusu, en azından bizden önceki nesilde. Halende Türk toplumunda televizyonla ilişkinin oldukça sağlıklı devam ettiğini üzülerek söylemek zorundayım. Şu sözü çok duymuşsunuzdur evde hiç ses yoksa ses olsun diye televizyonu açık bırakıyorum yani televizyonun sesi ile televizyonun programları ile bu kadar yakın diyebileceğimiz bir ilişki kurulmuş. Dolayısıyla teknoloji ile problemler ilişki meselesi dediğimizde sadece gençleri ve interneti değil daha geniş bir popülasyonu ve araçları göz önünde bulundurmamız zorundayız.

Belki eğer mesele gençlerin meselesi ise; yaşlıların böyle bir meselesi olduğu içindir. Yetişkinler ekran başında kalmayı, ekran başında yaşamayı çocuklarına model olarak öğrettikleri için çocuklar ve gençler ekran başında yaşamaya devam ediyor; ama tek fark onların tercihleri televizyon ekranı olmuyor.

İkinci mesele teknolojiyi kullanıyoruz günlük hayatımızda kullanalım, çok güzel, gençlerde kullanıyor, gençlerde kullansınlar çok güzel ama nasıl kullanacağımız konusunda ciddi bir

farkındalık sıkıntısı yaşıyoruz. Hem yetişkinler hem çocuklar hem gençler için nasıl kullanalım, hangi çerçevede kullanalım, nasıl bir ölçümüz olsun konusunda net çizgiler çizilmesine çok acil ihtiyacımız var. Çünkü bugün geldiğimiz noktada teknolojiyi hayatımızdan çıkarmamız asla mümkün değil zaten çıkarmayalım da. Teknolojiyi azaltmamız da korkarım mümkün değil. Yani biz konuşmalarımızda ideal saat şu kadar saattir, şu kadar saatten sonra çocuklarımız kullanmasın diyoruz. Ama bugün geldiğimiz nokta, ideal ölçülerin iki üç katının normal ölçüler haline geldiğini gördüğümüz bir nokta. Bu yüzden ideal ölçünün yanında büyük bir grup teknoloji kullanıcısı için biz bir çerçeve noktasında kullansın zarar görmesin ne kadar kullanırsa kullansın noktasındayız. Bu noktaya gelmemizde bugünün yaşam şartlarının çok önemli etkisi var hiç şüphesiz. Bunu biz gençlerle çalışmalarımızda görüyoruz.

Hayatlarının inanılmaz sıkıştığı, daraldığı, hayata tutunmakta ciddi anlamda zorluk çektikleri, hayatta mutlu oldukları şeylerin her geçen gün azaldığı bir dönemden geçiyoruz. Ve biz onlara diyoruz ki bu kadar internet kullanmayın, teknolojiden biraz daha uzak durun, sağlıklı kullanın canım, sanal alem sana bu kadar cazip gelmesin. Ama gerçek hayat bu kadar cazip değil, gerçek hayat inanılmaz çekilmez, inanılmaz yaşanılmaz, inanılmaz inanılmaz sıkıcı ve bu dönemin çocukları ve gençleri tekdüze yaşamaya mecbur kalıyorlar. Dolayısıyla bugün bu kadar yıldır teknoloji internet bağımlılığı konusunda çalışan biri olarak gelmiş olduğum durum şu; kurtarabildiğimizi kurtaralım çok iyi, ama gençlerin büyük çoğunluğu teknolojiyle sağlıklı bir ilişki kurmaktan çok uzak. Bizler en azından belli net bir çerçeve verelim ve o çerçeve üzerinde çocuklar kullanabilsinler. Dolayısıyla bu konuşmamda sizlerle böyle bir çerçeve paylaşmak istiyorum. Kullansınlar ama nasıl kullansınlar ve kullanırken neyi asla yapmasınlar bunu sizlere sunmaya çalışacağım.

Nasıl kullanalım sorusunun birinci cevabı **sorumlu kullanım**. Mutlaka ve mutlaka insan teknolojinin hangi aracını kullanırsa kullansın, hiçbir şekilde hiçbir kimseye zarar vermemek zorunda. Ne ifadeleriyle, ne sözleriyle, ne yalanlarıyla, ne profili ile gerçek hayatta doğrusu neyse gerçek hayatta nasıl bir hayat yaşıyorsa, sanal hayatta da aynı doğruları yaşamak aynı gerçekleri sanal hayata taşımak, aynı hassasiyetle yaşamak zorunda. Bunu öğretmemiz lazım; çünkü siber zorbalık¹ olsun,

¹ Siberzorbalık, diğer kişilere zarar vermek amacıyla, bir birey ya da grup tarafından, elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı, kısa mesaj servisi, karalayıcı web siteleri ve karalayıcı online kişisel oylama siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını içeren; kasten, tekrarlayıcı bir şekilde ve düşmanca davranışları destekleyen davranışlardır. Arıcak T, Siyahhan S, Uzunhasanoglu A, Saribeyoglu S, Ciplak S, Yılmaz N, Memmedov C. "Cyberbullying among Turkish adolescents" *Cyberpsychol Behav*. 2008 Jun;11(3):253-61. doi: 10.1089/cpb.2007.0016.

sexting² olsun gençlerin ve çocukların bu konuda ciddi sorunlar yaşadığını görüyoruz, biliyoruz.

İkincisi **güvenli kullanım**. Nasıl teknoloji kullanırken zarar vermeyeceğiz diyorsak aynı zamanda zarar görmeyeceğimiz bir şekilde kullanmayı da mutlaka bilmek zorundayız. Bununla alakalı çok sayıda kolay ulaşılabilir ve ücretsiz güvenlik önlemleri var. Özellikle sosyal medyada ne paylaşılar, ne kadar paylaşılır kiminle paylaşılır, ne yazılır ne yazılmaz, kime ne söylenir ne söylenmez, kime nasıl güvenilir, nasıl güvenilmez konusunda ciddi bir eğitimin verilmesi gerekiyor. Belki okullarda ders olarak okutulması gerekiyor.

Aktif kullanım yani kullanımı sadece mevcut sanal malzemelerin tüketilmesi olarak değerlendirmeyip sanal âlemde herkesin yeteneğine ve ilgisine göre bir şeyler üretmeye çalışarak kullanması bir diğer önemli kullanım ölçüsü. Yani dünyanın bir sürü problemi var. Bu problemlerle alakalı ben bilgim doğrultusunda yeteneğim doğrultusunda kabiliyetlerim doğrultusunda nasıl bir katkıda bulunurum bulunabilirim bunun peşine düşmesi lazım. Her yaşta insanın, her eğitimden insanın mutlaka başkalarına faydalı olabilecek bir şeyleri üretmesi söz konusu olabilir. Dolayısıyla kullanırken sadece tüketici olmak değil üretim sürecinde de yer almak, üretime de bir şekilde katkıda bulunmak bir insana dahi olsa faydalı olmaya çalışmak teknoloji kullanımında çok önemli bir diğer konudur. Bakınız bununla alakalı çok güzel bir örnek var. Bir genç 16 yaşında bir dertle başlamış o dertten yola çıkıp ne yapabilirim düşüncesiyle beraber bir şeyler ortaya çıkarmış ve tamamen teknolojiyi kullanarak yani teknolojiyi kullanacağız çok kullanacağız tamam hem de çok kullanalım ama bu kullanımımız insanların insanlığın bir işine yarasın ve ben de bundan hakikaten iyi hissedeyim kendimi hakikaten mutlu olayım işte bu gencin paylaşımı:³

Çok önemli bir soru soruyor ve bizim bu soruyu çocuklarımız içinde sormamız lazım bu çocuğun imkanı yok, elektrik yok, bulunduğu bölgede doğru düzgün internet yok, harçlık yok hiçbir şey yok ama bir problem görüyor ve problemle alakalı 16 yaşında öne çıkıp bir şeyler üretiyor. Bizim çocuklarımızın keyifleri sınırsız interneti var, fevkalade harçlıkları var, eğitilmiş anne babaları, onları

² Sexting; Kişinin vücudunun tamamını ya da bir parçasını çıplak olarak kendi isteğiyle fotoğraflaması ve başkalarına -genellikle akıllı telefonlar üzerinden - göndermesidir.
https://www.researchgate.net/profile/Jaishankar_Karuppattan/publication/255564695_Sexting_A_new_form_of_Victimless_Crime/link-s/557c5d6208aeb61eae236267.pdf

³ Ludwig Marishane: Susuz banyo yapmak
https://www.ted.com/talks/ludwig_marishane_a_bath_without_water?language=tr
Eğer milyonlarca insanın yapmakta olduğu gibi bir testi su için bir mil yol yürümek zorunda kalsaydınız, bu değerli suyu muhtemelen banyo yapmak için harcamazdınız. Genç girişimci Ludwig Marishane bu muhteşem, komik hikayesinde icat ettiği ucuz, temiz ve pratik çözümü anlatıyor: DryBath, dünyada banyo yerine kullanılabilen ilk losyon.

yönlendirebilecek ufuklarını açabilecek anne babaları var. Bizim çocuklarımızı durduran ne? Bunun üzerinde bir durmamız lazım. O yüzden aktif kullanım konusunda mutlaka gençlerimize cesaretlendirmeye ihtiyacımız var. Bu örnekleri arttırmaya göstermeye tanıtmaya anlatmaya ihtiyacımız var. İşlevsel kullanımınla alakalı bir örnek var. Ama hocaların vaktini yememek için ondan hiç bahsetmiyeceğim. Mesele şu; bu işlevsel kullanımda teknolojiyi kullanalım ama sadece candycrush⁴ oynamak için kullanmayalım sadece dünya kadar balon patlatmak onu yapmak bunu yapmak için kullanmayalım. İşimize yarayacak şekilde yeteneklerimizi kabiliyetlerimizi arttıracak şekilde de kullanalım. Bunun için dünya kadar alternatif mevcut. Faydalı kullanım çok önemli; yani nasıl inanılmaz şekilde gereksiz yiyeceği midemize doldurmuyorsak, inanılmaz şekilde gereksiz nerede kenarda köşede kalmış bilgi varsa malumat varsa işe yaramaz şey varsa haber varsa zihnimize doldurmayalım. Mutlaka bir süzgeçten geçirelim. İnternette yazan her şeyi faydalı faydasız zihnimize dökmeyelim; çünkü beden obez olduğu gibi zihinde obez olur. Beden obez olursa ne kadar zarar görüyorsa zihin obez olursa çok daha fazla zarar görmüş olur.

Bir diğer mesele **bilinçli kullanım** yani internette yazdı diye inanmamak. Mutlaka doğru kaynaklardan doğru bilgi kaynaklarından faydalanmayı öğrenmek. İnternette de bunları bulmak bakın burada inci sözlükte yayınlanan bir yazı beyler size yemin ediyorum trollüğün kralını yaptım⁵ diyor. Gezi olayları sırasında Yunanistan'daki eylemden bir caps alıyor koyuyor. 2000 tweet atmış. Beş tweet de 80.000 takipçisi bulunan insan tarafından. Bir tweet bulmuş alttaki yorumlarda cabası diyor, bir ötekisi diyor ki aynısını ben de yapıyorum, iç savaş çıkarcaz diyor. Bundan keyif alıp bunun üzerine espiri kuran, insanların algısını bozan, insanları birbirine karşı nefretle dolduran, kendini bilmez gençler. Bunların yaptığı yanlış ama bunların yaptığı ne kadar yanlışsa daha yanlış olan bir şey daha var ki bu bilgiyi retweetleyip yayan gençler. Dolayısıyla bu anlamda mutlaka farkındalığın bir ölçü ve bir çerçeveye oturtulması lazım.

Çevreci kullanım çok önemli. Askeriyede bilirsiniz bazı kamu kurumlarında da var; Elektriğin üzerinde yazar "lüzumsuzsa söndür" internet için de aynısı geçerli. Lüzumsuzsa kapatmamız lazım. İnternet boş vakitlerimizde önümüze gelen her yere girdiğimiz bir şey olmaması lazım. Çünkü ciddi anlamda enerji tüketiyor. Bununla alakalı yapılan bir çalışma var; diyor ki google'dan

⁴ Candy Crush Saga akıllı telefonlar ve Facebook'ta oynanabilen bulmaca türünde bir video oyunudur. King.com tarafından 2012 yılında geliştirilmiştir. Mart 2013 itibarı ile aylık ortalama 45.6 milyon kullanıcı sayısı ile FarmVille'yi geçmiştir.

⁵ http://www.trthaber.com/haber/gundem/kendi-yalanlarini-kendileri-itiraf-etti-88216.html

bir arama yapmakla bir kahve ısıtmak için tüketilen enerji eşit.⁶ Google'dan kaç tane arama yapıyoruz. Dünyanın kaynaklarından gidiyor. Dünya kaynakları inanılmaz bir şekilde ziyan oluyor. Ondan sonra global ısınmadır, küresel ısınmadır, sellerdir felaketlerdir, depremlerdir sıkıntı çekiyoruz. Dolayısıyla çevreci kullanımda mutlaka göz önünde bulundurmamız, "lüzumsuzsa söndür, lüzumsuzsa kapat, kullanma" demeyi yaşamayı öğretmemiz lazım çocuklara.

Dürüst kullanım telif haklarına riayetle bu da çok önemli bir mesele. Ama çok ihmal edilen meselelerden bir tanesi

Sağlıklı kullanım bu da en temel meselelerden bir tanesi. Yanlış duruş, uzun otuşlara bağlı bedeninin ciddi anlamda bozulması. Gençlerde romatizma olur mu oluyor, genetik mi değil tamamen yanlış oturmaya bağlı olarak ellerde kaslarda duruşlarda kemiklerde ağrılar bozulmalar var, ciddi olarak var.

Bilgili kullanım ne kadar hızlı verimli etkili kullanabilirsek o kadar iyi. Dolayısıyla okullarda öğretilmesi gereken önemli konulardan bir tanesi 10 parmak bilgisayar kullanım meselesi. Bir diğeri işimi göreceğim çıkacağım, çok uzun kalmayacağım. Burada ne kadar hızlı kullanırsan ne kadar hızlı bir şekilde aradığına ulaşırsan amacına ulaşırsın o kadar faydalı bu temel bilgiyi de öğretmek çok önemli.

Son olarak **sınırlı kullanım** meselesi yani kullanım asla sınırsız olmamalı. Girdim, ne zaman çıkıcam belli olmaz. Allah ne verirse, ne kadar giderse gideceğim şeklinde kullanım olmaz. Mutlaka başlangıçta başlarken bir ölçü olması gerekli. Çocukların bunu çerçeve olarak bilmesi ve kendiyi içselleştirmeleri, hayatlarına sokmaları. Çünkü bunlar idari ölçüler. Uygulanabilir mi? Ne kadar uygulayabilirsek çok fazla olacak burada sadece 9 tane modeli 9 maddeyi düşünerek bilerek internetin başına geçerlerse çok daha faydalı çok daha verimli kullanacaklardır. Bir de bir noktayı göz önünde bulundurmak lazım o da şu; kullanıma bir ölçü çizdik ama bu kullanım asla bedenene sağlıklı ve dinç bir genç olmasına engel olmamalı. Ruhunun güçlü ve enerjik bir genç olmasına

engel olmamalı. Zihni açık ve bilge bir genç olmasına engel olmamalı. Kalbinin zengin ve geniş bir genç olmasına engel olmamalı. Çevresi iyi ve doğru bir genç olmasına engel olmamalı.

Teknolojinin hangi kullanım alanı olursa olsun -çünkü yaşamak umurunuzda ve bu dünyaya hesabını vereceğimiz bir hayat yaşamak üzere geliyoruz- gençlerin de hayata tutunmaları hayatla anlamlı bir ilişki kurmaları lazım. Onların da bizim de yaşantılarımız umurumuzda olmalı, hayati ciddiye almalıyız. Sabrınızdan dolayı teşekkür ederim.

Konu ile ilgili daha detaylı okuma için; Mehmet Dinç, Teknoloji Bağımlılığı ve Gençlik, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik Araştırmaları Dergisi, Yıl:2015 Cilt: 3 Sayı:7.

<http://www.genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/pdfs/article56tr.pdf>

⁶ Dr.Alex Wissner- Gross, Harvard University, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7823387.stm>

ÇALIŞAN GENÇLER İŞ HAYATI VE SOSYAL GÜVENLİK

Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ

Çocuğun çalışma hayatında korunması sadece ailenin bir sorunu değil, oraları geçelim. Gelir dağılımındaki adaletsizlik sadece bizim değil, bütün dünyanın sorunu. Çocuk işçiliğinin en önemli sebeplerinden başlıcaları; gelir dağılımındaki adaletsizlik, sağlam aile yapısının olmaması, bildiğimiz yoksulluk, eğitimin olmaması.

Çocuklar eğer 14-15 yaşında çalışmaya hayatına başlamak zorunda kalıyorlarsa, eğitimlerini tamamlayamıyorlarsa veya o kadar eğitimi yeterli görüyorlarsa orada çocuk işçiliğini önlememiz mümkün değil. Diyeceğim şudur ki; bu bize özgü bir sorun değildir, bütün dünyaya özgü bir sorundur, “ben hukukçuyum sizin kadar bilmem mümkün değil” diyemem. Bu dönemin iyi geçirilmesi ilerdeki bir insan profili bakımından son derece önemli. Bu dönemi çalışarak, henüz psikolojik ve fiziksel olgunluğa erişmeden ezilerek geçirdiği takdirde, bunun ilerde mutlaka bir şekilde sancısı ortaya çıkacaktır. Konu, bütün Dünya’nın bir insan hakları sorunudur.

Ben hayatta ne bizdeki tahminlere, ne yurtdışındaki tahminlere inanmam. Fakat yine de söyleyeyim, tahminlerde aşağı yukarı 250 milyon üzerindeki çocuğun sefalet ortamlarında çalıştırıldığından bahsediliyor.

Aynı zamanda bu tarihi süreçte çok gerilere giden bir konu. En fazla tavan yaptığı zamanlar, Amerika’daki kölelik dönemi ve İngiltere’deki sanayi devrimi sonrasındaki çalışma şartları. Yani çok uzun bir tarihsel gelişimi var. Tabii bazen memnuniyet verici şeylerde görüyoruz. Özellikle gelişmiş ülkeler diyor ki “Eğer uzak doğuya gidip de çocuk işçilere bunları yaptırmışsan bu malı protesto ediyorum.” Umarım bizim ülkemizde de bu şekilde pesimist bir inisiyatif kullanılması artar.

İnsan hakları sorunudur dedik. Nedir bu insan hakları? Herkes söylüyor, herkesin dilinde. Benim doğuşla beraber sahip olduğum hak, bunu benden kimse alamaz, bunu bana kimse veremez. Aslında devlet dediğimizde baktığımız zaman zulmeden bir yapı değildir. Devlet; bir hizmet

mekanizması olup, insan haklarının korunmasına saygı gösterir, insan haklarını koruma çerçevesi sağlar ve uygulanmasını gerçekleştirir. Ancak o zaman bir devletten bahsedersiniz, öbür türlü iş kâğıt üstünde kalır.

İlk diğer ülkeler ne yapmış veya uluslararası kurallarda ne yapılmış diye baktığımızda, bildiğimiz birleşmiş milletlerin bu konuda ki **Çocuk Hakları Sözleşmesidir**. En başında gelen ilkesi çocuk işçiliğinin yasaklanması ve ortadan kaldırılmasıdır. 17-20 tane temel hedef sayılıyor. Bunların içinde en önemlisini çocuk işçiler oluşturuyor.

Peki, bu çalışma hayatında çocuk işçiler kimler? Birleşmiş Milletler sözleşmesinde 18 yaşının altındaki, Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmesinde 15 ve üzerindeki, bizim İş Kanunu çalışma mevzuatımızda 14 - 15 yaş arasındaki kişilere çocuk işçilerdir denir. 15 yaşın üzeri, 15-18 arasına genç işçi deriz. Aslında baktığımız zaman 18 yaşın altındaki işçiler tamamen sizin anladığınız anlamda çocuk işçidir.

Kanun ayırırken “14-15 yaş arası ancak şöyle yapabilir” onu diğerlerinden ayırmak içinde “bunlar çocuk işçidir” der. 15-18 yaş arasını da genç işçi olarak tanımlar. Ama hepsi aslında çocuk işçi durumundadır.

Bu neden engellenemiyor? Çünkü bizde ve Dünya’da çocuk işçiliği ucuz ve kayıtsız işçiliktir. Bir yandan da şunu karıştırmamalıyız; Bazı hususlar var, bunlar sadece yetişkin engelli ve çocuk engelli problemi değil. Baktığımız zaman bizim ülkemizdeki engelli insanların problemi, aslında ülkenin engelli insanlara bakışındaki problem. Yoksa çalışma hayatı bakımından, yetişkin engellileri ayrı, çocuk engellileri ayrı değil, aynı tutuluyor.

Çocuklara özgü özel alanlar çok, ama özel spesifik zorluklardan bahsetmek istemiyorum. Çalışma hayatı zaten kayıtsız. Düşünün ülkenin %45-50 civarı, özellikle tarım kesiminde kaçak çalışıyor deniliyor ve sigortasız çalıştıklarını söylüyorlar. Çocuk da onun bir parçası, yani sadece çocuğa özgü bir sorun değil. Ama çözüm bulabilmek açısından, taşları yerine güzel oturtmak lazım. Bu şimdi Avrupa’da da, Amerika’da da, İngiltere’de de var. 1919 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü denen bir örgüt çıkıyor. “Bütün Dünya’da çalışma şartları konusunda standart sağlayacağım.

Orada ayrı çalışma şartları, burada ayrı çalışma şartları olmayacak” diyor. Bu sözleşmeler arasında en önemlileri de asgari çalışma yaşıyla ilgili ve çocuk işçiliğinin yasaklanmasına ilişkin sözleşmeler. Bir yerinde “Çocuk işçiliğinin önlenmesi diye bir şey duyarsanız şu ifade etsin. Sözleşme yapır da ben çocuk işçiliğini bir anda yasaklayamam diyorsanız, bari en kötülerini sayın” diyor. Çocuk istismarı, çocuğun fuhuşa sürüklenmesi, çocuk askerler, çocuğun işkence görmesi. Çocuk işçiliği zaten kötüdür ama en kötüsü bunlardır. Herhangi bir şekilde duyarlı olan bir devlet mutlak surette bu sözleşmeyi imzalamasa bile bunları yerine getirmek zorundadır.

Çocuk işçiliğinin tabii ki sakıncası var. Benim gönlüm ister ki, çalışma hayatı ve çocuk kavramı aynı cümlede geçmesin. Devlet 18 yaşından önce çocukları çalışma hayatına girmek zorunda bırakmasın. Ama böyle bir gerçeğimiz var derken aman ha sakın bizim ülkemize özgü bir gerçek olarak bunu düşünmeyin, bu her yerde olan bir gerçek.

İsmi hep duyduğumuz **Unicef** savaştan sonra sadece 13 Avrupa ülkesindeki çocuklara yardım için kuruluyor. Sonradan bunun güzel bir şey olduğuna karar verip, bunu Birleşmiş Milletler çatısı altına alıyorlar ve bütün dünyada geçerli oluyor. Çocuk Hakları Sözleşmesini temel alıyor ve Unicef “Çocukların çalışma hayatındaki istismar, psikolojik olsun, fiziksel olsun aklınıza gelebilecek her türlü istismardır ve ezilmemesine karşı devlet her türlü önlemi almakla yükümlüdür” diyor.

Bu konuda ne yapabilirler? Örneğin; işe kabul için asgari bir çalışma yaşı belirlerler, günlük çalışma süresi içerisinde belli bir sınırlama koyarlar en önemlisi hukuki açıdan iyi belirlerler. Bakın bizi hukuk ile ahlak kurallarından ayıran en temel ilke şudur; Hukukun yaptırımı vardır, ahlak kurallarının yaptırımı yoktur. Toplum nazarındadır. Toplumun, ailenin, babanın gözündedir, bir yaptırımı yoktur ama hukuk dediğiniz zaman bilin ki yaptırım gücü vardır.

Diyor ki “yaptığın düzenlemenin içini boş bırakma, buna uyulmadığı takdirde kurul tarafından denetlenecek bir mekanizma kur ve mutlak surette ağır yaptırımlara bağla.” Bizim en önemli sorunlarımızdan bir tanesi bu. Bunu size samimiyetle söylüyorum. Aman her duyduğunuza lütfen inanmayın. Zannediyor musunuz ki biz de mevzuat eksikliği var, mutlaka vardır. Ama hani madende kaza oluyor, hemen “şu mevzuatımız olaydı da, bu kaza meydana gelir miydi” deniyor. Vallahi de

yalan, Billahi de yalan. Bizim mevzuatımızda derki; iş sağlığı güvenliğinin gerektirdiği bütün önlemleri almakla yükümlüsün. Yazılı olsun veya olmasın, bütün önlemleri almakla yükümlüdürler. Sorun nerede biliyor musunuz? Siz zannediyorsunuz ki veya gençler, benim annem, babam zannediyor ki, o kazalar oluyor sonra bu insanlar cezasız kalıyor. Hiç de öyle değil. Bizim mevzuatımız, bizim bir devletimiz var ve küçük bir devlet değiliz. Mutlak surette bunlar, hem tazminat ödüyorlar, hem ceza görüyorlar. Sadece aradan 3-5 sene geçtiği için sizin bilginiz, haberiniz olmuyor. Ama hukuk düzeni bakımından en önemli şey bunların yaptırımının olup olmaması değil, vatandaşın bunlarla ilgili yaptırımın olmadığını düşünmesi. Nasıl olsa ayarlanmıştır nasıl olsa olmuştur düşüncesi. O da nereden geliyor? Hayatında o denetimi görmüyor. Bizim mevzuatımızda hüküm yok, anayasada var, durum bu. Biz sosyal bir hukuk devletiyiz. Anayasa “Çocuğunu da, engellini de yurtdışında çalışan vatandaşını da, kadını da korumak üzere özel olarak önlem almakla yükümlüdür.” diyor. Sonra 2010’da bir Anayasa değişikliği yapıldı. Oraya ufak bir hüküm konuldu. Olur ya kadınları veya çocukları koruyan özel bir düzenleme yapılır. Hop Anayasa Mahkemesi’ne gider, anayasa eşitliğine aykırıdır niye çocuğa daha fazla veya kadına daha fazla hak veriyorsun? demmesin diye 2010 değişikliğinde dedi ki; “Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, hak ve vazife şeklinde dul ve yetimler vs. için alınacak olan tedbirler eşitlik ilkesine aykırı görülemez yani pozitif ayırım yapabilirsin.” Pozitif ayırmacılık dediğimiz esas var ya bu onunla ilişkili bir madde.

Evet, sosyal bir devletiz. Güçsüzü güçlü karşısında koruyan, 50 tane tanım getiririm. Devlet demek, korunmaya muhtaç olan kişileri koruyan devlet demektir. İstedığınız kadar kâğıt üstünde, kanunlarınız olsun onu somutlaştırmak için düzenlemeniz yoksa o zaman sosyal devletin bir anlamı kalmayacaktır.

Şimdi zaten bizde sosyal hizmetler kapsamında, korunmaya muhtaç çocuklar için, koruma kararı çıkartılabiliyor ve gerekirse ailesinin elinden alınıyor. Milli Eğitimin okullarında ana fuhuşta, baba içkide, öbürü kumarda olan çocuğun geleceği bakımından tehlike söz konusudur deyip, koruma kararı alıyoruz.

Bizde evvelden gelen “Sana belediye baksın” diye bir laf vardır ya. Belediyelerle ilgili olan şaka bir laf değil, hukukta olan bir laftır. Devlet sana bakar.

Niye görmüyoruz? Mevzuatımız var, ama bunu hayata geçirecek olan önlemlerimiz demek ki yeterli değil. Şu dışarıdaki çocuk çalışanları gördüğümüzde ben burada ne anlatırsam anlatayım, mevzuat ne anlatırsa anlatsın bu gerçek ve onlara inanmayacak ve yok zannedecekler. Kapsamlı bir programa, toplumsal bir mutabakata ihtiyaç var. Aman bu mutabakatın da 23 Nisan'da bir tanesini başkan koltuğuna oturtup, bir de Taksim meydanına çıkıp, ayakkabı boyacısı çocuğa mikrofonu dayayıp "23 Nisan'dan haberin var mı? Yok dedi" demekle olduğu sanılmasın. Bununla toplumsal mutabakat olmuyor ve bir günlük sabun köpüğü gibi sönüp gidiyor. Tabii istatistiklere ihtiyaçlarımız var. Ne kadar çocuk korunmaya muhtaç, ne kadar çocuk çalışma hayatında, kim hangi sebeple çalışıyor? Gerçekten dünyadaki rakamlara da, bizdeki rakamlara da inanasım gelmiyor. Sonra mevzuat diyorsunuz ama gerçekten ihtiyaçlar mevzuatın önüne geçiyor. Önce internet çıkıyor, sonra onun için bir düzenleme yapmak zorunda kalıyorsunuz.

Çocuk işçiliğini bir de sakın yanlış anlaşılmasın, anneler, babalar destekliyor. Son 5 - 10 senedir çocuklar sahnede, medyada, reklam filmlerinde ve bunların çalışma sürelerine ilişkin olarak da en ufak bir özel düzenleme yok. Yahu çocuğun psikolojisi yok mu? Arkadaşlar söylüyor; hele ki rol almaya çalışırken ayrı bir baskı, rol aldıktan sonrası ayrı bir baskı, çok kötü ve bakın bu annelerin babaların çok desteklediği bir şey. Bundan 3-5 sene önce miydi neydi, bende izliyordum. Atv'de çocukların yarıştığı O Ses Türkiye gibi bir program vardı, kaldırıldı. İlk başta ben de tepki gösterdim "aaa ne güzel izliyordum" dedim. Ama kaldırılması doğru oldu. Çünkü o yaşta çocuğu, o ortama sokmanız mümkün değil. Bunlardan dolayı bizim mevzuatımızdaki düzenlemeler başlıyor. Evet! Yeterli olmayabilir ama inanın ki çoğunlukla yeterli. O bakımından denetim ve uygulama eksikliği sorunumuz vardır. Bizim mevzuatımızda "çocuk işçiyi istediğin zaman çalıştırabilirsin" diyen bir hüküm mü var zannediyorsunuz? En az çalışma yaşı 14'tür. İstedığınız kadar buraya yazın, 13 yaşındaki çocuğu denetlemediğiniz zaman bunun bir anlamı kalmayacaktır. Bunlar her işte mi çalıştırılmıyor? Hayır! Bunlar mevzuatta var vaktinizi almamak için tek tek saymıyorum. 3-5 sayfa mevzuat dolu. Burada, ancak bedeni gelişimlerine, psikolojik gelişimlerine zarar vermeyecek hafif nitelikteki işlerde çalıştırabilirsin der. Yani siz zannediyor musunuz ki, çocuklar çalışma hayatına girdiği zaman sosyal sigortaları yok. Aslında var. İşveren, zannediyor musunuz ki iş sağlığı tedbirleri almak zorunda değil, kesinlikle almak zorunda. Buraya doğru yerden bakmalıyız. Biz sadece bu

konuda değil, her konuda aman hemen mevzuat yapalım diye düşünüyoruz. Ya efendim eski mevzuata uyulduğunu denetleyebildin mi? de yeni mevzuat istiyorsun. Sonra 3-5 sene geçtikten sonra işler düzelmedi diyoruz. Bırakın Allah'ınızı severseniz yeni mevzuat yapmayı falan, inanın bütün o söylediğim uluslararası belgelere biz zaten tarafız ve imzaladık. Bizim onların dışında kalmamız falan mümkün değil. Biz Dünya'ya entegre olan bir ülkeyiz ve onların hepsini yerine getirmek zorundayız. Bizim temel sorunumuz ki bu engellisi bakımından da, kadının korunması açısından da, üniversite öğrencisi bakımından da, çocuk işçiler bakımından da öyledir; denetimin yeterli düzeyde yapılamaması ve hayata geçirilmemesi. Sorunun temeli budur. Hepinize saygılar sunuyorum.

“BİR HAZİNE OLARAK GENÇLİK, ÜLKEMİZİN GENÇ NÜFUS POTANSİYELİ VE GELECEK VİZYONU”

Serkan GÜR

İstanbul İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Gençlik çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini ifade etmekle birlikte geçmişle gelecek arasında kurulacak bağın en kuvvetli taşıyıcısıdır. Gençlik sürecinin sağlıklı geçmesi önemli olmakla birlikte gençlerin siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik dinamiklerin tümüne katılımı ülkemizin kalkınması açısından son derece büyük önem taşımaktadır. Gençler gelişmenin ve kalkınmanın devamlılığını sağlayacak en temel unsurdur. Bu anlamda gençlerin potansiyelinin ve kapasitelerinin doğru kullanılması büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizin nüfusunun yarısı 30 yaşın altındadır ve 14-29 yaş arası genç nüfusumuzun sayısı ise yaklaşık 20 milyondur. Bu genç nüfusun %70'i 2023 yılında çalışma çağına olacaktır. Bu verilerden hareket edildiğinde genç olan nüfusumuzun ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişiminde önemli rol oynayacağı açıkça ortadadır. Bu nedenle genç nüfusun hem niceliksel hem de niteliksel gelişimini sağlamak öncelikli hedef olmalıdır. 2023 yılında çalışma çağına olacak bu genç nüfusun toplam nüfus içindeki payı Avrupa nüfus ortalamasının oldukça üzerinde olmasına rağmen Türkiye'nin bu genç neslin potansiyelini kavrayıp, kullanabilecek kapsamlı bir gençlik politikası yoktur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın insani gelişme raporu Türkiye başlıklı gençlik raporunda da Türkiye'de belirgin bir gençlik politikasına ve gençliğe destek olacak kurumlara ihtiyaç olduğu ve bu gençlik politikalarını yönlendirecek bir rehberin, yol haritasının, bir stratejinin olmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda; ülkemizin sahip olduğu bu genç nüfus gücünün gelişime önemli katkılar sağlayabilmesi için gençliğe yönelik ve özellikle gençliğe sorulmak suretiyle oluşturulacak nitelikli politikalara ve politikaların sağlıklı bir şekilde uygulanmasını sağlayacak stratejilere ihtiyaç vardır.

Ülkemizde gençlere dönük politika önceliklerini belirlemek ve gençlik profilinin bilimsel yöntemlerle araştırılması ve gençlerin beklentilerinin tespiti amacıyla Gençlik Ve Spor Bakanlığı

tarafından yaptırılan Türkiye Gençlik Profili araştırmasına göre gençlerimiz; eğitim, işsizlik, eşitsizlik konularını ülkenin en önemli sorunları olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Gençlerimizin işsizliği ve eğitimi sorunlu bir alan olarak görmeleri geleceğe kaygı ve korkuyla bakmalarına sebep olmaktadır. Gençlerin, eğitim konusunu sorunlu bir alan olarak görmeleri üretime katılmada yaşanan istihdam meselesidir. İstihdam sorunu da ülkemizde özellikle mesleki eğitimde nitelikli insan gücü yetiştirme düzeninin iyi kurgulanmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle iş piyasasında nitelikli yetişmiş insan gücü oluşturmak amacıyla eğitimde ve özellikle de mesleki ve teknik eğitimde yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. (Ek-1, Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Bir Yaklaşım, İstanbul Modeli)

Bu bağlamda; eğitim süreçlerimiz bütün yönleriyle tekrar gözden geçirilmeli ve özellikle istihdam odaklı bir şekilde yeniden ve kalıcı bir şekilde kurgulanmalıdır. Özellikle iş piyasasının istihdam oluşturmadaki sorumluluğu eğitim politikaları ile desteklenmeli ve okul-sektör-üniversite işbirlikleri zorunlu hale getirilerek güçlendirilmelidir. Böylelikle yukarıda bahsi geçen ve özellikle de gençliğimizin sorunlu alan olarak gördüğü eğitim ve işsizlik kavramları ile ilgili korku ve kaygıları sona erecektir.

Her toplum için genç nüfus kaderinin belirleyicisidir. Bir tarlanın bolluk ve bereketi genç fidanların ve tomurcukların nasıl bakıldığı ve büyütüldüğü ile doğrudan alakalıdır. Elimizdeki bu büyük ve kıymetli cevherleri nasıl işlersek öyle bir değer, hazine, gelecek elde edeceğiz. İnanmışlığımıza kendilerine ve geleceklere inanmak yolunu açmalıyız. Ancak kendi kıymetini bilen özsaygı ve özdeğer sahibi insanlar katma değer yaratabilirler. Bizler bugün ne ekersek yarın onu biçeceğiz. Sevgi, saygı ve umutla parlattığımız gençliğimiz yarın yolunu ışıdatacak büyük aydınlıklar oluşturacaktır.

EK-1 “MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE YENİ BİR YAKLAŞIM”

Mesleki ve Teknik Eğitim'in amacı; “İş Piyasasının istek ve beklentilerine uygun nitelikli insan gücü yetiştirmektir”. Peki, Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim bu amacına ulaşabiliyor mu? Şimdi hep beraber sonuç odaklı yeni bir yaklaşımla bu soruya cevap arayalım. Belki bu yeni yaklaşım sayesinde mesleki ve teknik eğitimi gerçek amacına ulaştırabilir ve layık olduğu yere oturtabiliriz!

Yukarıda vermiş olduğum tanımlamayı biraz irdelenecek olursak; aslında ortaya çok da zor olmayan başka bir tanımlama çıkmaktadır; “İş piyasasının ihtiyaç ve beklentilerine uygun nitelikli insan gücü yetiştirmenin en doğru ve kaçınılmaz yolu okul-sanayi işbirliklerinden geçmektedir”. İşte bu ikinci tanımlamanın ardından özetle söylememiz gerekirse şu ana kadar az sayıda okulumuzun başarabildiği okul-sanayi işbirliklerinin hızlı bir şekilde artırılması gerekmektedir. Bu işbirliklerinin artması ile birlikte mesleki ve teknik eğitim sistemimiz her açıdan, aynı hızla değişecek ve güçlenecektir.

Dünya ve Avrupa ülkelerindeki mesleki ve teknik eğitim sistemleri incelendiğinde büyük bir kısmının okul-sektör şeklinde iç içe tasarlandığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle hızla gelişen teknoloji paralelinde mesleki ve teknik eğitim sistemini bütün uzantılarıyla birlikte düşündüğümüzde, kaliteli bir sistem işleyişinin devlet eliyle tek başına yapılamayacağı açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda; sektörlerin okullarla her anlamda birlikte hareket etmesi devlete olan sorumluluklarının da önemli bir gereğidir. Bu nedenle nitelikli insan gücüne sahip olmak isteyen iş piyasasının kaliteli çıktı odağında kendisine dahil ettiği en ufak bir bileşenin eş zamanlı olarak okula da dahil edilmesi gereği açıkça ortadadır. Bu ekseninde, örneğin iş piyasasının sahip olduğu teknolojide eğitim alma şansına sahip olamayan bir meslek okulunun ilgili sektöre nitelikli insan gücü sunması mümkün olamayacaktır.

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü olarak yeni bir yaklaşımla “Okul-Sanayi İşbirliği Entegrasyonu İstanbul Modeli Projesi” geliştirilmiş olup, geliştirilen bu model ile; her okulumuzun alanlar bazında okul-sanayi eşleştirmesinin yapılması ve tabiri yerinde ise İstanbul’daki 322 mesleki ve teknik eğitim okulumuzun sektöre teslim edilmesi planlanmaktadır. Bu noktadan hareketle İstanbul için yapılmış olan mevcut iş piyasası ve ihtiyaç analizlerine göre bütün okullarımızın ve sektörlerin bölgesel istek ve ihtiyaçları belirlenecek, alanlar bazında mesleki ve teknik eğitimin sektörel eşleştirme haritası oluşturulacaktır. Buradan hareketle İstanbul’daki mesleki ve teknik eğitim veren okulları başta sanayi ve ticaret odaları meslek komiteleri olmak üzere bütün sivil toplum kuruluşları, özel sektör vs. ile entegre edilecektir. Böylelikle sektör; kendi okulunda, kendi istediği gibi, kendisine nitelikli insan gücü oluşturma fırsatı bulacaktır. Model kapsamında hazırlanan ve okul-sektör ile karşılıklı imzalanacak işbirliği protokolü ile sektörler okullarda kendi teknolojileri ile kendi atölyelerini oluşturabilecek, kendi belirledikleri öğrencileri yetiştirebilecek

ve bu kapsamda öğretmenlere hizmet içi eğitimler verebilecektir. Bu sayede iş piyasasının ihtiyaç ve beklentilerine uygun nitelikli öğrenci yetişmiş olacak ve istihdamla sonuçlanan mesleki ve teknik eğitim sistemi, yavaş yavaş ön sıralardaki yerini alacaktır.

Sonuç olarak, yıllardır herkes tarafından rahatça tespit edilip, ortaya konulan mesleki ve teknik eğitim sorunlarının çözüm kümesini aslında çok basit olarak okul-sanayi işbirlikleri oluşturmaktadır. Bu anlamda sektörel bazda iş piyasasının kendi ihtiyacı olan insan gücüne sahip çıkması hızla değişen, gelişen ve büyüyen yeni Türkiye koşullarında önemli bir zorunluluktur. Yürekten inanıyoruz ki Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemimiz ve İş Piyasamız yukarıda anlatılan yeni yaklaşım çerçevesinde en kısa sürede birleşecek ve güçlenerek durmadan yoluna devam edecektir.

SEMPOZYUMDAN BAZI ÖNEMLİ MESAJLAR

1. Ergenlik dönemi; en genel haliyle insanın biyolojik, zihinsel, psikososyal psikoseksüel anlamda geliştiği kişilere ve cinsiyete göre farklı sürelerde devam eden fırtına ve stres dönemidir. Bu dönemde ciddi değişimler geçiren ergenleri anlamak iyi iletişim kurmak ve iyi rol model olmak önemlidir.
2. Ergen ebeveyn ilişkisinde ihtiyaçlar dikkate alınmalı ve ergene gideceği yolla ilgili rehberlik edilmeli, yapacakları ve hedefleri için cesaretlendirilmelidir.
3. Kuşaklar arasında meselelere yaklaşımda farklılıklar vardır. Y kuşağındakiler çok kolay işe girip çıkıyorlar, çok kolay evleniyorlar ve boşanıyorlar. Eğlenirlerse ve ilgileri varsa hiç problemsiz 72 saat çalışabiliyorlar. Z kuşağı (kristal kuşak) çok dirayetli sabırlı bir kuşak değil, tepkisel bile değil ince ve çok kırılğanlar. Aşırı duygusallar, ama çok duyarsızlar. Çok ben merkezli, doğuştan başarılı olduklarını düşündüklerinden hiç kendilerini geliştirmeye gerek duymuyorlar. Gelecek neslin bu dinamiklerini görmeli ve bilmeliyiz. Bunu gören, proaktif olan, buna göre kurumlarını dönüştüren, politikalar üreten, gençlere yaklaşan, X-Y-Z kuşağına, özellikle Y-Z ye buna göre yaklaşan kurumlar, kuruluşlar, bireyler geleceği de yönetecektir.
4. Cinsellik birçok ergen için merak ve heyecan dolu bir deneyim gibi görülebilir; fakat cinsellik yalnızca biyolojik/fizyolojik bir durum değildir. Ergenler cinselliğe fiziksel/biyolojik olarak hazır olmakla birlikte; duygusal, psikolojik, sosyal bilişsel açıdan genellikle hazır ve

yeterli değildirler. Cinselliğin fizyolojik/biyolojik yönü dışındaki diğer boyutlar zamanla ve olgunlaşmayla kazanılır. Tüm bu nedenlerden dolayı: Duygusal, sosyal ve bilişsel açılardan hazır olunmadığında cinselliğin riskli bir eyleme dönüşme ihtimali çok yüksektir.

5. Ergenlikte cinsellikte tıbbi ve psikososyal açıdan birtakım ilişkili riskler vardır. Tıbbi olanlar erken doğum, düşükler, doğum sonrası kanamalar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar vs olabileceği gibi, psikososyal riskler olarak intihar girişimleri depresyon, okul başarısızlığı, aile içi sorunlar, madde kullanımı vs olabilir. Bütün bu riskler ve olumsuz sonuçlar göz önüne alındığında ergenlik döneminde olgunlaşma sağlanana kadar cinselliği ertelemek ve beklemek en güvenli ve sağlıklı tercihtir.

6. İslam ve gençlik denilince karşımıza ilk çıkan şahsiyetler Hz. İbrahim, Hz. Yusuf gibi genç peygamberlerdir. İslamı ilk seçenlerin de çoğu genç denilecek yaşta idi. Efendimiz Muhammed Mustafa (sav) gençliğinde toplum içerisinde güzel ahlakıyla tanınan bir isim haline gelmişti. Kendisine vahy geldikten sonra da efendimizin etrafı hep gençlerle çevrili olmuştur. Onun gözünde gençler, sistem bozucu değil, sistemi kuracak ve sağlamasını yapacak bir enerji kaynağıdır. Gençlere yaptığı rehberlikle onların enerjisini doğru yere kanalize etmiş olan peygamberimiz için gençlik kriz değil fırsattır. Genç sahabeler için de peygamberimiz tam bir rol modelidir. Ancak günümüz gençleri efendimizi sevmek ve özlemekle beraber modern hayatın etkisiyle kendilerini ona uzak hissetmektedir.

7. Çocuklarımızla gençlerimizle doğru iletişim kurmalı onları televizyon internet kültürüne teslim etmemeliyiz. Hepimiz mutlaka merhamet değerini çocuklarımıza kazandırmalıyız. **Çünkü merhamet; bir başkası için neler yapabileceğimizi belirler ve hayata vicdan penceresinden bakmayı sağlar.**

8. **Çocuklara maddi olanaklar sunmaktan ziyade hayata mutluluğa dair gerçek değerler sunmalı, başarıyı, iyi insan olmayı hedef göstermeli, büyüklere saygı, kültürüne sahip çıkma ve sevmeyi sağlamak için kendi hayatımızda da bunları yaşayarak örnek olmalı, gençlere istekleri doğrultusunda spor, müzik ve sanat gibi istidatı olan yönere gidişlerinde destek vermeliyiz. Bu ilaç, madde, sigara bağımlılığı gibi kötü alışkanlıklardan uzak kalmasını da sağlayacaktır.**

9. İltica eden gençlerin, ülkemize girdiklerinden itibaren sosyal hizmet kurumları ve sosyal çalışmacılar tarafından takip edilerek, yabancı oldukları ülkede hem ayakta kalmaları hem temel haklarından yararlanabilmeleri için desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Bunun

için nitelikli ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği halinde bir sosyal hizmet ağı kurulmalıdır. İltica eden kişilerin hukuki olarak sığınmacı veya mülteci statüsü alma süresini kısaltacak girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

10. Sığınmacı çocuklar ve gençlere kayıtsız şartsız para yardımı yapılması gerekmektedir. Aynı ve nakdi yardımların yapılması sığınmacılar için özellikle çocuk sığınmacıların yoksunluklarının giderilmesi için oldukça gerekli ama yeterli değildir. Sığınmacıların hayatlarında özellikle sivil toplumun yardımlarının önemi yadsınamaz ancak bu yardımların organize edilmesi kaynakların etkin kullanımı açısından oldukça önemlidir. Sosyal hizmet çalışanları yardım kaynaklarının sığınmacıların ihtiyaçlarına göre yönlendirilmesinde görev almalıdır.

11. Engelli gençler, günlük aktivitelerini yerine getirmede bile anne-babalarına ya da bir başkasına aşırı bağımlı geliştirmektedirler. Bu noktada, aileye olan fiziksel bağımlılıktan kaçınılmasa bile, anne-babaların “kendi kararlarını kendisinin verebilmesi” şeklinde genci cesaretlendirmeleri, “bağımsızlık ruhunu” teşvik etmeleri gerekir.

12. Eğitim durumu suçla ilgili davranışları doğrudan etkilemektedir. Suç davranışının kalımsal olarak aktarılması çok mümkün görülmemekle birlikte, suçu oluşturan zeka, dürtüsellik, saldırganlık gibi özellikler kalımsal olarak aktarılmaktadırlar. Bunun yanında suç davranışının aile, bulunulan sosyal çevre, akran gruplarının etkisi ve bir kez suç işleyip işlememe ile yakından bağlantısı vardır. Suça sürüklenmiş çocukların rehabilitasyonu yapılmadan bakıma muhtaç çocuklarla aynı kuruma yerleştirilmesi sakıncalıdır, ancak suça sürüklenmiş çocuklar kesinlikle tecrit edilmemeli rehabilitasyon ve denetimli serbestlik gibi yöntemler kullanılmalıdır.

13. Çocuklarla devamlı karşı karşıya gelen doktor, hemşire ve öğretmen gibi meslek sahiplerinin çocuklarda istismar veya ihmal belirtisi gördükleri zaman TCK'nın 278-279-280. maddelerine göre ihbar yükümlülüğünün olduğu yazılı, görsel ve sosyal medya aracılığıyla duyurulmalıdır.

14. Yazılı ve görsel basında çocuklarla ilgili olumsuz haberlerde sadece söz konusu olayın sonuçlarına değil nedenlerine ve çözümüne yönelik bilgilerinde yer alması sağlanmalıdır. İstismara uğramış çocuklara, istismar konusunda uzman ruh sağlığı çalışanlarınca düzenli terapi hizmeti sağlanmalıdır. Özellikle medya ve kamu tarafından yoğun olarak takip edilen istismar, taciz, tecavüz olaylarında yapılacaklar kamu vicdanını rahatlatmaktan ötesine

giderek toplumsal duyarlılığı arttırıcı yollara gidilmelidir. İstismara ya da şiddete uğrayanların başvurabileceği merkezler arttırılmalı ve bu merkezlere nasıl ulaşılabacağı ile ilgili okulların hepsine bilgilendirici toplantılar ya da dersler verilmelidir.

15. İstismara uğramış çocuğa yaklaşım konusunda bütün ilgili çalışanlara (öğretmen, kolluk kuvvetleri, hâkim-savcı, sağlık çalışanları vb.) eğitim verilmelidir. Çünkü istismara uğramış kişiye yaklaşım mağdurun psikolojik olarak daha fazla yara almaması ve olayın adli olarak doğru bir şekilde çözülmesi için önemlidir.

16. Teknolojisiz bir hayat mümkün olmadığına göre teknolojinin nasıl kullanılacağı konusunda çerçevemiz belli olmalıdır. Gençlerin teknolojiyi doğruluk konusunda sorumlu, neyi nasıl yazacağımız konusunda güvenli, başkalarının faydasına olacak şekilde aktif, internette herşeye inanmayacak kadar bilinçli, gereksiz olduğunda kullanmayacak kadar çevreci, başkasına saygı konusunda dürüst, duruş, oturuş ve göz sağlığını bozmayacak şekilde sağlıklı, hızlı kullanabilme konusunda bilgili, ve her yere ulaşma konusunda sınırlı şekilde kullanmasını sağlamalıyız.

17. Çocuk ve gençlerin çalıştırılmaması ve istismar edilmemesi konusunda mevzuat ve yasalarımız yeterlidir ancak temel sorunumuz kadın ve engellilerde olduğu gibi çocukların da devlet tarafından korunması konusunda yeterli denetimin olmaması ve ideal olanın hayata geçirilmemesidir.

18. Ülkemizin nüfusunun yarısı 30 yaşın altındadır ve 14-29 yaş arası genç nüfusumuzun sayısı ise yaklaşık 20 milyondur. İş piyasasında nitelikli yetişmiş insan gücü oluşturmak amacıyla eğitimde ve özellikle de mesleki ve teknik eğitimde yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Elimizdeki bu büyük ve kıymetli cevherleri nasıl işlersek öyle bir değer, hazine, gelecek elde edeceğiz. İnanığımız gençliğimize kendilerine ve geleceğine inanmak yolunu açmalıyız. Ancak kendi kıymetini bilen özsaygı ve özdeğer sahibi insanlar katma değer yaratabilirler. Bu anlamda sektörel bazda iş piyasasının kendi ihtiyacı olan insan gücüne sahip çıkması hızla değişen, gelişen ve büyüyen yeni Türkiye koşullarında önemli bir zorunluluktur.